Klawrojna

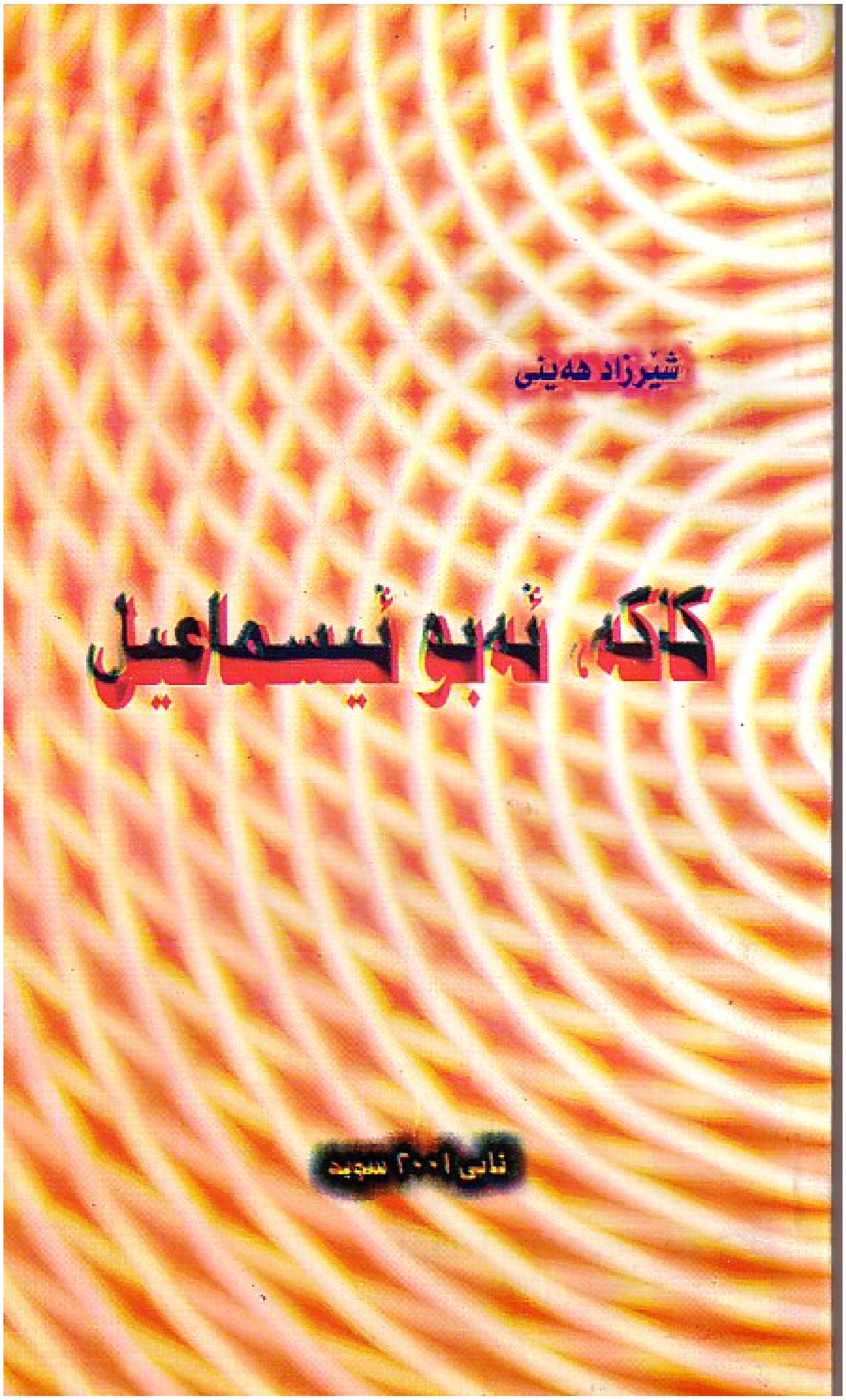

مەملەکەتی خورما ...

(کاکە، ئەبو ئیسماعیل)

بەبیری هێنانەوەی رۆژانەی تاڵی ئاوارەییە.

نوسینەوەی : شێرزاد هەینی
سوید هاوینی 2001

پێشکەشە...

بە باوکم، زۆر ماندوو بوو تا ئێمە خوێندەواربین.

پێشەکی...

کۆششی یەکەم، لە لای من بۆ نوسین، ناونانی بابەتەکەیە. ناونان زۆرم ماندوو دەکات، کە ناوم لێنا، سەرەتایەکی باشە. هەست دەکەم نیوەی کارەکەم تەواو بوە. من لە ناوەکەوە دەچمە ناو ناوەرۆکەکەی. من لە ناوەکە، پاڵەوانەکان دەخەمە کارو بە ئیشیان دەخەم. ناوی نوسین، واتە سەرچاوەی کارەکە. ناونان دەوازەی چونە ژوورەوەیە. ناوەکە دەبێتە قالب و لە چواردەورەی دەسورێیتەوە. ناوەکە لەسەرووی هەموو لاپەرەکان دەنوسرێت. ناوەکە و بریاری ناونان، هەتا کۆتایی کارەکە تەریبی قەلەم و هزر و کارەکەیە.ئەم کارە، دوێنی زۆر کۆن و ئیمرۆی زۆر نزیکە، دوو حالەتی ئاوارەبوون، دوو دابرانە. یەکێکان، رۆیشت و لەبیرچوو. دووەمیان، بەردەوامە. یەکەم، کەم و دەگمەن لەسەری نوسراوە. دووەمیان، زۆری لەسەر نوسراوە، زۆرتری دەوێت، زۆر بنوسرێت، کەمە. بەیەك پاڵەوان و بە چەند دیمەن و هەزارەها هەوارو حالەت، تەواو نابێت. پاڵەوانەکە، کەسەکە، بابەتەکە، تەریبی ئەوەی ئیمرۆیە. هەردوو حالەت، تاڵ و شیرینە. تاڵەکە شیرینی تێدایە. شیرینەکە، تاڵی بەتام و شیرینی تێدایە. بۆ تاڵی قبول دەکەن، لەبەر چاوو خۆشی کەمە شیرینەکەیە. شیرینیش، هەر چەند شیرین بێت، رەگی تاڵی هەر هەیە. بەلاَم مرۆ خۆی لیَ گێل دەکات.

یەکەم ئاوارەبوون. یەکەم جار کە کورد ماڵ و حاڵ و دەستگیران و کۆلاَن و گوفەك و مامۆستا و تەختەی رەشی جیَهیَشت. یەکەم و دووەم و هەر ئاوارەبون، بە دەستی خۆت نییە. کە شەر هەڵگیرسا، یەکەم تەقە زرمەی هات...!! کە یەکەم جار حکومەت، گوندی لە ئاسمانەوە بوردومانکرد. تەرو وشکی بەیەکەوە سوتاند. کە حکومەت، لە کورد ترسا. کە زیندانەکانی مشتکرد. کە جاشی قەیدکرد. کە شاخ بوە سەنگەرو هەواری یاخی. لەو رۆژەوە، ئاوارەبون و گواستنەوە دەستی پیَکرد.
دووەم جاریش کە شەر بەردەوام بوو. کە شەر ناوی گۆرا. کە شەری ناوخۆو شیَوەی تازەی شەرو شەری بە کۆمەڵ و شەری ئابووری و شەری پارە لغوکردن، شەری تەقاندنەوەو شەری

چاندنی ملیونەها مین ئاشكرابوو. كاروانی كۆچی دووەم سەری هەڵدا. منیش ناچارم دێری بیرەوەری تاڵی نامۆو دەردەسەری، چاوەروانی ئاوارەبونەكان، ئاوارەیی بنوسمەوە.

ئاخاوتنی ناو نوسینەكەم و دووانی كەسەكانم بە زمانی رۆژ نوسیوە. هەولم داوە، لە زاراوەی ناوچەیی دوور بكەومەوە. ئەوەش خوێندنەوەی بۆ خوێنەران ئاسانتر دەكات. وەنەبێ زاراوەی دیالیتكەكانم پشتگۆ خستبێ. یان بۆ من زەحمەتبوو، بتوانی بە زمانی شێستەكان، بە زمانی كاتی روودانی رووداوەكان بدوێم. دوێنم نوسیوەتەوە، بەلاَم بە زمان و ئاخاوتنی ئیمرۆ و بە زمانێك و رێنوسێكی نیمچە یەكگرتوو.

ئەوەش وەك نوسینەكانی ترم، نازانم رۆمانە، یان رییورتاژە. گێرانەوەو تۆمارە، یان بیرەوەرییە. هەرچی ناوی بێت. رۆژانەیەكی راست و تاڵی، دوێنی چەند خێزانێكە. سێ ساڵی گوزەرانی تازەو نامۆیانە، لە خوارووی عیراقی شێستەكان.

شێرزاد هەینی — سوید ئابی 2001

کاکـــــــــه، ئەبو ئیسماعیل

شەری دوو برا. شەری نێوان دوو جیران. شەری نێوان دوو کێڵگە لە سەر ئاوو سنوورو پەرژین، بە ئاسانی کۆتایی نایَت...!! ئەدی شەری حکومەت و پێشمەرگە. چەتەو عەسکەر، ئاغا و دەرەبەگ.. چۆن تەواو دەبێت. شەر ئاسان و زوو بەرپادەبێت، بەلاَم زۆر بە زەحمەتی ئاگرەکەی، دەکوژێتەوە. دووکەڵەکەی، با و زریان دووری دەخاتەوە. هەموومان وامان دەزانی شەری هەشت ساڵەی عیراق ـ ئێران، هەر هەشت رۆژ، یان هەر هەشت هەفتە دەخایَنێت. زۆر بڵێت، با هەشت مانگ...! نەك هەشت ساڵی بێ پسانەوەو نوچەو راوەستان دەبێت. هەشت هەزارو هەشت سەدو هەشتاو هەشت بەیانی سەربازی، هەر لە لایەنی عیراقیەوە لەسەری دەردەچێت.

شەر، ئاگرە هەر کە لە سینگی وشکی پەرێزی وشك بەربوو، بە ئاسانی بە بێ زیان ناکوژێتەوە. شەری کوردان، شەری چەمی رێزان و بادینان، زۆری خایاند. بیست و دوو رۆژێك نەبوو...!! بە سوتانی گوندێك، بە تالاَنی قەراج و نانوسینی جاشی عماش و برینەوەی سێزدە دینارەکەی مانگانەکانیان، ئابلۆقەی توندی سەر گوندەکان و.. تەواو نەبوو. زۆری لە دووهات. عەشیرەت بە گوندو مەرو مالات و ژن و مەلاَکانیانەوە بونە پیاوانی حکومەت. دوو بەرەباب، بونە دژی یەك. نایب عەریف و رەئیس عرفا و نایب زاپت و ئەفسەری پلەدار لە ئوردوگاکانی حبانیەو وەشاش هاتنە ناو رێزەکانی شۆرش. مامۆستاو مەلای مزگەوتەکان و پۆلیس و کرێکارانی مەحەتەو شارەوانیەکان و جابی و .... گواسترانەوە خوارووی عیراق. ئەوەی لە ژیانی خۆیدا پردێ و کەلەکی یاسیناغای نەدیبوو. گەیشتە دیوانیەو ناسرییەو سەماوەو دەغارە.. ئەوەی دشداشەو عەگالی سەریانی، بەس لەسەری خوێ فرۆشەکان دیبوو. ئەوەی حوشتری نەدیبوو. ئەوەی بێجگە لە سورەتی فاتیحە و قول هو الله احد، وشەی تری زمانی عەرەبی نەدەزانی. کەوتە ناویان، گەیشتە عەرەبستان. بەیەکجاری خۆی و ماڵ و مناڵەکانی باریانکردو رۆیشتن. شەڕە، دوارۆژی نادیارو بزر دەرەخسێنێت. لە بەغداو شارەکانی تر خوارووی عێراقەوە کوردان هاتن بونە پێشمەرگە. هەر کوردیش لەبەر ئەم شەڕە، گواسترانەوە خوارووی عیراق. هەموو کەلوپەلی ماڵەکەیان یەك دوو پرێسکەو یەك پاشۆل دەبوو. نەك ئەوان، ئەوان لە خەڵکی تریش زۆر باشتربوون. کۆلاَنەکەیان، چۆن یەك شێرەی ئاوی بەلوعە لەسەری سەرەوەیان هەبوو. چۆن یەك کەسیان هەبوو نامەی بۆ هەموو کۆلاَنەکە دەخوێندەوە. یەك کەس و بەس دەیزانی یاسینی سەرەمەرگ، لەسەر رووحدانیان بخوێنێ. چۆن لەم کۆلاَنە دوور و درێژەدا یەك کەس قەڵەمتاشی هەبوو، بە نۆرە قەلەمی بۆ منالاَنی گەرەکێ دەتاشی. ماڵەکانی ئەو گەرەکەش، بەیەك قەلاب، بەیەك عارەبانەی گیشە هەڵدەگیرا، دەگواسترایەوە. نەك ماڵی ئەوان، هەر هەموویان ماڵ و حاڵیان، جلوبەرگ و قاپ و قاچاغ و نون و دووگرد و لبادیان یەك باوەش دەبوو. زەخیرەو گەنم و برێشکەو ساوەرو بروشیان قونکە فەردەیەك بوو. گواستنەوەو بارکردن و رۆیشتنیان ئاسان بوو. دەلاَل و کوڵهەڵگری نەدەویست، رۆیشتن و بارکردن، بێجگە لە فرمێسك و سوتان و ماڵئاوایی و ترسی رێگاو ترسی گومبوون و نامۆیی هیچی تری نەدەویست.

معاشەکەی کردبووە دوو بەش، بەشێکی دەناردەوە. بە هەزار دەست ماچکردن ودووڵی و چاوەروانی، نیوەی دەگەیاندە مناڵەکانی. نیوەکەی تریشی بۆ مەسەرەفی خۆی، بۆ نان

وئاوەکەی، بۆ موس و سابون و جارجار خواردنی نانی دەرەوەو .. ئەوەیان باش بوو چایخانەکانی نزیك مەرکەزەکان پارەی چای لیَ وەرنەدەگرت، ئەگەر بۆی نەدرابایە، ئەوە خاوەنەکەی دەیکردە عایدی خۆی. خۆشیان دەویست، بۆ وردە ئیشیَکی ناو مەخفەرەکە بە کەلکیان دەهات. چاپوك بوو. ئازایانە راسپاردەکانی بۆیان رادەپەراند.
لەو دەڤەرە گەرمە، لەو ولاتە نامۆیە. لە ترسی ئەوەی شەویَك، لاشەی کورە سەرۆك عەشیرەتیَك بیَتەوە ناوچەکە، ئەوانیش لە تۆلەی ئەوەوە سەری چەند کوردیَك ببرن. دلَی گچکە ببۆوە، ئەویشی کردبوە دوو بەش. بەشیَکی بۆ هەناسەو خویَن هیَنان و خویَن بردن ، تا هەست بکات دەژی و لەسەر دونیا ماوەو دەژی. بەشەکەی تریشی بۆ گوندو شارو منالَەکانی بوو. سیَ سالَی بە تەنیاو بە برسیەتی و پیس و پۆخلی بەسەربرد. لەم ناحیەیە، بۆ ناحیەیەکی تر. لەم مەرکەزە بۆ مەرکەزیَکی تر، لە قاوشیَکی پیسەوە بۆ یەکیَکی تر. لە کن مائور مەرکەزیَکی تروهات، بۆ لای یەکیَکی سەگباب تر. یاتاخەکەی هەر لەسەر شان بوو. توندی دەپیَچاو. بە پەست و بە پیکەبی مەرکەزان دەگەرا.
لە گەلَ تەواوبونی سالَی خویَندنی منالَەکانی، سیَ
رۆژ مۆلەتی وەرگرت. بۆ هەردوو سەری بیَ راوەستان، بیَ نەفەس. بۆ چون و هاتنی. لە شامیەو لەویَش بۆ ئەبوئەلسخیر، بۆ نەجف. ئەوەندە بە پەلەبوو، نەیتوانی سەردان و زیارەتیش بکات. وەك ئەوان، شیشەکانی مەرقەدەکە بۆ مراز بهەژیَنیَ. لە نەجەف بۆ کوفەو کفل و حلەو بەغدا و لەویَش بۆ هەولیَر. هەر گەیشتەوە مالَیَ، خیَرا جلە پۆلیسیەکەی بۆ شوشتن و بۆ ئەوەی زوو شەروال و کورتەکەی لەبەر بکات، کۆنە جەمەدانیە بە گورینەگەی لەسەری بئالَیَنیَت، لەبەرکردەوە.

بەیانیەکەی زوو چوە ناو توتنفرۆشەکان. لە خۆشناویَکی کۆنە برادەری، یەك دوو هۆقە توتنی بۆنداری کری. حیسابی خۆی چاك کردبوو، بە قازانجی ئەو توتنانە، کریَ سیارەی هەردوو سەری دەردەچیَت. توتنەکەی لە کیسەیەکی چیمەنتۆ کرد. کە بە هەویَرو بە جۆرەها شیَوەو قەبارە دروستدەکران، ژنان دەیانفرۆشتە دوکاندارەکان. گەرایەوە مالَەوە. تونتەکەی هەلَرشت و بە کەمیَك ئاو، چین چینی بە رشاندن تەرکرد. جوان پەستای و لە دوو جۆرکی کردن. ئەوە ئیشی دووەم جاری بوو. پاریش کە هاتبۆوە توتنی بردبوو. ئەگەرچی یاساغیش بوو، بەلاَم خیَری هەبوو.

نازانم نهیَنی قاچاغی یەك دوو هۆقە توتن چی بوو..؟؟ دەبیَ ئەوان ئەوکات ببریان لەوە کردبیَتەوە بازار بۆ جوتیاری کورد نەدۆزنەوە..؟؟ دەبیَ لەو رۆژانەوە حەزیان بە بازاری گەشاوەو ئاوەدانی گوندو باخچەی کورد نەکردبیَت....؟؟ توتن هەر بە زریانی شەوان بۆندار دەبیَ، هەر ژن وپیاوی کورد دەزانی توتن بچیَنیَت و ئامادەی بکات. ئەو دەزانی و فیَرە، چۆن وشك دەکریَتەوە، ئەوان بە رەنگی گەلاکانی دەیناسن، ئەوان شارەزان وشکی بکەنەوە. چاندن و بازرگانیەکەی تایبەتە بە کوردان. کە گەشەی کرد، کە جوتیار قازانجیکرد، بازاریان خۆش دەبیَت. بۆیە حکومەت، قەدەغەی دەکرد. ئاغاکانیش لە لایەك جوتیارەکانیان لەو کیَلَگانە دەچەوساندەوەو مامورەکانیش بەشیان دەویست، بۆیە چاندن و نەخۆش کەوتن بۆ پەروەردەکردنی خیَری نەدەدایەوە.
سەریَکی لە دوکانەکەی حاجی واحیددا. قەرزەکەی لەگەلَ یەکلاکردەوە.
(خالید، بەتەمانین لەو نزیکانە بیَنەوە...؟).

حاجی لە شەکرمان پیَ خۆشترە... بەو هەوایە دەژیین لیَرەوە دیَت. بەلاَم دەستەلاَتمان چییە.!!)
ئەوە حکومەتە، بە عارەبانە کەرویَشك دەگریَت.. لە دەمی حەزیادا دەژیین، هەتا لیَ راهاتین، هەتا فیَرە زمان و خواردن و مەزاجیان بوین، شیَت وهار بوین... وەك ئیَمە نویَژ ناکەن. لە نویَژا دەست ناگرن، وەك ئیَمە دەستنویَژ ناگرن. وەك ئیَمە شەهادە ناهیَنن. بیَ دەرپیَن. پیَخواسن. ئەلحقە چاوتیَرو ناندەرن.. زۆریان قەدری لاییدەی وەك ئیَمەمان دەگرن. شیوعیەکانیان لیَمان دیَنە پیَش، قسەی خۆشمان بۆ دەکەن. لەبەر ئەو وردیلانە رایدەکیَشین..!! داریَکمان لەدەستە هەردوو سەری بە گوە..!! فیرار دەکەی دەبی بچیتە سەریَ، سەریَش ...
(!!.ئەویَ هەر مەڵیَ).
حاجی، کە زەلیلی مناڵەکانی عەریف سەلیمم بینی. گوتم، هەڵەتەی دوورتریشم کەن، لەوە زیاتر ئەشکەنجەم دەن، فیرار ناکەم. مانگانە معاشەکەمان هەیە، مناڵەکان هەر دوو سیَ ساڵی تر دەگەنە شتیَ، خویَندنی ئەوان بە هیچ نادەم..
حاجی ماوەیەك بوو هەلاَتن و گواستنەوەو دوورخستنەوەی معاشخۆرەکان، سەرقالی کردبوو. ئەوەی معاشخۆربوو. مانگانە، پیَش ئەوەی بچنەوە ماڵەوە. دوو کۆلاَن، پیَش گەیشتنەوەیان، لایان دەدایە دوکانەکەی ئەو. مەلا برایم، دەفتەرە گەورەکەی قەرزارانی دەهیَنایە پیَشیان. بە سەری زمانی قەلەم قۆپیەیە کورتە بالاَکەی تەڕ دەکردو حیسابەکەی دەکرد. مەلا برایم، خویَندەواری ئیَسکسوکی تاقانەی کۆلاَنەکەبوو. نویَژکەرو خاویَن و لەسەرخۆبوو. حاجی، هەر زوو ئەوی گرتەخۆو حەواندیەوە، ئەویش لە برسان و لەبەر دەستکورتیان، بە هەموو شتیَ رازی بوو. لەو قەراجە وشکە، بە سەرکۆتی، بە پیَخواسی دەرکرابون. خویَندەواریەکی چاکی هەبوو. کتیَبی کوردی و ئەمیر ئەرسلان و مەلای مەشسهور و ئەلف لیلەو لیلەی و فری فری قەل فری و یاسین و قورئانیشی دەخویَند. حاجی دوو جار بە مەلای دەووت، چاکت ژماردووە. روونەکەت نوسیوە، قالبە سابونەکە، دوو موس، پیَنج جار ماست و دوو جار دۆشاو و تەحین....

هەمووی لەبەربوو. ئەو لە دەفتەرە بەرگ رەقەکەی نوسیبوو. ئەویش لە میَشکی، لە لاپەرەی ئاڵۆزی هزری. میَشکی بن جەمەدانیەکەی دەفتەرو قەلەم و تاقەکانی دوکانەکەو کۆلاَنەکەی گەرەکی تیَدابوو. ماڵ ماڵی دەناسی، چیان بردووە، چەند قەرزارن. بە شت، نەك بە ژمارە، هەمووی لەبەربوو. حاجی، لە دەشتی هەولیَر هاتبوو، بەختی وای نوسیبوو، ئیَستاش نهیَنی ئەوەم نەزانی چۆن کە پارچە زەوییەکەیان بۆ هەر چوار براکەی لە مامندە ئاغاو ئامۆزاکانی بۆ دووچاوە خانوو کری، توانی کیژەکەی بخوازیَت. دەبیَ لەبەر ئەوە بوبیَت، کیژەکە ئەوەندە زەریف نەبوو، کورە ئاغاکان بیخوازن. یان لەبەر ئەوەی چوار برای چوارشانەی خاوەن چوار دیناربون. حاجی بوە زاوای خاوەن مولکی گەرەکەکە. ئەوەی معمیلی ئەو بوایە، ئەوەی بووزو ماست و سابونی لەو کربایە، کریَ ژووری حەسارەکەی کەمتر بوو. ئەوەی مانگانە قەرزەکەی دابایەوە، سەرکارەکە لەبەر خاتری ئاغاژن قەدرو ریَزی زۆرتری دەگیرا. ئەوانەو لەبەر زۆرزانی و قسە خۆشی و ئازایی لە مامەلەو کرین و قەرزدان و دەستپاکی مەلا برایم و یەك دەستی دوکانەکەی حاجی واحید هەڵسا، ورگی نەدەکرد، بەژنی بەرزتر دەبوو، خاویَن نەدەبوو، بەلاَم جلوبەرگی پوختەو قایمتری هاوینەو زستانەی لەبەردەکرد.

هەفتەیەك بوو ماموستا مەلا حەمید، چەورترین، باشترین مەعمیلی بەردەوام و قەرزدەرەوەی مانگانەی حاجی واحید گواسترایەوە ناسریە. ئەو بە تەنیا نەرۆیشت، ماڵ و مناڵەکانیشی لەگەڵ خۆیدا برد. عەریف سەلیم و مەجید، بەجوتە هەردووکیان یەکو تفەنگی ئینگلیزیان بردو

ڕۆیشتن. ئەو دوو پیاوەشی لەدەستچوو، لەسەر معاشەکەشیان نەوەستابوون، قەرزەکەشیان لەلای مەلا برایم یەکلانەکردبۆوە. وا ئەو هەفتەیەش خالیدیش منالّەکانی دەبات. کیَ دەمینیَت، خەڵکی ئیَرە، نانیان نییە بیخۆن، چییان هەیە، ئەوەی لە گوندەکان بۆیان نیَت، ئەوەی ساوەری بۆ نەکریَت، ئەوەی جامە ماستیَکی بۆ نیَت، ئەوەی باراشیَکی بۆ نیَت، هیچان نییە بیخۆن. کە دەڵیَن: نانیان نییە بیخۆن ڕاستە. سیَریان ساردە، ئاگر لە ماڵیان ناکریَتەوە، مشك لە ماڵیان کلکی بە ئارد نابیَت، ئاگر لە ماڵیان بەربیت بۆن سۆی لیَنایَت. کە دەیانووت، نانیان نییە بیخۆن، ڕاستان دەوت، وەك ئیَستا نییە، نانیان هەیە، بەلاَم زۆری تری پیَویستیان نییە. هەژارو نەداری ئیمرۆو دویَنی جیاوازی زیری هەبوو. لە کیَیان بیَ، تاکە سەرچاوەی بون و ژیان و پیَخۆر، ئەوە بوو لە ئەرزا بە باران دروست دەبوو. باران، داهات و بەرهەمی دیاردەکرد. بارینی باران و هاتنی نە بە ئازایەتی و نەجیبزادەیی و کار و کۆشش بوو.

مەلا برایم، بۆ هەر خیَزانیَك لاپەرەیەکی کردبۆوە، بۆیە بە قەلەم قۆپیەش دەینوسی، تا بە کەس ڕەش نەبیَتەوە. کارو ئیشی زۆر زەحمەتبوو. حیسابی جاران زەحمەتبوو. حیسابی فلس و دەفلس و پیَنج فلس و دەفلس و درهەم و ئینجا دیناریَك دەهات. ئەوەش حیسابی زۆری دەویَت. ئەو هەموو حیسابە وردەی مەلا برایم ئیمرۆ بوایە دەبوایە ڕۆژانەی زۆر بوایە. ڕەنگە حاجی حەمیدیش مانگانە ئەگەر یەك دوو درهەمی دابوایە. کاك واحید، نەچوبوە حەج و ماڵی خودای نەدیبوو، کە دەوڵەمەندبوو، کە زاوای ئەوان بوو، واتە حاجی و ئاغا. بەرۆژووبون لەسەر هەژارو دەوڵەمەندانە. بەلاَم چونەماڵی خودا، تەنیا لەسەر دەوڵەمەندان بوە، جا ئەگەر دەوڵەمەند بوبیت، ئەوە هەر دەچیتە حەج، بۆیە لەبەر پارەو بۆ نازی ئاغاژن و لەرقی ماڵە خەزورانی و یەکسانیکردنی بەوان و لەبەر لوتفی ئاغاژن بە واحیدی نویَژنەکەریان دەووت حاجی. بروا بکەن نویَژ نەدەکرد، لەبەر بیَدینی و ئیلحادی و شیوعیەتی نەبوو. ئەو دەمە هەموو کەس نە نویَژیان دەزانی و نە سورەتی فاتیحەیان پیَ لەبەر دەکرا. نویَژ نەکردنیش ئەوەندە عەیب و شورەیی نەبوو. هەتا بۆ پیاوانی تەمەن گەورەش. ئەوەی عەیب بوو، درۆ و دەست پیسی و دامیَن پیسی و بوختان وحیزی و دزی بوو. دەیانوت، فلانە کەس جاران دزی فلانە کەس بووە، ئەوەی تر چاوی حیزە، ئەوانە عەیب و شورەیی بوو، نەك...

حاجی واحید، لە چاو ماڵە خەزوورەکانی هیچی نەبوو. بەلاَم، خەسووی لە پشت بوو، ئەویش مولکەکانی، خانووەکانی، ژوورەکانی حەسارە گەورەکەی، کریَچییەکانی، بەکاردەهیَنا. ژنەکەی حەمیدۆکی ئازا و پیاوانە هەڵکەوتبوو. شەوو ڕۆژ ڕاوەستانی نەبوو، شەرمی نەدەکرد، لە پشتی ڕادەوەستا، دوکانەکەی هەڵدەبژارد، تەماتەی کاڵ و گەییوی لەیەکتری جیادەکردەوە، ماستی ترش و شیرینی دەناسی، باری لە کۆڵهەڵگرەکان وەردەگرت، بووزەکەی جوان دادەپۆشی، ئەوەی ڕۆژی گەیشتبایَ سیَبەری بۆ دەکرد، ئەوەی دڵۆپەی لیَدابایە دایدەپۆشی. سابونی حەلەب و هی یزیدیەکانی بەعشیقەی دەناسیەوە، نرخی جیای دادەنا، سابونی لۆکس و جەمال، شقاتەی ئەمین و سیَ ئەستیَرەی دەناسی. کە واحید ژنە دەوڵەمەندیَکی هیَنابوو، پیَان دەووت، حاجی، دیارە ژنەکەی کە سەرچاوەی نازناوەکەی بوو، بەویشیان دەووت، حاجی. کریارەکانی حاجی واحید، لە سەریَکی تریش زۆرتر لەبەر خاتری ژنەکەی دەهاتن، هەموویان دەیانووت، کیژی دایکیەتی، مامەڵەی خۆش بوو، هەر گنەی دەهات، هەر گنەی بهاتبایە، دەیانزانی ڕازیە بە قەرز شتیان بداتیَ، تەرازووی هەر بەلای کریاربوو، بووزەکەی لە لای ئەستورەکە دەبری، ماستەکەی لەلای پەیتەکەی تیَدەکرد، شقاتە پرەکەی دەدا، سابونی نەشکا. لەگەڵ ژنان ژن بوو، لەگەڵ پیاوانیش پیاوانەیە دەجولایەوە. کریَچیەکانی حەساری باوکی لەسەر چاوان دادەنا. ئەوەی جاریَك

هاتبایە، دەهاتەوە. لە دوورەوەو لەبەر قسەی خۆش و مامەڵەی خۆشیان بۆ کرین دەهاتن. شتیان خەسار نەدەبوو، هیچیان نەدەرزی، تەرەیان بۆگەنی نەدەبوو، قەندی وان شیرتنتر بوو، چایان رەشتر، بووزیان ساردتر، بەفریان کەللە تەزێنترو سپیتر، لەو سەفینە دەهات هەر رەق و پاك و شیرین بوو، مەجلیسسان گەرم بوو، پۆستی گەرەك بوو، نامەی عەسکەرە دوورەکانی رواندزو سپیلك و هەتا هی غزلانی و سعدیەش لەوێ وەردەگیراوە، موختارو پۆلیس و شاهییدان و ناوهاتن لەوێ بوو. دوکانەکەی حاجی واحید، سەفارەت و بریدو مەرکەزو تەجنیدبوو، کیربرەکان دەست بە جانتا رەشەکانیان لەوێ سەریان دەبوو.
(دەبێ نەخۆشەکەی ماڵ فلان چۆن بێ)

(رەنگە مامند، لە ئوردییەوە فیراری کردبێت، بۆیە ئەوە چەند مانگە، سەری نییە و نەهاتیتەوە). (بارانی پشت رێ ئەوەندە زۆر بوە، ئەوجارە پەڵەی داوە).
(سەدیق میران.... کوژراوە).
(کوتاڵەکەی نازم خەیات عەمبارە سۆتا و دەداتەوە).
(مریشکەکانی پلەمامز دەردیان بەناو وەربووە، هەمووی پەلەواژ بوینەوە).
(ماستی گامێشی غانمی ئاوی لە هەموو گامێشەوانەکانی تر زۆرترە).

سەیداوە، بەپێی ناوچەی معماری سێ ئیفرازکرابوو. لە پەنجاکان، بیر لەوە کرابۆوە، ئەم گەرەکە وەك گەرەکە راقیەکانی بەغدای لێ بێت. رووبەری پارچە زەوییەکان لە سەرووی سێ سەد مەتری بون. دوو روویان شەقام بوو. شەقامەکانی فراوانی دە مەتری و ناوە ناوەش بیست مەتریك بە ناوەندیاندا دادەهات. نەخشەکەی جوان کێشرابوو، چارێکی حکومەتی لێ دەرهێنرابوو، ئەویش بۆ خزمەتگوزارییەکان دانرابوو. پاشان گەرەکانی رووناکی مامۆستایان و کانی و ئازادیش چاوی لێکرا، ئەوان وا جێبەجێکرا. بەڵام..!! سەیداوە، بووە گەرەکێکی زۆر میللی. هەر سێ ماڵە جوتیاری دەشتی هەولێر، راکردووی قەراج وکەندێناوە، دەرکراوە سیانەکانی سەربەشاخ و سەرگەران و دوبس و .. بە هاوبەشی پارچە زەویەکیان کری، لە نێو خۆیادا بە گوریس و بە شەقاوو بە هەندەسە بەشیانکرد، یەك دوو ژووری بە خشت و قووریان هەر بەخۆیان قیتکردەوەو بە کاریتەکانی گوندیان کە لەگەڵ خۆیان هینابویان سەریان گرت. ماڵەکان ستارەو مێردرەوەو دیوارو دەرگای حەوشەیان نەبوو. خانووەکان، دیواربەندو هەیوان و ناندینیان نەبوو. خانووەکان، سەنەدی دەستنوسی خاوەن ئەرزەکانیان هەبووو بەس. ئیشیان بە قۆچانی رەش و تاپۆ نەبوو، ئەوان سترو سێبەرو حەسانەوەیان دەویست. سەیداوە وەکی سێتاقان نەبوو، ئەوێ ناوچەی معماری دووی بۆ برابۆوە. زەوییەکانی لەسەرووی دووسەد متری بوو. لەوێ خۆشناوەکانی خۆران و دەربەند و سوسێ روویان تێکرد. زوو بۆ خۆیان ئەرزیان کری، زستانە ماڵیان لە شار دروستکردبوو. ئەوان پەیوەندی گەرمیان لەگەڵ شارا زووتربوو، پەیوەندی ئەوان بە بازار و مامەلەوەبوو. خانوو دروستکردن بۆ ئەوان ئاسانتربوو، پارەی کەمتر دەویست، کاریتەو دارهەولێرو پووش و دارکۆترەیان نەدەکری.
سەیداوە، نەخشەی گەرەکەکەو خانووەکان لەیەکتریان نەدەکرد. یەك کەس بە تەنیا پارچە زەویەکی نەدەکری. دەچونە لای یەکتری تا بەیەکەوە پارچە زەوییەك بکرن. دوو خوشك و دوو براو دوو سێ زاوا و سێ خزمی نزیك، لەیەك کۆبونەوە، گەرەکەیان دامەزراند.

بریاری کۆچ و رۆیشتن، رازیبونی " نەجیبە" بۆ رۆیشتن، کونکردنی ئاسن ئاسا زەحمەت بوو. یەك ساڵ بوو، بە تەواوی دەستی لە خانووەکەیان بەربوو. دوو ژوورەکەی تەواوکردبوو.

ژنێکی تەنیاو سێ منالّی سەرو بنکە لەو چۆلەوانە، ئاسان نەبوو. پیاوەکەیان هەڵەتەکرد، ئەوەندە دوور کەوتبۆوە، بە ئاسانی ناگەرێتەوە. ئەو و دایکی و براکەی دەیانزانی بە ئاسانی مەسەلەکان ئاسایی نابێتەوەو خالید جارێکیتر بێتەوە ناو ماڵ و منالّەکانی، بۆیە بە هەموویان پشتەوەیان داخست و کردیانە ژوورێك، خانووەکەیان بووە دوو ژوور. دیواری حەوشەیان راگرت، دەرگا و قفلیان تێخست. لەمێژ نەبوو، کەلەکەی کەوتبووە عەردی، تازە بە تازە بروات، زووتر بوایە، مەعقول بوو.

(!!!..من، نایەم).

(بە شەق دەتبەم).

(دەستم تازە لە ناو ئەو قور و خشتە بەربووە).

(دەستم لە گەردەنت دەنێم، دەتخنکێنم).

ئەو خانووبەرە بۆ کێ بەجێبهێلّم، کێ پایزێ، دیوارەکان سواخ دەداتەوە، کێ سەربانەکان)

(دەپەستێتەوە...!!؟؟؟

(!!..ئەدی دایکت وبرات، لەناو نابن).

نەجیبە" کورۆ" و" ترۆ"ی نان دەدا و هەتا لە گامێشەکان و کەندەکەی دووری دەخستنەوە دەستی رادەکێشان. بۆ مەکتەبی " ئولا " ی بەرێ دەکردن. لە هاتنەوەیان دڵی پێوە نەبوون، هەردوو کورە خوشکەکەی لەوان هەراشتربوون، لەوانیش گەورەتر "عەلی سوور" یان لەگەڵ بوو. لەوان گەورەتر و زیتتربوو. لەبەدبەختی دایکیان ئەوان دوو دەوام بوون. پاش نیوەرۆ، دوو دەرسیان هەبوو. مەکتەبەکەیان، لەبەر قەسرەکان و خانووە حکومیەکان و ماڵە مامورەکان و بونی چەند ماڵە ئاغایەك لەو ناوچەیە، مەکتەبی نمونەیی بوو. لە پۆلی سێیەمدا وانەی ئینگلیزیان دەخوێند. دەوامی باشتر و توندتربوو.

ئەو دوو سێ ساڵەی دوایی، رۆژانە دەستی لەناو قور و خشتبرین بوو. زۆر بەو دوو چاوە ژوورە ماندوو و هیلاك ببوو. کەواو کراسەکە بە قورەکەی، هەر لەبەربوو. دەیزانی بەیانی و دووبەیانی هەر بە قور دەبێتەوە، بۆیە نەیدەشوشتن. ئیمرۆش وا بە ئاسانی و لە چاوقوچانێکە، بار بکات. هێشتا ئارەقەی وشك نەبویتەوەو بە کراسی بەری جێیان بهێهێلێت...!! دەبێ جێیان بهێلێت..!! ئەدی خۆ دوو ژوورە قوورەکەی بۆ لە عارەبانەیەك ناخەن، شار بە شار، ناحیە بە ناحیە و مەرکەز بە مەرکەز، بیگۆزێتەوە. ئەگەر کرابایە، وەك ئیمرۆ، چۆن گەشتیارەکان خانویەکی سەفەری لەدوو ئوتومۆمبیلەکانیان دەخەن، کەنار بە کەنار، لە کێ شەوانی ئەرخەوانی و رۆژانی مەستی و مۆسیقای سازگار هەبێت، رادەگرن. بۆ نەجیبەش گونجابایە، وای دەکرد. مێردەکەی بۆ ناحیەو قەزا و مەخفەرێکی سەرسنووران گواسترابایەوە، خانووەکەی سەیداوەی لە مەسلەحەکەی مەخفەرەکە دەخست و خۆی و بارگە شرەکەی و هەرسێ منالّەکەی تێدەخست. دار ئەسپینداری شەقلاوە، دەگەیشتە، ناحیەی شنافیە. کفری بەستی شلّغە دەگەیشتە، نزیك سعفی دارخورماکانی شامیە و رومیسە.خشت و قوور و ئاوی سەیداوە دەگەیشتە ناحیەی قاسم. نە کرێ دەدا، نە لەگەڵ کەسی تریش خانوویەکی دەگرت. دوو ماڵی بێگانە، دوو خێزانی نەناس، هەر یەکێ لە شارێ، لە عەشیرەتێك، لە مەزاج و مەزهەبێك، بەیەکەوەو لە ناو یەك خانووی تەسکدا، لەناو یەك حەوشەی تەسکتر، وەك ئەوە وایە، یەك مانگ، دوو مانگ، سێ ساڵ لە ئوتێلێك بژیبیت.

خۆ نەجیبە، هەزارەها خێزانی وەك ئەوان، نەیدەزانی کرێچی چۆنە..!! دوو خێزانی بێگانە چۆن لە یەك خانوو بەیەکەوە هەڵدەکەن. ئەوە هێشتا نەببووە مۆدیل و باو، بەلاَم ئەو دڵی خەبەری دەدا، دەیزانی لەو دوو ژوورە قورەی کە بە دەست و وەستایی و کرێکاریی و

ئەندازیاریی خۆی دروستیکردبوون، نەبی ناژیت. لە بن ساپیتەیەك، خۆی دارەریَ و خۆڵەبان و سواخی نەدابیَت، خەوی لیَ ناکەویَت. لەم پەنایە نەبیَت ناکریَ لەگەڵ بابی منالّەکانی جوت بیَ. لەو دوو ژووره نەبیَت، هاوینان فیَنکی نابیَتەوە، لە پەنا ئەو سیَبەرە نەبیَ ئاوی جەرەو شەربەی ساردو خاویَن نابیَ. ئەو نەیدەزانی خوارەوە و ناو عارەبان گەرمە، هەر ئەوەندەی بیستبوو، کە دونیا بە گەرمی قانگ دەرداو خودا هەوای فیَنکی لەسەر میللەتە بیَدەستەلاتەکەی رادەگرت و دەبرژان، دەیانووت ئەوە گەرمای خورمایە ..!!
چونگە دوو ساڵ و زۆرتریش، دەستی لەناو ئەو خانووەدابوە، بۆیە دەستی لیَ بەرنەدەبوو. بە تەمابوو، ئەو مانگەی دادیَت، بە معاشەکەیان، عاموودیکی ئاسن بکریَت، بە بۆیەی شین بۆیەی بکات، ئەو عامموودە بۆ راگرتنی هەیوانی سەر هەردوو ژوورەکە، مۆدیل بوو. هەیوان و عاموودی شین، لە پیَش هەردوو ژوورەکە. دوا گۆران، دوا مۆدیلی خانووەکانی گەرەکی سەیداوە بوو. بە پاشکەفتی دوو سیَ معاشەکەیان، بیریَکی چوار بەژنی بۆ ئەدەبخانەکەیان لیَدا. زووتر جامی بۆ پەنجەرەکان کری. دەیویست، خانووەکەی بکاتە، شارەستان، بە خانووەکانی مالّی پلکەکانی بچیَت.
بە سایەی چونیان بۆ بەغدا، کە شاریان جیَهشت، بە دوورکەوتنەوەیان، گەرەکی ئازادی یان بینی. خانووی بە کەرپووچیان بینی. باخچەی بە سنۆبەرو مورتکیان بینی. کەسیان لەو گەرەکە نەدەناسی، لەلای ئەوان شار هەر سەیداوەو سیَتاقانە. وا دەرۆن، گەرەکی تەعجیلی ئیسلام و جولەکەیان نەبینی، کۆلانی عارەبان، ناوقەسران، تەیراوە، کەندە کۆخ، حەساری سالّحە سووریان نەدیبوو. بۆ گەمەو خشخشۆکە بەسەر قەلات نەکەوتبون. مارسیدسە حەنچەکە، بە هەژدە نەفەرەوە، دەتووت، تۆپەلەو هەورازو نشیَوەکانی پیَش گردمەلاو ئاوی مورتکە هەلّدەقۆزیەوە. کرۆ و ترۆ، پیَکەوە، یان بە نۆرە سەریان لە پەنجەرەکە دەرهیَنابوو، بایەکی خیَراو فیَنك لە بوکلەو توالیتەکانی دەدان. ئەو بایە و ئەو زەقەی بۆیان رەخسابوو. هەموو شتی لەبیربردبونەوە. کاتی هاتنی قیتارەکەی هەولیَر ـ کەرکوك گەیشتنە لای گوندی ئۆمەراوە، راوەستان تا قەتارەکە گوزەری کرد. کە قیتارە پیَنج شەش فارگۆنەکە لە پیَشیان رەتبوون، خەنی بوون، وایان زانی هاتونەتە، دونیایەکی تر، لە سەیداوە چییان نەدەبینی. کە لە مەکتەب قەیدکران، چونە بن قەلاتیَ و رەسمیان بۆ مەکتەب گرت. کە دەرزیان بۆ لە مەکتەب وەرگرتن لە قۆلّیان درا، خەستەخانەی ریَ موسلّیان بینیبوو.
بن لەیلوکان، چەژن و چەژن بوو. ئەویش ناو قەبرستانیَکی دوور لە پیرۆزی پیاوچاکان و مردووکان، شویَنیَکی پیس و گوفەك بوو. هیَشتا تازە کەوتونەتە ریَ، تازە دوور کەوتونەتەوە. زۆریان بینی، سواری مارسیدس بون، قیتاریان بینی، خانووە بە کەرپوچەکانی گەرەکی ئازادی یان بینی. کە لە جامی پشتەوەی لە دوورەوە قەلاتیان بینی دیمەنیَکی تری هەبوو، خۆی بە ئاکاریَکی تر دەنواند، قەلاتەکەی سەیداوە نەبوو.

خالیدو نەجیبەو هەر سیَ منالّەکە، ریَزی پشتەوەیان گرتبوو. ناتوانم ئەوە وەسف بکەم بۆ ریَزی پشتەوەی ئەم پاسانە سیَ نەفەری بوو. دەبی ئەو مودیلەی ئەوکات، چۆن بوبیَت، هەر چۆن بوبیَت، بۆ ئەوان گونجاو بوو. خالید، توتنەکەی لە بن پیَیان دانابوو. هەردوو کورەکەش بەر پەنجەرەیان بەرکەوتبوو. کیژەکەش، لە کۆشی دایکی خۆی ماتکردبوو. ئەو کیژە بەستەزمانە، لەو تەمەنەوە، بۆ نوسراوە، بیَدەنگ، لاچەپ، بیَجیَگا.
(بابە، ئیَرە کیَندەرییَە..؟؟ ئیَرە مالّی تۆیە..؟؟).
(... نا..!! ئیَرە پردییَە، ئەوە ناحیەی).
(زۆرمان ماوە..؟؟؟).

(نا.. ئەگەر ماندووبون، بۆ خۆتان بنون، کە گەیشتین، گازتان دەکەم).

خەویان لێکەوت و بە ئاکاهاتن. نوستنەوە و هەڵسانەوە و نوستنەوە و هەر نەگەیشتن. هاتنە خوارێ و سواربونەوە. نانیان خوارد، ئاویان خواردەوە و رەشانەوەو میزو گویانکرد.
سواربونەوە و گریان و نوزانەوە و پارانەوە و وتیان بچینەوە لای دایە حەلیم و خاڵە، هەر نەگەیشتن. زۆر بە پەلەبون، لەسەر ئاوو ئاگربون. ویستیان زوو ببینن، باوکیان ئەو سێ ساڵە لە کێ ژیاوە، راستە شارەکە زێی لێیە، پردی لێیە، ماسی هەیەو ماسی دەخۆین. بەپەلەبون بزانن عارەب چۆنن، دەم چۆن عارەبی و زمانێکی تری قسە پێدەکرێت. چی لەبەر دەکەن، چە دەخۆن، چۆن لەوان ناگەن، چۆن مرۆڤـ لە مرۆڤی تر ناگات. بروات نەدەکرد، ئەوان قسە بکەن ئەوەی بەرامبەری ئەبلەق دەبێت وگاڵتەی بە قسەکانی دێت.
(بابە، عارەب وەك ئێمە بەشەرن...؟؟).
(!!..بەشەرن ئەدی چۆن).
(!!ئەدی چۆن لە زمان و قسەی ئێمە حاڵی نابن).

هەولێر، قوشتەپە، پردێ، کەرکووك، دووز، سلمانبەگ، باقوبە، بەغدا، حلە، نەجەف، دیوانیە، شامیە.. ئیقامەو نانوسین و زمانێکی تر و فێربونی زمان و جیرانی تازە و دۆزینەوەی ماڵە کوردو پرسینی نرخ و تامکردنی خواردن وناسینی خواردنی تر. پرسینی ناوی درك ودارو گورگ و پشیلەو .. و.... ئەوە دوێنێ بوو، ئیمرۆش هەروایە، رێگاکان. هەنگاو هەنگاوە، تا دەگەیتە هەوارو نیشتەجێ دەبێت. بە شتەکان نامۆیت، دەریای پانی دارخورما، هێشتا ولاتیان سەوزەو داریان زەوی پۆشیوە، تەوری شەر، ئاگری گەرمی شەر هێشتا قەدی داری نەبریوەتەوە، دەستی جوتیار دەگاتە سعفەکان و خزمەتی دەکات. پیاوو ژنیان ئازادن و کار دەکەن. جارێ سەرقالی سوتانی دارو دەوەنی ئێمەبون. نەوتی خۆمانیان بە سەوزایی خۆمان دادەکرد. رقیان لە دارستانی سەوزبوو. ولاتی ئێمەیان کردە سوتماك. حەز بە رەژوو و دووکەڵ دەکەن. کە سوتانی ئێمە کۆتایی هاتز روویان لە دارستانی خورمای خۆیان کرد، قەدە بەرزەکانیان بە شکاندا. چاویان بەسەربەرزی بەژنی دار نەدەهات، چەمی رێزان وهندرێنیان سوتاند. نۆرە گەیشتە سەر ئەبوخسیب و قامیشی زەلکاوەکانی عیمارە و سماوە بە سوتان و برانیاندا.

شوێنەوار هەڵگرتنی پالەوانی نوسینێك زەحمەتە. ماندوو دەبیت. ئەو شار بە شار رۆیشتوە، دارو بەردو زمان و نان و ئاووهەوای گۆریوە. بەیەك رۆژ چەند کەندو لەندو رووباری بری، چەند ئوتومبێلی گۆری. دایك و باوکەکە، باوشێك پرێسکەیان لەشانە، چاوان لە مناڵەکانە، فێری ئەو ئاپوورەنین، بزربن، چۆن دەدۆزرێنەوە، کێ لە زمانیان دەگات. هەردووکیان بە سەرسامی لە شەقام دەپەرینەوە. بە ترسەوە سواری ئوتوموبیلێکی تر دەبوون، بە دەستی لەرزەوە پارە دەدەن نەوەك پارەکەیان تێهەڵنەهێنێت.

چل ساڵ بەر لە ئیمرۆ، ئەو رۆژانەی ئەوان چونە شارۆچکەی "شامیە" جیاوازیەکی ئەوتۆی لەگەڵ ئیمرۆیدا بەدی ناکرێت. وەك یەکە، رووبەرو نەخشەکەی هەر یەکە. هەر یەك دوو گەرەکی شەهیدانی قادسیەو ئەسیراوەو عەسکەراوەی زیادکردووە. شارە شیعەنشینەکان، مەلبەندە نزیکەکانی نەجەف و کەربەلا وان. چەند دامەزراوی وەك فرقەو قیادە و ... هیچی تری بۆ زیاد نەبووە. شارەکە، بسکی هێمنی رووباریکی خەیالی بەسەر روومەتی خاکێکی خەوتوو بە ناودا رەتدەبوو، شارەکە لە ناو جۆلانەی دار خورما بە سیبەرە گرانەکان ئارام خەوی لێکەتیوو.

یان تاسابوو. سەرسام و سر و مەستانە، هەستی رادەگرت. شارەکە بە پردێکی ماندووی کۆنی .ئاسن و داری شکاو، هەردوو بەری بەیەکتری دەبەستایەوە
رووبارەکە لێوو لێو ئاوی پێدا دەهات. کوردەکان منەتیان لەسەر دەکردن و دەیانووت: ئاوی جۆگەو کانی ئێمەیە، بە گاڵتەش دەیانووت، پاشماوەکانی ئێمە، ئێوە دەیخۆنەوە. ئەوەی لە ئێمە زیادە بۆ ئێوەی دەنێرین. خێرە و بیخۆنەوە، سەدەقە سەری خۆمانە، خێری رەگە درێژو دوور و قووڵی دارگوێزەکانە، داربەرووەکانە.... شەری ئاو هێشتا لەم دونیا جەنجاڵەدا رووی نەدابوو. ئاو لەسەر یەکتری بەنداو نەکرابوو. ئێمە ئەو ئاوە پاك و لووس و جوانەتان بۆ دەنێرین، ئێوەش جەیش و ئەبو خەلیل و سەربازمان بۆ دەنێرن. ئێمە بەرهەم و سەرچاوەی خێرو بێرتان بۆ دەنێرین. بەو ئاوە ولات و بیابانتان ئاوەدان و سەوزە. ئێوەش ئاوەدانیمان لێ خاپوور دەکەن.

شارەکە سێ چوار ماڵە پۆلیسە کوردو دوو ماڵە مامۆستای کوردو مەلایەکی مزگەوتەکەی سوونانی لێ بوو. حکومەت، بۆ ناوو بۆ ئازاردان و کەرامەت شکاندیان، شەرە مزگەوتی لەگەڵ دەکردن، مزگەوتێکی سونەی خاوین و قیت و گەورەی کردبۆوە. مەلایەك، بۆ معاشەکەی هاتبوو، لەم مزگەوتەیان دانابوو. لە شارەکەدا باران نەدەباری، خورمای شیرین و تەری بەسەردا دەباری، سەد جۆرە خورمایان هەبوو. سەدان حوشتر بارە خورمای تەڕی دەکێشایەوە. شارەکە هەور سێبەری لەسەر نەدەکرد، سێبەری دارخورما دایدەپۆشی. منالْیان وەك سمۆرەی خۆمان بەسەر ئەو دارە بەرزە باریکەدا هەڵدەگەران. لە ناو شارەکەدا، لەسەر کۆلأنەکانا، لە پەنای مالأنا، دارخورمایەك لاربۆوە. ئەو دارانە خاوەنی هەبوو، دەیانبریەوە، تۆی مێینەی دارخورمایەکیان دەبردە لای مێینەیەك، هەموو گوڵ و دارو مێش و مەگەزیش نێر و مآی هەیە. جوتیارو کارمەندی زیرەك ئەو کارەی دەزانی، تۆی نێری خورمای هەڵدەگرت و لە گوڵە حەزو باوەشی خورمای مێینەی دەکرد. بە پارچە پەرۆیەکی گرێدراو بە گوریسێکی باریك سەردەکەوت، خێرا لەسەر شەقامی قەدی دارخورما باریك و لاوازەکە دەرۆیشت. بەچاو وا دیارە، دار خورما .هەر نێرە، هەموو شتی درێژو باریك، و در، نێرە...!!! شتی نەرم و پان و ناسکیش مێ یە لە لای خۆمان سەر بۆ فرۆکەی ئاسمان بەرز دەکرێتەوە. بە تەماشا دەیانزانی باری ماوە، یان هەڵیرشتووە، ئاگر و ئاسنەکەی بە دارو بەردو چەکدارەکان وەناوەو گەراوەتەوە. گوندی سوتاندووەو گەراوەتەوە. تەماشای ئاسمانیان دەکرد، دەیانووت ئەفسەر هەیە، بە بەزەییە، قونبلەکانی لەو شاخ و دەوەنانە رووودەکات و دەگەرێتەوە. راست بوو، ئەوان سوتانی هەموو شتیان دەویست، خاکی سوتماك، شاخی بێ سێبەریان دەویست. هەر چەند شاخ رووت بێ، کەمتر خۆگر دەبێت. زووتر دەبەزی، زووتر چۆکی دەشکێت. لەم دەفەرەش بە ئاسمانەوە خورمای شیرین هەبوو، مێوەی شیرین هەبوو. بەهەشتی تام لە ئاسمانەوە دەبارێت. فرۆکەکان بە شانازییەوەو بەسەرکەوتوویی دەگەرانەوە. تا خۆیان دەربێنن، تا قۆڵیان بکەنەوە، نزم دەفرین، لەسەر مێزەری پیرۆزی قەلاتا دەسورانەوە. تا بە خەڵکەکە بڵین، بە سەرکەوتووی گەراومەتەوە. هەزارەها کەس هەبوون، سادەو ساویلکە دەیانووت:
زاپتەکە، بۆیە خۆی نەوی دەکات و دەسورێتەوە، لە سەر قەلات کیژێکی دۆزیوەتەوە. بە فرۆکەی مێك، بە نەفاسەی قون بە دووکەڵ، دڵداری دەکات. گۆی مەمکی دوڵبەرەکەی لەو بەرزییەوە دەبینێت، نامەی بۆ فرێ دەدات. پێدەڵێت: ئەمجارەش گەرامەوەو هەر دەگەرێمەوە. بە برنۆی رەقم یەکی سەدی وەك عەریف عەلی ناکەوم، گوللەی کەس نامبریت. هەمووی درۆیە، درۆی شاخدارە، بە گوللەی تفەنگی ئینگلیزی من زامدار نابم و پشکی خوێنی من ناکەوێتە سەر رانکی ئەو. دۆریە..!! هەر خەنجەرێکی دەسك بە شوشە هەبوایە، دەیانووت: ئەوە هی جامی تەیارەیە، ئەو تەیارەی خراوەتە خوارەوە. بە کراسی بەری کیژی نەرم و تەنکیان دەووت: ئەو

لەو پەرەشوتە دووراوە، پاش لێدرانی، فرۆکەوانەکە خۆی بەو پەرەشوتە رەنگین و حەریرە فرێداوە، بە دیاری هاتووە. ئەویش بە نزمی و بە شانازییەوە لەسەر قەلات دەسورایەوەو خەڵکی چاوترساو دەکرد. دوکەڵی دەکردەوە، دەنگی دەکردەوە.

ئەو سێ ساڵەی لەو قەزایە بون، چەند خانوویان کرد. خانووی چاك و شایستەیان، ئەوەبوو، لە مەرکزی خالید نزیك بێت، نیوەی شەوان دوا کاتی پاسەوانی بەردەرگا، یان زیندانەکە، یان شەوی مەشجەبەکە، تەواو بوایە، سەعات چەند بوایە دەگەرایەوە ماڵەوە. ئەو خانووەی نزیك بوایە، هەندی ئەوەی کرێکەی کەم بوایە، ئاوی باشبوایە، حەوشە و بەر هەیوانی گەورە بوایە، بۆیان لەبەر دلآن بوو. ئەو خانووەی ئەرزەکەی تەر نەبوایە و خوێ دەرنەکردبایە. ئەو خانووەی لە مزگەوتەکەی سونان نزیك بوایە، بۆ وان باشتربوو. لە گەڵ هەر سێ ماڵە پۆلیسە کوردەکە دانیشتن، لە لای ماڵی هەردوو مامۆستا کوردەکەش نزیك بون. بەلآم نەدەگونجا بە یەکەوە لەیەك خانوو دانیشن، معاش و هەوای وان زۆربوو. ئەوان مانگێ بۆیان دەریدەهێنا لەسەرووی پێنج دینار مانگانە بدەنە کرێ خانوو. رۆژانە گۆشت و پلآویان هەبێ. لەسەر قەرەوێلە بخەون، کارەبایان هەبێ ...
ئەو سەفەرو دوورکەوتن و ئاوارەبوونە. بۆ هەردوو کورەکەیان شۆرشێك بوو.
هەردووکیان، بە ناوی خۆیان لە ماڵەوەو لە کۆلآن و ناو کۆری گەمەی منالآن بانگ دەکران. کورۆ و تورۆ، نەما. هەردووکیان بە ئەقلیەتی ئەوکات و نسیبیان، دەبوابە ناویان تەحسین و موحسین بوایە. بەلآم ئەو ناوانەیان بەرنەکەوت.
نەجیبە..! دوێنێ، کە دوا قەلابەمان بارکرد، سواری پشتی قەلابەکە بوم و چومە دائیرە، لای ئەفەندی و پێم وت: غولامکەیەکی تۆمان بووە، زۆری کەیف پێ هات، ناوی نا، تەحسین. وتیشی، نەجیبە ئازایە، ئەگەر ساڵێکی تر کورێکی ترتان بوو، ئەویش با ناوی موحسین بێ. نەجیبە هیچی نەووت، لەو گەرمە گەرمە بێدەنگ بوو. ئەو زوو لە قەیدی خۆی، لە ئەوراقی خۆی، ناوی نابوو، سەردار..!! سەردار، ئەو ناوە کوردییە، چۆن بیری لەوە کردبۆوە، ئەو ژنە نەخوێندەوارە، نە هەستی کوردایەتی و نە حەزکردن بەوەی لە خەڵکی گوندی یاخی بێت. چە نهێنیەك لە ناخیدا هەبوو. ئەو ناماقولیە بکات، قسەی ئاغا بشکێنێت. ناوێکی زۆر نامۆو تازەو جیاواز لە ناوی کورانی هەموو گوندەکانی دەورو بەری خۆیان لە نۆبەرەکەی بنێ. بیست گوند ئەوهاو بیست گوندیتر ئەوهاش، منالێك نییە، بێجگە لە منالی هەندێ لە ئاغاکانی دزەیی و هەندی ئەفندییەکانی ناو شار، ناوی کوردی لێبێت. ئەو کاتە لە ناوچەکە ئەو ناوانە دەگمەن بوو.

سەردار لە مەکتەب، لە لاپەرەی یەکەمی نفوسە دەفتەرە چەند لاپەرییەکەی، سەرداری ناوبوو. لە کۆلان، لە گەمەی سیفۆنانێ، لە کێلە بەردانێ، چاوشارکێ و هاوارو بانگردنەوەی دایکی، ناوی هەر کورۆ بوو. ئەو کێشەی لە گەڵ ناوەکەی گەیشتە شامیە. عارەبەکان، ئەگەرچی وشەکەیان لا نامۆش بوو، نەیاندەتوانی بە جوانی و بێ هەلە بیلێنەوە. سەرداریش شانازی بەوە دەکرد، ناوەکەی کوردییەو عارەبەکان نایزانن بیلێنەوە. نەجیبە کە کوری دووەمی بوو، دەبێ ناوەکە لەسەر کێشی ناوی یەکەم بێ، بۆیە ناویان لەویش نابوو، هوشیار.

یەك دوو هەفتەش بوو هاتبون، هێشتا بۆ سەردارو هوشیارو دایکیان هەر هەولێربوو. نە دەچونە دەرەوەو نە وشەیەك لە عەرەبی دەگەیشتن و نە جلوبەرگیان گۆری بوو. لەبەر ئاو

گۆرین و خواردنی نویَ و نائارامی هەستی بە قەبزی دەکرد، ناچار باوکی بردیە لای دکتۆر. لە سەر پشت دریَژی کرد، تا سکی رووت بکاتەوە، دەستیَکی بۆ دۆخینی شەروالەکەی بەری برد. ئەو نەیدەزانی کردنەوەی دۆخین شارەزای دەویَت. خۆ تەنیاکردنی کوردان وا ئاسان نییە، بۆیە سەری گرییەکەی بە پیَچەوانە راکیَشاو لیَ کردە گریَ کۆرەو زۆر خەریکی بوو. ناچار باوکی بە ددانی و بە خاوکردنەوە گرییەکەی کردەوەو شەروالەکەی بۆ شلکردەوە، جیَگای نیفۆو دۆخینەکە وەك کۆنە برینیَك دیاربوو، دکتۆرەکەی ئۆفیَکی بۆ هەڵکیَشاو وتی:

(!!...ئەوە بۆیە وا قەبزە، وای گریَ داوە، بواری هیچ نادات).
ئەو رۆژە دوا رۆژ بوو شەروال لەبەر بکەن. دوودڵ بون، چە لەبەر بکەن، بە دوو هەفتە دشداشە لەبەر بکەن، یەکسەر لەو قالبە تەسك و توندە، بۆ دشداشەیەکی بەرینی بەرەڵا، ئاسان نەبوو. ئەگەر بیَجامەش لەبەر دەکەن، لەویَ نامۆ بوو، کەس بیَجامەپۆش نەبوو. لە دۆخینی توند، بیَنە لاستیقی نەرم و شل. دایکی دوو بیَجامەی شینی خەت پانی سپی بۆ دوورین و لاستیقی دوو قەدی بۆ تیَهەڵکیَشان بە سەردارو بەختیاری وت:

کورم، ئەوانە وەك شەروالەکان نین، بەرگەی دارو دیوار ناگرن، مستیَك پارەیان پیَ دراوە، وریا بن.
چاویان هەڵدەبری، بۆنیان دەکرد، تامیان دەکرد، هەستیان رادەگرت، ئاوارەیی و تەنیایی و بیکەسیان پیَوە بوو. لە زمان و دابونەریتیان شارەزا نەبون. کە ئەوان دەهاتنە دووان، بۆ ئەوان زۆر سەیرو تازە بوو، کە ئەوانیش قسەیان دەکرد کەس یەك وشەیان لیَ حالی نەدەبوو. دابران و دوورکەوتنەوە لە زۆر شتت دادەماڵی. ناویان جوان و راست نەدەوت، ئەوان سپی و روومەت پەمبەو ئەوانیش رەش و قاوەیی. دان و دان، هەردوو برا بە جوتە لە دیار سەمای ئاوی زیَیەکە دادەنیشتن. هەستیان بە ژانی قولابی ناو قورگی ماسییەکان دەکرد. کە دەستی ماسیگرەکە بە توورەیی و بە پەلە قولابەکەی رادەکیَشا. هەندی دوورکەوتنەوەی خۆیان لە زیَدیان، بۆی دەسوتان. کە چاوی زۆری تۆرەکان، چەند ماسیان هەڵدەواسی و لە ئاوی ژیانیان دووردەخستنەوە. ئەوان بون، لە سەیداوە و دایە حەلیم و پوورزایەکانیان دووردەخرانەوە. ماسیەکان ژان و خویَن و زامەکەیان لە قورگ و هەناویان بوو، بۆیە ژانی مردن و دوورکەوتنەوەیان نەدەبووە هاوار و گریان. دوورکەوتنەوە، بە بیَ زامیش بیَ، زامە..!! دوورکەوتنەوە، لە ئاو و خاك مردنیَکی دوور و لەسەرخۆیە.

خالید نۆ ساڵی ئاوارەیی، وا پیناسەی دەکرد، (هەموو کوردەکان کریَچی. هەموو عەرەبی نەزان. هەمو سونە مەزهەب و لە ناو شیعە مەزهەبی توندرەوەی گەمارۆدراو. هەموویان کورو کیژەکانیان لەبەر خویَندن و لە خویَندن زیرەك. یەك ژوور بۆ یەك خیَزانی سەرژمیَر زۆر یان کەم. موچەی دیارکراو. ساوەرو زەخیرەی تریان بۆ دەهات. لەو مەرکەز بۆ ئەو مەرکەز دەگوازرانەوە. هەموویان لە لیواکانی ناسریەو دیوانیەو عیمارە و کەربەلا، واتە شارە شیعە نشینەکان و بەس. یەکیَکیان بە هەلەش بۆ سامرا و باقوبە و موسل و بەغدا و ناوچە سونە نشینەکان نەدەگوازرانەوە. هەموویان گویَ رایەل و چوست و چالاك. ژنەکانیان قەفەسی مەرقەدی ئیمام عەلی و حوسینیان بۆ سەرکەوتنی پیَشمەرگە دەهەژاند. خیَزانەکان بە پشوی هاوین دەگەرانەوە. دەستیان بە معاشە کەمەکانیان وەردەگرت و بەشی دەکردن. باوکەکان تەمەنیان لەیەك نزیك و مناڵی ساوایان هەبوو، هەموویان هیوای گەرانەوەیان هەبوو و نەبوو، هەموو خیَزانەکان، ماڵیان شر و حالیان خراپ و ماندوو و ..).

ڕۆژێکی بە ترس و تەماویبوو. ئەو ڕۆژە، ئەوان و ماڵە کوردەکانی تریش ترسیان لێ نیشت. ئەو دەمە، ماڵە کوردەکان شەش حەوت ماڵ دەبون. دوو خێزانیش خۆیان لاچەپ ڕاگرتبوو. ئەو ڕۆژە، هەموویان تەرمەکەی حمە نەجم جافیان لە مخفەرەکە بەرەو مزگەوتی سونان برد. شوشتیان، دارەمەتێکیان بۆ سازکرد. ژنە کوردەکان، ماڵەکەیان بۆی پێچایەوەز عەلی کوریشی، ئەوەندە لە گەڵ دایکی گریابوو، لە باوەشی مامور مەرکەزەکە وەك پشیلەیەکەی خڕین مات و سەرسام تەماشای حەشاماتەکەی دەکرد و نەیدەزانی عارەب باوکیان کوشتووە. نەیدەزانی، باوکی بە زیندوویی لە شارەزوور هات و تەرمەکەشی بۆ ئەوێندەرێ دەگەرێتەوە. هێشتا نەیدەزانی چی ڕووی داوە، بۆ باوکی کوژرا. پیاوەکان، ژنەکان، بۆ حمە نەجم و بەختی خۆیان و غەریبی خۆیان دەگریان. ناردیان پۆلیسێکی ناسیاری شارەزووریان لە ناحیەی دغارە هات و چەند دیناریك و تەرمێك و ژن و کورە تاقانەکەیان تەسلیم کرد. خێزان و بزگوری ماڵە پۆلیسێك بە پیاوێکی زیندوو و بە دڵی خۆشەوە لەم ڕێگا دوورە دادەوەشێ، ئەم ڕێگایە لە ڕووبار دەچێ، ئەم ڕێگایە چون و هاتنی لەبەر ئەوەی بە خۆشی خۆت نیيە، بۆیە، نابرێتەوە، ئینجا جەنازیەکی بە غەدەر کوژراو، پۆلیسێك لە واجبی کوژراو، حمە نەجمی زەریف و قسە خۆش و خۆش مەشرەب ، ببیتەوە..!! ڕێگا تەواونابێ. شارەزوور ئەوەندە دووردەبێ زیندووەکانیش دەمرن

(بابە، لێرەش گوندەکان پێشمەرگەی لێ يە، پۆلیس و عەسکەر دەکوژن..؟؟) .

(!!...نا).

(لێرەش شەری حکومەت دەکەن ..؟؟).

(شەری حکومەت دەکەن، بەلاَم، بە شێوەیەکی ترو بۆ مەبەستێکی تر).

(ئەدی بۆ فرۆکە لە گوندەکانیان نادات، جەیش ناچێت..؟؟).

لە دوورەوە مامور مەرکەز بەدیارکەوت. ئامری پاسەوانەکان فیتەی کۆبونەوەی بۆیان لێدا. هەر چواریان ڕیز بون و تفەنگەکان ڕیز و سەریان بەرزو ریشیان پاك و پێلاویان ڕەش، سلاَویان وەرگرت و مامورەکە، بە ووردی نیگای لە هەر چواریان کردو سلاَوەکەی لێ وەرگرتنەوە، بە کازمی پۆلیسە عارەبەکەی وت:

تۆش وەك ئەو سێ پۆلیسە کوردانە خاوێن و هەندام ڕێك بە..!! تۆش پانتۆلەت جوان ئوتو بکە. ریشت، بەیانیان جوان و لووس بتاشە. پشتی ملت ... .. باشە..!! بەیانی وا ئاڵۆزو پیست نەبینم. مامورەکە ڕۆیشت و سێ پاسەوانەکە دوور کەوتنەوە. خالید بە تەنیا مابۆوە.

مەخفەرەکەیان، هی سەردەمی کۆن بوو، دوو نهۆم دامەزرابوو، یەك دوو قاوشی تێدابوو، لەگەڵ زێیەکە شەقامێکیان بەین بوو. لە بەرامبەریاندا، لە ناو باخچەیەکی گەورەی دارخورماو سەروو و داری توو دا، قوتابخانەی شامیەی سەرەتایی لە پشوی هاوینا خەوی لێکەتبوو. بە خالیدیان وتبوو، لەم هاوینەدا، بۆ کاروباری تایبەتی، بۆ بەرێوەبردن و کاروباری خوێندکاران، هەر دوو هەفتە جارێك، بەیانیان بۆ چەند سەعاتێك بەرێوەبەر دێتە دەوام. ئەویش بەیانیان چاوێکی هەر لە دەروازەی مەکتەبەکە دەبری. ئەو بەیانیە بینی، دەروازەکە لەسەر پشتە. دوو سەعاتەکەی پاسەوانی تەواو بوو، مۆڵەتی لە ئامیرەکەی وەرگرت. لە پردە نەویەکە خێرا پەرییەوە. بۆ ئیشێك دەچوو نەیدەزانی دەبێ، یان، بێ هیواو دڵسارد دەگەرێتەوە. ئەگەر سەری نەگرت ئەوا سەفەری هەولێری دەکەوێتە پێش. دەبێ بۆ شەهادەی هەردوو کورەکەی بچێتەوە. بریاریشی دابوو، لەوەیان دوودڵ نەبێ. دەبوایە، شەهادەی هەولێریان بۆ بێنێت. بەناچاری کە هات و مناڵەکانی هێنا زۆر بە پەلە بوو، بواری نەبوو لەسەر شەهادەکەیان ڕاوەستا، نەشیدەزانی شەهادەو

گواستنەوەو هاتوچووی دەویَت. یەك رۆژ دواكەوتن لە مۆلەتەكەی زۆر شتی ئاڵۆز دەكرد. بۆیە دوانەكەوت، هەر بە پەلە، پیلی مناڵەكانی گرت و هات.

بە ئەنگوست، دوو هەفتەی تریان ژمارد. شەمموەكەی دەستی سەردارو هوشیاری گرت.
ئەوان و دوو ویَنەی لەسەر میَزی بەریَوەبەر دانا. ئەویش بەڵیَنیدا هەر ئەو رۆژە بە بەرید داوای شەهادەی گواستنەوەیان لە هەولیَر بكات. بە هەردووكیانی وت، هەر دەرگای مەكتەب كرایەوە، دەتوانن لە پۆلی خۆتان دەوام بكەن و بروانان پیَدەكەم دەرچون.
پیاوەكە، شەو نییە خەونی وا نەبینم دڵم نەترسیَت. لەو رۆژەی حمە نجمیان كوشتوە، حەجمانم نی یە. شەوی جومعە نویَژم كردو نوستم، لە خەومدا ئیَمەو چەند خیَزانی تری وەك خۆمان كەوتبوینە بیابانیَكی پان و وشك، هەر رۆیشتین، هەر غارماندا، ماندووبوین، لەیەكتری دابراین، تیَنومان بوو، برسیمان بوو، ئاوی چەستەو قورگمان وشكی كرد. لەو تەنگاوییدا، ئەو رۆژە رووناكەمان بە گەردەلوولیَكی لەناكاودا لیَبوە تاریكە شەو، دوو گردی گەورەمان لە پیَش دروست بوو، یەكمان بری، لە گردی دووەم چەقین، سەرنەكەوتین، ماندوو بوین، مەتریَك سەردەكەوتین، دوو مەتر شۆردەبوینەوە، چاوم و كونە لوتمان مشت قومی تاڵ و تیژ بوو ....
تەواو مەكە، دەزانم چی دەڵیَت ... ئەگەر لە كوردستان بوایانە، لە خەونتدا، لە دەوون و ناو زووركان لیَمان دەبووە باران و لیَزمەیەكی وا بە نویَژی نیوەرۆ دونیامان لیَ تاریك دادەهات. هەتا گۆزینكان دەكەوتینە ناو قوور و لیتە. لە زووركی یەكەم دەرباز دەبوین، بۆ دووەمیان شەنگمان لەبەر دەبرا، بە هەناسەی ماندووبون و ئاخ و ئۆفی ژانی ریَ و ... بە ئاگا دەهاتی...!!! خەونەكانت سنووریان برییوە. خەونەكانت لەگەڵ ئەرزەكە دەگۆریَت. بەلاَم لەراستیدا، خەون هەر خەون و خەیال و ترس و بیركردنەوەی رۆژە، دەبیتە سەرابی شەو، لە رۆخ بالیفی تەنیایی و ببركردنەوەكانتدا دیَنەوە، هەموویان هەر هیچ نی یە، ترسی ناویَ ..!
ترسی ناویَ، ئەدی لە پیَش چاوت نەبوو، لەگەڵ خۆتا نەبوو، بەیەكەوە لە واجب نەبوون، كوژرا، گوللەی برنۆ نەیكوشت، ئەویان نەكوشت، هەمووتانیان كوشت، شارەزوور و خۆشناوەتی و .. كوشت ...!
لەسەر پیَشنیاری مامور مەركەز، قائمقامی قەزا بە بروسكە داوای لە لیوا كرد، مەسلەحەیەك پۆلیس لە دیوانیەوە بیَن، لەگەڵ پۆلیسەكانی ئەوان بچنە ناو عەشایرو راوە فیرار. هەرچی تفەنگی ئینگلیزی و غدارەو بریَنان هەیە بیَنن و بیَن. ئەوان هاتن بەیەكەوە هەتا ریَ هەبوو رۆیشتن، چەند جۆگەو جۆباریان بری. لەم گوند بۆ ئەو گوند. لە ناو قەمیشەلان و زەلكاوەكان، لە دیوەخانەكان و بەرەو بەدو چون، سواری بەلەمی باریك و خیَرا بوون، لە گەرانەوەیاندا دووچاری بۆسەیەك هاتن، یاخییەكی داخ لە دڵ، فیراریَكی لەمیَژینە، برنۆ بە دەستیَكی عەرەب. لە ناو قامیشەلانەكانا، لە نیَوان زەوی خیَدار و شیَدارا، تەقەیان لیَكرا. یەكەم گوللەی برنۆی ئەو یاخیە نیشان راستە، بەر كەللەی حمە نەجم كەوت. ئەگەرچی بكوژەكە دیار نەبوو، بەلاَم دیاربوو لە نزیكەوە تەقەی خۆی كرد. زوو و جوان و راست نیشانەی پیكا. فیرارەكە دوورترو تاوانبارتر دوور كەوتەوە. هەر شاخ و دەوەن و دارستان فیرار ناشاریَتەوە، زەلكاویش كونەی شاردنەوەو كونە فیرارو داڵدەی یاخی دەدات. ئاو و قامیشیش دەبیَتە سەنگەر. قامیشی باریك و لاواز، دەبیتە دیواری بەردی بەرین. دەشتی تەختی خیَدارو لووس، دەبیَتە شاخ و ئەشكەفت. لەسەر دشداشەش خەریتەی برنۆ دەبەستریَت، لەگەڵ گەرماش پیاوان خۆیان دەمامك دەدەن.
ئەوان لەوە دەترسان ئەگەر جنازەی عەسكەریَكی عەرەب بیَتەوە، لە تۆلەی ئەوە، سەریان ببرن. لە تۆلەی ئەوان مناڵیان ئەتك بكەن. ئانبرا بكریَن. هیَشتا تەرمی كەسیان بۆ نەهاتبۆوە، تەرمی كوردان گەرایەوە. شۆرشی وان، فیراری ئەوان دەستو برنۆی ئەوان یەكەم كوژراوی

ناردەوە. تەرمی حمە نەجم، شارەزووری گەورەو قایمی هەژاند. کوشتنی ئەو فیراری زۆرکرد.

ئەو کوژرا، ئەوانەی ئەولاو ئەملا لە شوێنی خۆیان جولان. لەگەڵ تەرمی ئەو ژنێکی کلۆل و منالێکی یەتیم نەگەرایەوەو بەس. هەوالێکی گەرم و کوشندەو تازە گەرایەوە.

حمە نەجم، پیاوێکی چوارشانەی سمێل رەش بوو. بەردەوام دەیوت: ئێوە هەر بەوەی کە کوردنن نیگاتان لەسەرە..!! من لەبەر سمێلە گەورەکەم بە شیوعیش دەچم. ئەوەی خۆشی دەوێن، لەترسانە ناوێرێت، خۆشەویستیەکەی دەبرێت. ئەوەی رقیشی لێیە، دەوێرێت جنێو بدات. لە خۆشەویستەکە بێ بەرین، رقەکەش بە زیادەوە. ئەو دەڤەرە، ئەو دەشتە سادەیە، دەشت و ناوچەی هەڵدانی دۆمبەلانی شیوعیەت بوو. لەوێ دەرەبەگ و شێخ، خاوەنی چەند گوندو برنۆو بیستانە دارخورماو مەرەزە برنجی عەنبەرو نعیمی و پیاوو حوسینییەو گاو گامێش بوو. لەوێ، زەحمەتکێش زەحمەتی دەکێشا. کرێکار کاری دەکردو کرێ نەبوو. حەقیان نەبوو حمە نەجم بە شیوعی بناسن.!! سمێلی لە سمێلی مکسیم گۆرگی دەچوو. ئەوەی خوێندەوارەبوو رۆمانی دایکی دیبوو. ئەوکات هەموو ژنانی ئەوێ حەزیان دەکرد، دایکی ناو رۆمانەکە ئەو بوانە. کورەکان، کارگەکان، خەباتی ناو رۆمانەکە لە لای ئەوان رووبدات و رزگاران بێت.
سەردارو هوشیار دوو هەفتە پێش کردنەوەی مەکتەب، سەرو پانتۆل و کراس و پێلاویان بۆ کرا. دوو منالە کوردن، بۆ یەکەم جار دەچنە مەکتەبێکی عەرەبی. بە عەرەبی دەخوێنن، بە عەرەبی دەنوسن، بە عەرەبی گەمە دەکەن، دەبێ بە عەرەبیش وەلامی مامۆستاش بدەنەوە.
ئەو هاوینە سێ مانگە گەرمە چوو و رابورد، ئەوان رێ دووریان لای باوکیان بوو. دوور نەدەکەوتنەوە. باوکی دەیزانی منالّ لەو تەمەنەو لەو ناوچەیە باش نییە دووربکەوێتەوە. وەك مزاح لە دەروی دایکو باوکیان دەسورانەوە. بە هەردووکیان خوشکە خرپنەکەیان بۆ دایکیان دەخافلاند. لە پێش دەرگای مالەوەیان گەمەکانی هەولێریان دەکرد. چەند منالّی دشداشەلەبەری عەرەب چاوزەق و ئەبلەق، چاویان لە یاری و ئاخاوتن ئەوان دەبری. وایان دەزانی چۆلەکەن، ماسی ناو ئاون، هەر جریوەیان دێ. کەسیان توخنیان نەدەکەوتن. حەقیان بوو، زەمان و رەنگ و بێجامای پێیان و نعلی ئەسفنجیان جیاواز بوو. گۆشەگیر و ترساو. گەورە بە هەڵسوکەوت، گچکە بە تەمەن و بە بەژن. بۆیە چەند وشەو زاراوە فێرببون و بەس. دەیانزانی لە زمانی عەرەبی نێرو مێ هەیە. پێیان وتبون، هەموو ناوێك تاك و جوت و کۆی بۆ بەکاردێت. لە زمانەکە ترسابون. لە ئاوەکەی ترسابون. کوران هەموو گچکەو گەورە رۆژانە، وەك ماسی لە ناو ئاوا بون، باسکە مەلەو پشتە مەلەو شپەشپیان دەکرد. چەند چرکە نقومی بن ئاوەکە دەبوون، وەك مراوی بەردەوام لەناو ئاو بوون، تەنیا ئەوان نەبێ.
ئەوەی دەهات هەر لە دوورەوە دشداشەکەی لەسەری دادەکەندو بە رووتی، بۆ ناو ئاوێ، نە هیچی لەبەر نەبوو، نەهیچیشی لەپێ بوو. زوو بۆ ئاو ئامادەبوو. زوو رووت دەبۆوە. لە مراوی دەچوون، لە مارماسی. دوور لە ئاو دەخنکان. لەسەر سەرینی نەرم و مەندی ئاوا خەویان لێدەکەوت، بای ئاوەکە، نازو لەنجەی ئاوەکە، ساڵدانە ساڵدانە دەیبردن، دوور دەکەوتنەوە. کە لە ماڵ و کەناریان دوور دەبونەوە. لە ئاوەکە دەهاتنە دەرێ، بە قوونی رووتی، هەر بە غاردان، بە پێشبرکێ بەرەو دشداشەکانیان دەهاتنەوە. زوو لە شەرمانا، گوایە کەس نایانبینێت. خێرا پریان دەدایەوە دشداشەکانیان لەسەریان دەکردەوە. لە بن دیواری سیفێك، لە پەنا بارو حوشترێکی خورما لەبار، یەك دوو قلە خورمایان بۆ هەناویان شۆردەکردەوە. ئەو شیرینەیە، دووبارە هێزو شەنگی دەدانێ. ئەوان وا فێرببون، ئەوەش بۆ ئەوان نامۆو عەیب و بەترس بوو. نەدەچونە رۆخی زێیەکە، نەوەك هەر بە گاڵتە، یان بە ئەنقەست، یان نەزانن ئەوان وەك ئەوان مراوی ناو

ئاو و گۆم نین، هەناویان ئاوی وای نەخواردیتەوە، بە دوو سێ قوم دەخنکێن. لەو ترسە بوو، بە سێ ساڵ، سێ ساڵی ناو ئاو، سێ ساڵ جیرانی رووباری بون، نەوێران و بۆیان نەکرا مەلە فێربن.

سەردار دەیویست زوو فێر بێت. زۆری دەپرسی. حەزی لە وەڵامی دروست و تێر و تەسەل بوو. زۆریان وەڵامەکانیان دیاربوون، زۆریشیان وەڵامی هەبوو. هەبوو، وەڵامی ئێستاش هەر نەدرایەوە. لە ناوەکانی برنجی دەپرسی. جیاوازی نرخی برنجی عەنبەرو برنجی سووری دەپرسی. دەیوست، بزانی ئەوانە ئەو هەموو ماسیە وردانە بۆ لەسەر بانەکانیان، لەبەر ئەو گەرمایە وشك دەکەنەوە. حوسینیەکەی نزیك ماڵیان بۆ هەر داخراوە. مەکتەب کەی دەکرێتەوە. کە مەکتەب کرایەوە، فێری عەرەبی دەبێت...!!! بۆ ئەوان، وەك دایکو باوکی دەستنوێژ ناگرن. بۆ ئەرزی ژوورەکەیان هەر تەرە، بەم هاوینە گەرمە، خۆ چە باران نەبارییوە، بۆ هەر تەرە. چۆن ئەو هەموو مەنجەڵە گەورە، بە بارەوە لەسەری ژنەکانیان بەرنابێتەوە، چۆن راوەستاوە...!!! بۆ ماستیان وەك ماستی ئەوان خۆش و شیرین و چەور نییە...؟؟!! چۆن پێیان لەسەر ئەو قیرە گەرمە ناسوتێت...؟؟!! ئەو هەموو خورمایە چۆن تەواو دەبێت، بەشی دوو ولات دەکات...؟؟!! بۆ زۆر جنێو بە حەزرەتی عومەر دەدەن...؟؟!! بۆ رقی زۆریان لە شمر و معاویە و ئەبوبکر و عوسمان هەیە...؟؟!! بۆ ئەو ناوچەیە، مێشولەی زۆرە...؟؟؟! بۆ کەس ناوی ژنەکانیان نازانی، !!پیاوەکان بە ناوی مناڵەکانیان بانگیان دەکەن...؟؟
وتیان و هەر ئەوەیان لەسەر زارە، حکومەت بەختی هەیە. بانق و پۆلیس و عەسکەری هەیە. ئەو هەموو ئەرزە و ئاوەی لەو شێخ و ئاغانە زەفتکرد، کەس نوقەی نەکرد، کەسیان دەستیان بەرزنەکردەوە، ئەوەی نارازییش بوو، هیچی لە دەست نەهات. حکومەت، بەختی گەورەیە. حکومەت کور و کیژەکانی بەختیارن. ئەوەی بکەوێتە بن سێبەری هەتا مایە ئیسراحەت دەکات. حکومەت دەستی درێژە. دەستی گەیشتە رەشید عالی. هێزی گەیشتە فەلەستین. تەیارەو تۆپی دژ بە کوردان خستەکارو شاخ بە شاخ راویان دەنێت. حکومەت بەختی هەیە، ئەگەر بەختیار نەبێ، ئەو هەموو گەنمەی لە کێ دەهێنێت. ئەو هەموو سایلۆیەی چۆن دروستکردو مشت گەنمی کرد. ئەوە وەڵامی ئەو پرسیارە بوو، سەردار سەبارەت بە سوراندنی کۆرپەی تەمەن چەند رۆژە، بە ناو قایشی تفەنگی پۆلیسە پاسەوانەکانی بەردەم مەرکەزی شامیە. چەندجار ، بە چاوی خۆی دیبووی چۆن ژنە رەشپۆشی ناو عەبا درەکان. دەپارێتەوە، تا پۆلیسەکان قایشی تفەنگەکانیان بۆ خاو بکەنەوەو بوار بۆ سوراندنی کۆرپەکەی خۆش بکەن. ئەو کۆرپەیەی لەناو قایشی مامورێکی حکومەت بسورێتەوە. ئەویش وەك حکومەت بەختیار دەبێت. نانی دەبێت. ئاوی شیرینی دەبێت. لە مەرەزەکانی برنجا توشی بلهارزیا نابێت. دڵ و گیرفانی گونجاو دەبێت، لە عاشورا، خواردن دەکات، برنجەکە بە ئاوی زەعفران دەرشێنێت. دەتوانێ لە چلەی حەزرەتی حوسێندا، بە پیادەی بچێتە کەرەبلا. ئەگەر ئەو دایکەی توانی کورەکەی لەم قایشە بسورێنێت، وەك حکومەت، کورەکەی بەختیار دەبێت.

هەردوو ناوەکە راست بوو. مامۆستاکە، وای زانیبوو، هەر ئەوەی لەسەر نەخشەی ناو ئەتلسەکە دیبوو. ئەو بە ئەربیلی دەزانی. سەرداریش، هەر هەولێری دەزانی. تا نێوانیان نەکرا، تا مامۆستا کوردەکەی مەکتەبەکە نەهات و گرێیەکە نەکرایەوە. ئەو بە سەرداری وت، ئەو دەپرسی لەم شارا هاتون. ئەویش وتی: دەزانم ئەوە دەپرسێت، منیش وەڵامم دایەوە، وتم لە شاری هەولێرەوە هاتوین..!! مەلا کەریمی مامۆستای کوردیش بۆ راستکردەوە، لێرە ناڵێن، هەولێر، دەڵێن: ئەربیل. لە مانگی یەکەمی دەوامی ناوی شارەکەیان پێ گۆری. حکومەت لە

سەرەتای ناونانی شارەکان، لە ئەتلەس و قەیدو بریار و دانانی حامیه و هێنانی موتەسریف. بە ئەربیل ناوزەدیکردبوو.
کێشەی دووەم، راهاتن و لوسبون بوو لەسەر ئەوەی ئیمامی عومەر ئامۆزاو خوێنگری ئەو نییە. چیتر تووره نەبێت. خودای گەورە لێیان خۆش نابێت، هەردوولا عەرەبن. ئەو بێگانەیە..!! ئەو لەوە تووره دەبوو، جنێو و سوککردنەکەی لەپێش ئەو، وای دەزانی جنێوەکە تایبەتە بۆ ئەو. راستییش بوو، رك و رك لە گەڵ ئەوو کوردەکانی تریان بوو. وازیشی لەوە هێنا، ئەویش بۆ تۆڵەی ئەو جنێوانە، جنێوی تەڕ و پیسیشی بە حەزرەتی عەلی نەدات. دەیزانی گوناح و ناحەقە، ئەو بە راستی شێری خۆشەویست بوو. بەڵام، دەماری دەگرتن. کە دارکاریان کرد، ئازایەتی و پاڵەوانی حەزرەتی عومەر بەکەلکی نەهات. لەسەر ئەو، دەم و دادنیان پڕ خوێن کرد، تۆبەی کردو وازی هێنا.
(!!لیوای هەولێر گەورەترە، یان لیوای دیوانیه ..؟؟).
(!!مامۆستای ئێرە زیرەکترن، یان مامۆستایانی مەکتەبی ئەوێندەریَ ..؟؟).
(!!.. هاوینان، شاری ئەوان فێنکترە، مێشولەی زرگەتە تیژو دری نیَیە).
(لە دیواری دوورو درێژی ژووری مەکتەبەکەیان، مامۆستا ئەسکەندەر عوسمان، نەخشەی گەورە و رەنگینی نەخشاندووە، لێرە ئەوە نییە ..!!).
(!!نانی تیری خۆشترە لە نانی تەندوور و فرنی ئەوان .. ؟؟).
(!!.. پێشمەرگە لە عەسکەرە و جاشەکان ئازاترن).
(!!..رەیحان بۆ بۆن و جوانیه، بۆ بەریشدێن و بن بسکانە، نەك بۆ خواردن) .
(!!..ئیمامی حمزە و ئیمامی عومەر لە ئیمامی عەلی و عباس ئازاتربون).
(شەروال، لە دشداشەکەتان جوانترو مەعقولترو پۆشتەترە).
(!!..ئاوی زیَ ئێرە پیسەو ناخورێتەوە).
(گۆرانی حسن زیرەك، زۆر لە عتابەو بەزمەکانی زوهریە حوسین و داخل حەسەن خۆشترە).

بەردەوام شەرو دەمەقاڵییان بوو. بە دەم و بە درۆو بە قسەو بە دەست. لەرێگای چونە مەکتەب و هاتنەوەیان. لەسەر رەحلە رەقەکەی پۆل. جاری وا هەبوو لەم شەرانەدا، وا دەشکان هەڵسانەوەیان نەبێت. رۆژی وا هەبوو، دەیزانی وەڵامیان بداتەوە، بەڵام، بە عەرەبی بۆی نەدەهات. شەر هەر لە سەفین و دەربندی رایات نەبوو. شەر گەیشتبوە، گوندەکانی خوارووی عیراق، کولیەکانی بەغدا، ئۆردییەکان، مەخفەرەکان. مەلا مەستەفا، لە هەموو ماڵ و بازارو مەجلیسێك بوو. رەحمەت و لەعنەتی بۆ دەچوو. بە قارەمان و تەیارەشکێن و سەرۆك وپیاوکوژ و ئاژاوەچی و نۆکەر ناوی دەهات. چەتەو پێشمەرگە، بە گورگ و پیاوخۆر و شاخهاتی، بە ئازا و پۆلا و شۆرشکێر وحەیدەری کەرار، ناس دەکرا.
ئەو دوو سیَ مناڵە کوردە، لە ناو کەمین و شەردابون. لە خوێندن زیرەك بون. لە کەشافە و سیَ بازی و خاوێنی و دەفتەرو کتێب جوانی، لەشەردابون. دوژمنیان دەشکاند، ئەسیریان دەکردن. بریندار دەبون، دەگیران و لە لوولەی دەبابەیان دەبەستان. تەسلیم دەبونەوە. فیشەکیان تەواو دەبوو. برسیان دەبوو. تێنوویان دەبوو. نەخۆش دەبوون. حزبی نەبون و دەبونە کادیر. چەکدار نەبون و دەچونە شەر. چەکدار بون و رایان دەکرد.
لەو سیَ ساڵەی گوزەرانیان، پەیوەندی سەرەکی و گەیشتینیان بە خزم و کەس و کاریان. دەگمەن بوو. ساوەریان بۆ نەدەهات. شەیدای سماقی خۆیان بون. تامەرزۆی دیدارێك بون. کیَ دەچۆوە. مەسرەفی رێگا، بە معاشی پۆلیسێك نەدەکرا. تاکە پەیوەندییان خەونەکانی " نەجیبە" بوو. ئەگەر هەموو شەویَ خەونی نەدیبایە. هەفتانە دوو نامە خەونی هەبوو. هەفتانە، لە کەڵڵەی

پۆستی، لە زەرفی دڵی، لە تلفۆنی خەیالی، بە سلاَوی سەردوڵکەی نووزەو گریانی، پەیوەندییان هەبوو. خەونی دەدی، لە خەویدا، دیوارەکەی حەوشەیان پشتی داوەو دایکی دارپالەوانیَکی ئەستووری پیَ هەڵپەسیَرابوو. بە زەنگولەی کەری کورەچییەکان بەئاگانەهاتبوو. بار بار کەرپووچی سووریان بۆ ستارەی خانووەکەیان هیَنابوو. لە خەونیدا، چەند بار کەرپووچیان بۆ ستارەی سەربانەکەیان کریبوو. هەتا دوو ریز خشتەکەی بنەوەشیان تەواوکردبوو، چوار ریزە کەرپووچەکەشیان نەخشاندبوو، بەئاگانەهاتبوو.

هەر بە خەون بۆنی گندۆرەی دیَمی دەکرد. بە شەماڵ فیَنك دەبونەوە. سەرتووی بە تامی جامە ماستیان دەخوارد. یەك پرسەی کۆلاَن و خزم و دەشتودەری قوتار نەدەکرد. لە شاییەکان بەشداری دەکرد. شیوی بووکەکان بە دەست و کەوگیری ئەو نەبوایە نەدەکولاَ. خەونی بینیبوو، هەردوو کورە خوشکەکەی جیرانیان، ئەوە دووەم ساڵە، بە یەکەمی دەردەچن. دەیزانی و راستیش دەردەچوو، گەنم و جۆی ماڵی باوکی هات بوەو چەندی هیَناوە، کیَ سەپانیان بوو. چەند بزن و مەریان زاوە. کیَ ئاوسە، ئاوسەکانی تر چییان بوە.
نان خواردن و جگەرەو کریَ هەردوو سەری چون و هاتنیان لەسەر کابرا بوو. هەر وا باو بوو، کابرا هەتا ماڵی خوداش ممنون بوو. دادگاییەکەی زوو دەکریَت. دەردەکەویَت، بەردەبیَت، یان حوکم دەدەریَت. پۆلیسەکان بۆ ئەو جۆرە مامورییە سەریان پیَوە نەبوو. پارەکەی وەریاندەگرت، روبعیَکیش دەمایەوە. دەچونە دیوانیە، چەند کۆنە برادەرو ناسیاریان دەدۆزییەوە. لەم شارە گەورانەدا، کورد زۆرتر بوو. عەسکەری کوردو کوردی مەدەنی دوورخراوەشی لیَبوو. هەوالی گەرم و زۆرو راستیان وەردەگرت. کە دەهاتنەوە، دەیانگیَرایەوە.
همزەو خالید بانگکران، دۆسیەی تاوانبارەکەیان وەرگرت. کەلەپچەو سەرو تفەنگ و چەند پاکتە فیشەکیان لە مشجب وەرگرت. ئەو شەوە لە خۆشیا خەو نەچوبوە چاوی، ئامادەبوو. کە بانگیانکرد، هاتە حەوشەکەو دەرگاکەیان بۆ خستە سەرپشت. دینارو روبعەکەی لەمستی نان، ئەوانیش توندو جوان کەلەپچەکەیان لە دەستی توند توند شەتەکدا. خالید، رووی تیَکرد و پەنچەی دۆشاومژەی راست و قیت لە دەموچاوی راگرت.
بزانە، جوان گویَمان لیَ راگرە. ئیَمە ئەو هەموو قوربەسەری و دووریەمان بۆ لوقمیَك نان و لەبەر چاوی ماڵ و منالەکانمان قبووڵکردووە. یەك فزە، جولەیەك، تەواوت دەکەین. تۆلەی حمە نەجم و هەزاری وەك ئەوت لیَ دەکەینەوە. پیاو بە، ئیَمەش پیاوانە، دەتبەین و دەتهینینەوە.
همزە هاتە قسە، وتی:
ئەویش نەتکوژیَت، من تەواوت دەکەم، بە قوربانی یەك گوڵلەت دەکەم، تیَگەیشتی کاکە، بە قوربانتان بم، من ممنونتانم.
هەرسیَکیان لە ریَز یەك سوار بون. ئوتوموبیَلەکە بە ناو دارخورما بالا بەرزەکان ریَ ی کرد. ریَگاکە ئەوەندە بە سام بوو. همزەو خالید نەبوایە، کەسی تر جورئەتی نەدەکرد، پیاویَکی ئەم عەشیرەتە درە، بە ماموری ببات. بە شوفیَرەکەیان وت: رابگریت، کوژراوی. راست و راست ملی ریَگا بگرە. لە ناو دارخورماکان دەرکەوتن، دەشتیَکی سپیان هاتە پیَش، سپیاتیەکە زەوقی خۆش کردن. بە یەکتریان وت:
ئەو هەموو خویَە، خۆی لای خۆمان هی ئیَرەیە. حەوت ساڵ بار بکریَت، تەواو نابیَت. بە چی تەواو دەبیَ. ئاوەو وشك دەبیَت و دەبیَتە خویَ. کارگەو کولاَن و برژان و کوتانی ناویَت. ئەو دەڤەرە، زۆر سەیرە، یان بیابانە و قووم چاوت دەردەهیَنیَ. حوشترو عارەب نەبیَ کەسی تری لیَ ناژیت. یان ئاوی ئەوەندە زۆرە، بە زەحمەت دەتوانی ریَ بکەیت.

که دڵنیابون و له ناوداران دوورکەوتنەوە، دەستێکی کابرایان کردەوەو له دەستی خۆیان گرێدا. بواریاندا جگەرەیەکی جمهوری داگیرسێنێت.
یەکەم ماموری خالیدو سەرکەوتنی و سەلامەت گەرانەوەی و هێنانی یەکێکی تر بە سەلامەتی، ئیشی تریان پێسپارد. بۆ دوورتریان نارد. پیاوی ترسناکتو چەورترو جەرزەبەتریان پێ نارد. بە تەنیا، خۆی و تفەنگە ئینگلیزییەکەی بۆ نوگرە سەلمان و سماوەشیان نارد.
(پیاوەکە، تۆش وەك حمە نەجم خۆت بە فەتارەت دەدەیت. ئەوانە جێ متمانە نین).
ئەو خەتا خۆی بوو، ئیمەشی لەگەڵ بوو، کەس پێ نەوتبوو، برۆ سەری ، وتیان، پیاوەکە خۆی داوێتە سەر چەقۆ، مادەی زۆری لەسەرە. چەند جار مفرەزەی هاتوتە سەرو دەستی نەداوە. تفەنگچیەکی چاکە. نیشانشکێنە. بێ ویژدانە.

بە ژنی چاوڕەش، سمت خری ناو عەبا،
بالا بەرزی شمشالی. ئەویان بەبیر دەهاتەوە. سەد
رەحمەتت لێ بێت. بەیەکەوە دەیانووت:

دەیووت، سمێلی زلم، تۆرە، داوە، چەندین ژنی
نازداری پێوەبووە.
بەلاش نیه، پەروەردەی دەکەم.
خەنەی دەکەم. دایدەهێنم، له جگە گورگ کاریگەرترە.
ژنە ماستفرۆشەکە، لەبەر خاتری سمێلم، کام ماست پەیت و شیرینە بۆ سمێلم دادەنێت. ژنە ماسسیفرۆشەکان، دەڵێن، ماسیەکەمان، تەرو ناسك و تازەیە، وەك سمێلت. چەندی پێمان دەووت، کورە حەرامە، ئەوە زۆر گوناحت توش دەکات. ئەوەیە، راتدەکێشێت، گوناحت پێ دەکات، شەیتانە، ئەو ئاوەی دەیخۆیتەوە حەرامە. کورتی کە..!!! قەلەمی کە. گالتەی پێ دەهات. حەقی بوو، لێخواردبوو. بەزمی خۆشبوو. بەزمەکانی ماوەی شەوانی پاسەوانیەکانی کەم و کورت دەکردینەوە. ئەدی کە بە عەرەبی قسەی دەکرد، ئەوەش بەزمێك بوو.
(ئەو تۆ پێنج ساڵت تەواوکرد، ئافەرین، خودا قوەتت بدات ..!!).
ساڵی یەکەمم زەحمەت بوو. تەنیا بوم، نە لە کەس دەگەیشتم، نە کەسیش لێم تێدەگەیشت.
مفرەزە بوین. لەو بیابانەی پشت نوگرە سەلمان، دەسورایەنەوە. پۆلیس و حوشتری لێبوو.
حەرس حدود بوین. بۆ ئەوان باش بوو، من ئاگاداری هیچ نەبووم. نەمدەزانی چی دەکەن.
قاچاغچی و بازرگانم لەیەکتری نەدەکردەوە. هەر خۆیان دەیانگرت و هەر خۆیان ئازادیان دەکرد.
من ئەوەندەم لەسەر بوو، کەلەپچەکەی دەستی توند و شل بکەمەوە. کە فێربوم. منیان گواستەوە.
کە له ئیشەکە فێربوم، منیان بۆ ئێرە رەوان کرد. چاوم لێ نەبوو. چاوم لە هەواڵێکی مناڵەکانم بوو. سێزدە مانگان لەو بیابانە سورامەوە. وەك حوشتربون، تێنوویان نەدەبوو، درك بون و گەرمایان نەدەبوو. لەو دەشتە پان و بەرینە، زیندانی کرابووم، حەپس بوم و نەمدەزانی. زیندانی چی یە، دابراو، بێ هەوال. لە ژووری گەورەی زیندانی بیابان دەسورامەوە. ژوورەکەمان پانی سەدان کیلۆمەتربوو، درێژیەکەی زۆرتر. لە لای من چەند شەقاوێك بوو. ئاسمانم بەسەردا نەگیرابوو، بەلأم من هیچم نەدیت. ئاودەست و سەرشۆرو بەردەنوێژی لێ نەبوو. کەسم نەدەدیت، ئەوەی دەمدیتن، من لێیان حالی نەدەبووم. واتە لە ژووری تاکە کەسی بەندکرابووم. ئینفرادی بوم. چاوەڕوانی دادگام دەکرد. ئەبەدی بوم، چاوەڕوانی دابەزینم دەکرد. لە بیابان‌دا، تەنیایی تاڵە. نامۆیە. بە ترسە. ئینجا لە بیابانێکی بێ سنوور. نەمدەزانی لە کام خالی سەرزەوییم. نەمدەزانی لەسەر نەخشە، لەسەر کام هێڵم. کەسیان بە ناوی خۆم بانگیان نەدەکرم، کاکە و

بەس. خۆم ناوم کاکە بوو، باوکم، خزم و کەس و هاوڕێکانم هەموویان وەك من ناویان کاکە بوو. کورد هەموو ناوی کاکەیە. قەیدو تۆمارو دەفتەری ناوێت، بنوسە کاکە، هەلە نییە. هەتا لەو بیابانە بووم، بە زمانی کوردی قسەم نەکرد، تا کوردیم لە بیر نەچێتەوە، تا خۆم بە تەنیا نەزانم و بزانم ماوم، لەبەر خۆم قسەم دەکرد. خۆم پرسیارم لە خۆم دەکرد، هەر خۆشم وەلامم دەدایەوە. خۆم کاغەزم دەنارد، خۆم پۆستەچی و نوسەرو دوکانی مەلا حەسەن، دوکانی حاجی واحید، وەلأمم وەردەگرتەوەو مەلا برایم بۆی دەخوێندمەوە. بە هەمان ڕێگاش وەلأمەکەم دەگەیشتەوە دەست ...!!

لە بیابانا، لە بێ ئاوی و لە گەرما دەخنکێت. لە ئەهوارەکانا، لە ناو ئاوا مەترسی خنکانت لەسەرە...!! بۆ کوشتن و نەگەڕانەوە، ئەوانیان ڕەوانە کردووە. دوێنێ، حمە نەجم تەرمەکەی گەڕایەوە.! ئەوان ئەگەر لەو بیابانەدا گوم بن، تەرمەکانیشان نادۆزرێتەوە. لە ناو ئەو زەلکاوانەدا، ڕۆژانە بەو بەلەمە باریك و کون کون و خوارانە، دێن و دەچن. ڕۆژێك نقووم دەبن و لاشەکەیان ماسی برسی و تەیرە ماسیگرەکان، هەنجن هەنجیان دەکەن.

ئەوان و هەزارەها کەس و ماڵباتی تر هیوایان بە ڕوودانی ئینقلابێك بوو. بە عەسکەر هاتنە ناو جادەی ناو شارەکان، گرتنی سەرۆك، ڕووخانی وەزارەتی بەرگری، لە سێدارەدان. بە قەدەغەی شەوو ڕۆژی گەڕان و توندی کردنی زاڵگەکان، بە گرتنی بە کۆمەلی ئەوانەی دوێنی وەزیرو قائید فرقەو موتەسرف بون.... ئەوە هیوای سەدی وەك خالیدو همزەو حمەنجم، پێش کوشتنی بوو. هیوایان وابوو. چاوەڕوانی ئەو دەبابانەبوون، بێنە سەرجادەو ئەوانیش بە نەفەرات سواریان بن. یان بە زۆر لوولە گەرم و درێژەکانیان بسوڕێنەوەو بارگەو پرێسکەکانیان لە سەر ملیان دانێن. بۆ هەولێر و هەلەبجەو ڕواندوز و چمچمال ودەربندی خان بیانگۆازنەوە. دەبی وابێ دەبابەکان بکەنە تاکسی، یان عارەبانەی دوو چەرخە. خۆیان و ماڵ و حاڵیان بخەنە سەر پشتی. دەبی تفەنگە ئینگلیزییەکانیان دەبابە شکێن بێت. ئەگەرنا ئەوان چۆن دەتوانن ملی دەبابە بسوڕێنن، ڕەنگە بە گەرم کردن ئاسانتر بسوڕێتەوە. ئەوان هیوایان زۆر هەبوو. لەبن دیواری مەخفەرەکە، یان ئێواران لە قاوەخانەکەی نزیکیان بیرو پلانیان بۆ ئینقلاب دادەنا. هەر کودەتایەکی سەربازی و بەیانێکی سەربازی و چەند ئەفسەرێکی وەتەنی دەتوانی ئێمە بگێرێتەوە. یەکسەر لە مەخفەری قائمقامیەتی شامیە بۆ مەخفەرەکانی خۆمان. زۆریان کۆشش کرد. نامەی شێخ و ئاغاکان دادای نەدا. ڕاستگۆیی لە واجب و خۆ خستنە سەر چەقۆ. سوودی نییە. هەر کودەتای سەربازی دەتوانی . بە یەك شەو تاجو کۆشك و ڕادیۆو دەستەلاتی نوری سەعید نەرووخا. مەلیك و دارو دەستەکانی سرانەوە.

ئەو کودەتایەی ڕووی دا، ئاگرەکەی خۆشتر کرد، خۆین زۆرتر ڕژا، خوێن هەتا چۆکان هات) .
(
(هەر ووس بە ووس. ئەوان دەڵێن، شۆڕشەکەمان سپی یە.!! خوێن نەرژاوە) .
پاش ئەو ئینقلابە، ئەوانەی نەگیرابوون گیران. ئەوانەی فەسل نەکرابوون، فەسلکران. خەڵکێکی زۆر دوورخرانەوە. زیندانەکان پربوون. دادگاکان پێ ڕاناگەن. لۆرییەکان ڕاوەستانیان نییە. شیوعیەکان جارجار موژدەو هەوال و سلاوێکیان پێبوو، ئەوانیش گیران. بە درۆ یان بە ڕاستیان بوو، جار جار ناوی کوردستانیان دەهێنا. دڵیان خۆش دەکردین. ناوی هەموویان لە لابوو، هەموویان لە ژووری کردن. ئەم دەرگایەشمان لێ گیرا. ئەدی ناڵێن، خودا یەك دەرگا دابخات، سەدی تر دەکاتەوە. سەدی پێناکرێتەوە. لەگەڵ ئەوانە زەحمەتە. ئەوانە بەس دەرگا دادەخەن.

فەتواکەی سەید موحسینی ئەلحکیم، یەك دەرگا بوو، بەلاَم سەد پەنجەرەی رووناکی تیَدابوو.
پاش ئەوەی وتی:
کوشتنی کوردان حەلال نییە. کە داواکەی حکومەتی ماندەلکرد. شیعەکان، بە تایبەتی ئەوانەی فوراتی ناوەند، ئەوانی ئەو دەڤەرە، سۆزیان بەرامبەر کوردەکان دەنواند. بە ئاشکرا، خەباتی مەلا مەستەفایان بە رەوا زانی. بە رقەوە نیگایان لە منالّە کوردەکان، ژنەکان، نەدەکرد.
مامەلەیان خۆشترو نەرمتربوو. بریا ئەو زاتە زووتر ئەو فتوایەی دەرکردبایە.
ئینقلابەکە هیچی بۆ نەکردن، لە جیاتی بگەریَنەوە شارەکانیان دوورتر خرانەوە. توندتر کرا. چیمەنتۆ کران. مفاوەزاتەکانیش هەر هیچ ..!!
ئەوان ئیَمەیان بە بەزییوو راکردوو دەناسن. دوا داوا داوای گەرانەوەی ئیَمە دەکەن. ئەوان دەلّیَن:
زۆریان تەلاقیان نیيە. بە شاهیدی زیندوو، تەلاقیان خواردبوو، ئەوانیش بیَن...!! نەهاتن، چاویان مۆنکردەووە. ئیمرۆ سبەینیاَن پیکردین. خۆیان ماتکرد. هەتا قۆلبەستیانکردن و سواری قەتاریان کردن. خۆدەیانتوانی لە یەکەم مۆلەتیان نەگەریَنەوە. منالّەکانیان نەبەن، دشداشەیان لەبەر نەکەن، بۆ حەسەن و حوسین، سینگ نەکوتن. دەیانوانی سەد فیَل بدۆزنەوەو بیَنەوە. تفەنگیان نەهیَنا. با بیَ تفەنگ هاتبانە، بیَ چەك، چەکمان هەیە. برنۆی وامان بۆ هاتووە، دار شوشە. خاویَن لەناو گریزی. باشە، کە رۆیشتن، معاشیان هەیە. مانگ بە مانگ موچە وەردەگرن. پازدە، شازدە دینار پارەیە. ئینجا، ئابونەکە نادەن. ناویان نوسراوەو پارە نادەن. گوایە دەیدەن و دەخوریَت. پارە چۆن لە سماوە و مشخاب دەگاتە بیَتواتەو چەمی ریَزان. لە هەولیَر نەدەگەیشت. دوو دەست دەرۆیشت، بزر دەبوو. ئەدی سەد دەست، سەد شارو کۆبونەوەو راپۆرت بکات. چۆن دەگاتیَ...؟؟ ئەوان زۆریان لە دلّە. دوا داوا، داوای ئیَمە دەکەنەوە. ئیَمە لە زر بابینە. بیژیین ..!!
(داوای چی دەکەن..؟؟) .
خویَندن کوردی بوو. ئاغاکان، زەوییەکانیان لیَ سەندرایەوە. جوتیار، خاوەن زەوییە، ئاوی هەیە. موتەسەرف کوردبوو، قائمقام کوردبوو. ئۆردی سەدان سەربازی کوردی لیَبوو. لەو هەموو شارە یەك پۆلیسی عەرەبی لیَنەبوو. هەموو کوردبون، مامور مەرکەزەکان کوردبون، مامور نفوسەکان، تەجنید، تاپۆ. ئیَستا داوا دەکەنەوە وەکو خۆی لیَبیَتەوە. دەزگاکان ، کاربەدەستەکان، کورد بن.

(هەر لەبەر ئەوەی یەکەم داوا داوای ئیَوە ناکەنەوە، بۆیە شۆرشەکە بە شۆرش نازانی) .

خالیدو همزە، ئەو شارو گوندو عەشایەرەیان سەرو بنکرد. لە شیَخەکانیان پرسی. لە دوکاندارەکان. ماسیگرەکان. سائیق پەستەکان. هەموویان راسپاردبوو. پۆلیسیَکی عەرەبی ناوچەکەیان بۆ بدۆزنەوە. پۆلیسیَك خەلّکی شامیەو ئەبوسخیرو حمزەو قاسم و .. بیَ، لە هەولیَر بن، لە مەخفەرەکەی قوشتەپە، لە دارەمان، لە پردیَ بن.. بگۆرنەوە. پۆلیس بە پۆلیس. پۆلیسی مشات، بە پۆلیسی مشات. هی سوارە بە پۆلیسی سوارە. یەك بە یەك. نەخویَندەوار بە نەخویَندەوار، نەبوو. دوو بە یەکیش نەبوو. رەقمەکەی یەخەی لەبەر بوو، هەر بیانوتبایە هەیە، رەقم و ناوەکەی دەداییَ. ئەوەندە سالّەی ئەوان لەو ناوچانە سورانەوە. نەیانبینی، پۆلیسیَك بگەریَتەوە. پۆلیسیَك دوو براشی جاش بیَ. پۆلیسیَك عەشیرەتەکەی هەموو بەیەکەوە جاش بن. خزم و کەسی دوو گوندی سوتاندبیَت. نەبوو، کەسیان نەدەگواستەوە. بریارەکەییان چارەنووسسازبوو. لە پۆلیسی کوردیان خواردبوو. شۆرشەکە بەوان کرا. بە تفەنگی ئەوان تەقە

کرا. ئەوان پارەی بانقەکانیان بۆ شۆرش برد. ئەوان زیندانەکانیان شکاند. مەخفەرەکانیان تەسلیمکرد.
مسلم..!! بە عباس بڵێ، واز لە حوسین بهێنێت، بێتە بەرەی ئێمە، مولکی ئاوی فوراتی دەدەمێ.
تەیر بێ ئەو ناتوانێ دەنووکی بۆ ئاو خواردنەوە، لە جۆگەیەك خواربکاتەوە. مەرەزەکان، رەگی قوولی دارخورمای بستانەکان، بێ فرمانی ئێمە ناتوانی ئاو لە ناخی زەوی هەڵمژێ. ئێمە ئەمیر ئەلمومنینین، پێنج خەلیفەی ئیسلامین، جۆگە و جۆبار بە ئەمری ئێمە، راست، یان خوار دەروات. ماسیەکان لە ئاو دەردەهێنین، دەیانخنکێنین ئەگەر سەرپێچی فەتوامان بکەن. ئەوانەی لەو ناوچەیەی دەکەوێتە ژێر دەستەلاتی ئەو. عەباس دەبێتە والی و دەستەلأت، والی ئەو دەڤەرە دەوڵەمەندە. ئیمامی عەباس رازی نەبوو، ئەو فەرموودەی باوکی لەبیر مابوو: لە چوار هەزار درهم زۆرتر، گەنجینەو سەرمایە، ئەوەش بەشی میللەتە ..!
شەر گەرم بوو. سەردارو هوشیارو هەموو مناڵە کوردەکانی تریش ئەوانەی لە خوێندنەوەی دووانبێژی حوسینیەکە تێدەگەیشتن. بە کوڵ دەگریان. دەگریان و نووزەو فینگە فینگیان تا ئەو سەری گەرەك دەرۆیشت. سەدای خوێندنەکە، گریانی قەومەکە، دەگەیشتە، سەربانەکان. ژنانی سەربانەکان، ئەوانەی سەری پێچراویان لەسەر ستارەکان بە ریزە دیاربوون. ئەوانیش بە گریان بە دووکەڵی سوتان. بە سوتانی هەناو وەلأمیان دەدانەوە.

حوسینیەکە، شوورەیەکی بە کەرپووچی یەك ریزی بەرز راگیرابوو. چەند ژووری بە کلیل و قفلی توندی هەبوو. سەکۆیەك بۆ دووانبێژەکە. لە بن دیوارەکە کورسی درێژ رێزکرابون. لەبەردەم کورسیەکان سەدان حەسیر راخرابوون. سەر کورسیەکان، سەر حەسیرەکان، سەر دیوارەکان، سەربانەکان، لە دەرەوە، لە کۆلانەکەی پشت و پێشی خەڵك بوو. راوەستابون، دانیشتبون، لەسەر چینچکان، لەسەر ئەرزا خەڵك بوو. مناڵەکان، لە ناوەندی حەوشەکەدا، لەبەردەمی وتاربێژەکەدا بەیەکەوە، دوو سێ رێز دادەنیشتن، بۆیان دەگێرایەوە. کۆرس بون، بەلأم کۆرسی پرسە، کۆرسی پەشیمانی و گریان و فرمێسك رشتن. بەیانی دەی موحەرەمە، حەرامە ئەو شەوە کەس بخەوێت. گوناحە. نەوەی عومەرو معاویەو شمرن، ئەوانەی ئەو شەوە دەخەون. ئەوانەی دەچنەوە ماڵێ. ئەوانەی نەزری حوسین تام نەکەن. ئەوانەی برنجی بەزەعفرانی خێرکەرەکان و چێشتی حوسینیە نەخوات. هەموو رەشپۆش. مات و مەلوول. گوێیان بۆ دەنگەکە، چاویان لە کورە بچوکە وتاربێژکەیە. ئەوەی ئەم شەو هەزارەها دیناری بۆ فرێ دەدرێتە پێشی. چاوەروانی سەدای خوێندنی کوشتنەکەن. بەرەبەری بەیانی حوسین دەکوژرێت.
خالید، تەماشاکە، ئەو دوو کورەت، چاویان چۆن سوور هەڵگەراوە، بزانە چۆن پووت (بونەتەوە).
(!!بۆ خێرە..؟؟؟).
(لە خۆیان بپرسە، با خۆیان قسە بکەن) .
چۆن نەگرێین..!! پیرو گەنج. بە دین و بێ دین. مناڵبازو عارەقخۆر. حەرامخۆر و پیاوچاك. مامۆستاکان. هەموو خوێندکارانی مەکتەبەکان. هەموویان بەیەکەوە. سۆزی لاواندنەوەکە، گەرمی بێژەکە، بێدەنگی ئامادەبووان. سوتان و فرمێسکیان دەوەراند. رەوشەکە ئاسنی دەتاواندەوە. سونەو شیعە نازانی...!! کوردو عەرەب نازانی...!! رەوشەکە وایە. ئاوی فوراتیان دایە عەباس وەرینەگرت، دوایی بۆ قومێك ئاو چوو. داوای ئاوی کرد، بۆ ژن و مناڵەکان. بۆ قورگی مناڵەکان، داوای قومێك ئاوی کرد. ئاوو مولکی ئاوی نەویست...!! ئاوی بۆ قوورگی وشك و نەخۆشی بەر سۆرەتاوی ویست...!! قۆڵی راستیان بری. هەر شەری کرد. مەردانە هاتەوە

پێش. قۆڵی چەپیشیان بری، هەر هاتەوە مەیدان. شێر ئاسا، دەینەراند. بە دەمی شەڕی کرد. شیرەکەی توند بە ددانەکانی گرتبوو. شەڕی کرد، هەتا کوژرا.
شەوی دەیەمی موحەڕەم، تا بەیانی لەگەڵ هەموو خەڵکی شار. لەگەڵ دارخورماکان، لەگەڵ ئەستێرە ماندووەکان، لەگەڵ خەم و فرمێسکەکان. نەنوستن و هەر گریان.
خۆیان کوشتیان، دوێنێ کوشتیان. حوسینیان کوشت و سەریان بۆ معاویە، بە خەلات بردە شام. کورو پیاوو گەنجەکانیان هەموو کوشت. ژن و کیژو نازدارەکانیان بە ئەسیری، بە دەست و کەلەپچەوە بەرەو کۆشکی رازاوەی ئەمیری ئیسلام بۆ شام، بۆ پایتەختی ئیسلامیان برد. دڵی سوتاویان بە دیاری بۆ دڵ و زەوقی گەش و رازاوە برد. خۆیان کوشتیان، خەڵکی ئەو دەڤەرە، کەسی باکوور و فارس و مەغۆل نەهاتن بەیانکوژن. ئەوانەبوون. ئێستاش، بە کوڵ، بۆیان دەگرێن. بە زەنجیری چەند کیلۆیی لە شان و پیلی خۆیان دەدەن، پشتیان قەتماغەیە، هەر واز ناهێنن. سەریان دەدەنە بەر شیری تیژو ناوەندی سەریان دەتاشن و کفنی سپی دەپۆشن. بە هەردوو دەست، لە سینگ و روویان دەدەن. ژنان بە نازەوە لە روومەتیان دەدەن. کورە دەبن، دەبنە قوربانی. سەرو سامانیان لەو مانگەدا، لەو دە رۆژە دەکەنە قوربانی، هەموو گرانەکان بۆ ئەم بۆنە، هەرزانە...!! ئەوەی یەك دیناری لە دەستی دەرناچێت، لەم مانگەدا خێرو خواردن دروست دەکات. پارە دەبەخشێت. ئەوەی ساڵ دوازدەی مانگ مەست و خەیالە، نێرباز و مێبازە، لەم مانگەدا دەگەرێتەوە. رەمەزانێکە بە تقوسێکی تر. مەولودێکە بە شێوەیەکی تر.
(وﷲ، ساڵێکی تر، لە موحەرەمی داهاتوو، ئێمەش کراسی دشداشەی رەشمان دەوێت).
(لە رێزی دوایی کاروانی درێژی لەخۆدانەکانەوە دەرۆین).
نەجیبە هاتە قسەو وتی:
(دیارە ساڵێکی تریش لەو کاوڵبووە دەمێنینەوە، دوا ساڵە. لەسەر مەکتەبی ئێوە راوەستابوم. ئەگەرنا بە پێیان چوبوماوە، دەچومەوە ..!!).
دایە، بە پێیان بە چەند ساڵ و مانگ دەگەیتەوە .
دەستی درێژکرد و لینگە نعلێکی کەوتە بەر دەستی و بۆی هاویشت. بە فینگە فنیگەوە جنێوی بۆ بابو باپیریشی رەوانەکرد.
سەردار مانای ناوەکەی خۆی بۆ زۆر هاورێیکانی بە هەلە کردبووە عەرەبی. واتای سەرداری، بە شتێك دەزانی لەسەرداریَ بێ. ئەوانیش بە گاڵتە پێیان وتبوو: وەك تەیرو تار، وەك شەمشەمەکویرە، بەڵام بە بەراوژی. قاچەکانی بە دارەوە. سەری لە خوار. ئەدی چۆن وا لە ناومان دانیشتویت. بۆ قاچەکانت بە هەواوە نی یە. رۆژێکیان ئەویش هاتە وەڵام، بە خوێندکارە بزۆزەکەی پۆلەی وت:
(ناوی تۆ چی یە، لفتە..!! لفتە، لە" تفلە" واتە تف بە کوردی، نزیکە) .

هێشتا قسەکەی تەواو لە دەمیا دەرنەچووبوو، یەك بۆسکی بە هێزی لفتە سەری بە مێزە رەقەکەی پۆلەکە وەناو لا چاوێکی تەقاند. دەفتەر و کتێبەکانی بە خوێن سوورکرد. لفتەی دەستگران و شەراوی وای لێدابوو. سەردار بۆی نەدەکرا لە ماڵەوە بیشارێتەوە. دایکی زانی ، هیچی بۆ نەوترا، دەستەلاتی نەبوو. نە ماڵەکەی دەناسی و نە عەرەبی دەزانی. ئەگەرنا ئەوە بە ئاسانی لەسەر نەجیبە گوزەری نەدەکرد. خالید نیوەرۆ هاتەوەو دەمو چاوی سەردارو و لچی شۆری دایکی دیت. عەقلی لە کەﷲی نەما، نانی نەخوارد، پشتی نەکردەوە. پۆستاڵەکەی توندکردەوە، دەستی سەرداری گرت، لەدوای خۆی رایکێشا، بۆی دەرچوو.
رەئیس عرفا یونس دوو سێ مانگ بوو، لەبەر لێوەشاوەیی و چاپۆکی بۆ ئەم قەزایە هاتبوو. پیاوێکی سووری چوارشانەی خوێن گەرمبوو. لەگەڵ عەریف و نایب عەریفەکانی تری هەولێر

سوێندی خواردبوو بچێته دەرەوە، بەڵام لەدوا رۆژەکانی دەرچوونیان پەشیمان ببۆوە. خۆی بە شەرمەزار دەزانی. زۆری لەباربوو. بۆ کوردەکان ئیشی زۆری دەکرد. شەوانە بە تەنیا، یان بە هاوکاری یەك دوو کەسیَ، دزی دەگرت. حیزی دەگرت. پیاوی بەتەمەنی لەسەر مناڵان دەگرت. لە چاوی ماری نەدەگەرایەوە. کەس نەبوو قسەی لە قسەی بکات. قائمقام و مامور مەرکەز ریَزی زۆریان دەگرت. دەستی گرانبوو. دارە سوورەکەی بن هەنگڵی، حوکمی برنۆیەکی عەشایەری دەکرد. کە غەدارە کورتەکەی دەست دەداییَ وای دەزانی قەلەم پەندانیَکە لە گیرفاتی دەنیَت.
شەوانە یەك دوو قومە عەرەقیشی دەخواردەوە، زیاتر هار دەبوو. سوورتر دەبوو.
وەرە تۆ خەڵکی ئەو شارەی، ماڵ بە ماڵ، رەشماڵ بە رەشماڵ، قەمیش بە قەمیش ئیَرە دەناسی.
هەر ئیَستا باوکی ئەو" لفتە"یەم بۆ بدۆزەرەوە، ئەگەرنا حەشەرەکە بە تۆ دەکەم.
پۆلیسیَکی عەرەبی بەگەڵ چایەچیەکە دا، هەندی بڵیَت یەك و دوو، جاسم عوادی باوکی لفتەیان لە پیَش رەئیس عرفا یونس راگرت. وەك کیَشکەی بەرباران دەلەرزی. چۆن بەرچاوی کورە کوردیَکیان شکاندبوو، خراپتر بەرچاوو لموزی بۆ چاکرد. یەك تفی گەورەشی لەدەمو چاودا. بە عەرەبیەکی شریش تیَر جنیَوی تەری کرد. ئەوی بەریَکرد و بە سەرداریش وت:

کورم، من کوری گەورەم لە لای دایکم لە هەولیَر جیَهیَشووە، مادام لە مەکتەب زیرەکی تۆ لە ریَزو خۆشەویستی موفقی کورمی. بەیانیش لە پیَش هەموویان، یەك بە دەنگی خۆت، هاواری لەسەر بکە، پییان بڵیَ:

ناوی من سەردارە. واتە، سەرۆك، برا گەورە، پیَشەوا. ناوی تۆش، تفلەیە، نەك لفتە..!!
تیَگەیشتی
شەوانە قوومە عەرەقەکەی کردە دوو قوم. نیو چارەگی کردە یەك چارەگ. بە ئاشکرا دەیووت، ئەگەر لەبەر ئەو منالآنە نەبیَ شەوانە ناچمەوە، شویَن بۆ من زۆرە. شەوچەرەی شاهانەم بۆ ریَکدەکەویَت. دەیووت، ئەگەر یانسیبم بۆ دەربچیَت، نیوەی بۆ ئەولا دەنیَرم و نیوەکەی لە داخی ئەولا ئەیدەم بە عەرەق. ئەگەر لەبەر واجبەکەم نەبیَت بەرۆژیش دەخۆمەوە. خواردنەوەیە، هەموو شتم لەبیر دەباتەوە. بە قوومیَك عەرەق دەفرم، باڵ دەگرم. دەفرم، دەگەمە لای عەریف سلیَمان و سەمەد و عوسمان، دەگەمەوە لایان، من چیم داوە لەم مملەکەتە. بۆچی دزو حیز ی ئەوان بگرم، با هەر یەکتری بدزن، با هەر سواری یەك بن، با هەر فیرار بکەن.
بەزمی ئەو بەردەوام بوو، تا شەویَکیان زۆر دەخواتەوە. زۆرتر سەرخۆش دەبیَت. بەلادادیَت. خۆی دەکاتە سەر میَزی چەند ئەفسەرو پیاوانی گەورەی حکومەت. سەری وەك گۆی زەوی سورابوو، وای زانیبوو لە لای خۆیانە. بە سۆزەوە، لە ناخی دڵەوە وتبووی زۆرمان نەماوە رزگارمان بیَ. کە ئەویَ تەواو بوو، کە ئەویَ لە زۆرداران پاککرایەوە. دەسوریَنەوە ئیَرە، لە شۆرشی بیست، شیَخ مەحموود بۆ هاوکاری شۆرشی بیست هاتبوو. ئیَمەش دیَنەوە. ئیَوە حەقتان لەسەر من هەیە، قەرزاری چاوی رەشم، تیری چاوە رەشەکان رووم سوور دەکات. لە چاوە رەشەکان ماسی سپی دەبیمی. لە چاوی رەشی نازدارەکان سەرکەوتنی خۆم و هەمووی وەك خۆم دەبینم. دەچمەوەو دیَمەوە، هەموویان دەهیَنم. برنۆو رەشاشە بریَنەکان دەهیَنم. چاو رەشەکان دەهیَنم. بیَ چاو رەشتان دەکەم. با چاوە قاوەییەکان بۆ ئیَوە بیَت. هەموو چاو رەشەکان بەشی برسی وەك من ناکات..!! هەموویان گر دەدەم. من بەو چاو رەشانە پیاوم، من بە تفەنگی برنۆ چاو رەشم. هەڵسن..!! ئەگەر پەلەتانە، من ئیَستا ئامادەم، پیَشتان دەکەوم، وەك غاندی هیند، وەرنە دووم، دەچینە راوە زۆردار و زالم....وەرن من لە پیَشەوە و ئیَوەش..

رۆژانە وشەی چاورەشی هەر زاری بوو، نە چاوی رەش بوو، نە برۆی، نە برژانگی. لە زمان و دەست و تف و قامچی دەترسان، ئەگەرنا ناویان دەنا یونس چاورەش. ئەو دەیووت، ئێوەی چاو حیز، هەر بە دوای چاوێکی رەش دەکەون و ناوێرن بچنە ناو چاوەکە. لە ژنتان و لە مێردیان دەترسێن. چاوی رەش، لە گۆشەی چاوی رەشەوە زۆرم دەست دەکەوێت. نیگای چاوی رەش، کونی کلیلی دەرگای حەوشەی داخراوە. چاوی رەش پەنا پەردەی پشت دەرگای کراوەیە. بە چاوی رەش دەرزی پەنجەرەو دەرگای داخراو و کولانکەی ستارەی بەرزی سەربانەکانیش دەکرێتەوە.
بەیانی پێیان وتبوو: ئەگەرچی قسەکانی دوێنی شەوت بێ سەرو بن بوون. بەلاَم شتێکت لە دڵە. هەناوت پیسە، مێشکت بۆگەنە. کەمێ بۆت پاك دەکەینەوە. ئاقلت دەکەین. دەستت بروات، چیات لە پشت بێ. جوت جوت دەمانبریتەوە.
پاش ئەو چەند جنێوە، بردیان دارکاریەکی چاکیان کردبوو. کە ئازاد کرا. ژن و منالەکانی ناردەوە و خۆشی بۆی قوچاند.
یونس قارەمان، لە کن حکومەتیش و لە واجبدا رئیس عرفای مەرکەزی پۆلیسی قائیماقیەتی قەزای شامیە، لە ناو عەرەبەکانیش ناسراو بە ئەبو موفق، لفتە جاسم عوادی بە بابەوە تەمبێ کرد. جارێکی تر کەس نەوێرا گالتە بە ناوی کوردان بکات. کەسی تر نەوێرا دەستی رەشی بۆ سەر روومەتی زەردی کوردێ درێژ بکات. لە تاکە فرنیەکەی شارەکە کوردەکان بەبێ نۆرەو بێ راوەستان، ژن و منالەکانیان نانی برژاوو جوانیان بەردەکەوت. ماسی نوێ و خورمای تەریان، هەرزانتر وەردەگرت. بەلاَم دەستەلاتی ئەو دەرەقەتی گالتەکردنی هەموو شارەکە بە ناوی عومەری کوری کاکە تەها نەهات. کۆلاَن بە گچکەو گەورەکانەوە، دوکاندارو مێوەفرۆشەکان، پۆلەکان بە چاودێرو فەراشەکانیشەوە. کەس نەبوو توانجی لێ نەدات. گوناحی ئەو چیبوو، ئەو لە گوندێکی خۆشناوەتی، لە ناو شاخ و دەوەنێکی سیحراوی، ناوی خەلیفەیەکی موسلمانی عەرەبی لێنراوە. عەرەبیش لە خەلاتی ئەوا سەد جنێوو هەزارەها توانجی تێدەگرن. یاری ناو منالاَنی لێ قەدەغەبوو. ڕێزبونی بەیانیان، کەشافەو یاری بەریدو کورسی کورسیانێ، سێ بازو یەك بازی لێ قەدەغەبوو. لە دایکو باوکی دوور نەدەکەوتەوە. زۆر جار لە پێش ئەوانیش جنێوباران دەکرا، نەك خۆشی خەلیفەکانی تریش، ئەبوبکرو عوسمانیش، سەد لەعنەتیان بۆ دەهات. ناوی ئەو گوندەی لێ لەدایکبووە، ئەوەی ناوی لێناوە. ئەوەی شیری داوەتێ. ئەوەی نفوسی بۆ دەرهێناوە.مامانەکەی. هەموویان تێر جنێو دەکرد. هەر لە تۆلەی ئەوە لەوێ خۆشناوەتی تۆپباران دەکرێت. جاش و جەیش دەیسوتێنن. لێرەش لە تۆلەی سەری پیرۆزی حوسین، بۆ کورسی چەوری ئیمامی عەلی. ئەو بەردباران دەکرا. ئەو گەمارۆ دەدرا. هێرشەکە توندبوو. گەمارۆیەکە سەخت بوو، نەفسبریان کردبوو. چاویان لێ سوور دەکردەوە. ناچار تەها خۆشناو، ناوی کورەکەی گۆری بە عیماد. ئەو بەزینە، لە دوورەوە شکانی یونس قارەمان و هەموو ماڵە کوردەکانی قەزای شامیە و لیوای دیوانیە بوو.
ئەو بەزمە ماوە، هەر رۆژێ بەزمێکە...!! غەریبی و بێکەسی و برسی و رووتی بەس نییە، هەر رۆژێ بەزمێکمان بۆ دەهێنەوە. وللە سەرت پانە ..!!
من چی بکەم، نیوەی خوێندکاران گالتەم پێ دەکەمن. بە گالتەپێکرنەوە دەست بە پشتی سەرم دادەهێنن.
دایکیان لە لانکێیان نانێن، نایانبەستنەوە، ئەو منالەی بە مەلۆتکەیی نەبەسترێتەوە، کە گەورە بوو عەجول دەبێت. لاسار دەبێت. ئەوان فرێیان دەدەن. هەر دەبن لە ناو مێزو پیسایی دەتوڵێنەوە. سەریان دەلی بەلەمە، ئەنگۆش پێیان بڵێن سەر تیژ.

کێشەی عومەر ناوەکەی بوو. ناوی حەزرەتی عومەریان لە ترسی عەرەبی موسلمانی شیعە گۆری. کێشەی ئەو ئاسان چارەسەرکرا. سەردار بە هیمەتی دەست و دارەکەی رەئیس عرفا یونس جبرائیل حمشین، فێربون ناوی ئەو و براکەی مانای چی یە. کێشەی عڕ و حڕی خسرۆش گەورەبوو، مامۆستاو کوردەکان و لە ماڵەوەش کۆشیشان لەگەڵردا کرد، هەر فێر نەبوو. حار" گەرم"ی دەکردە عار" شووورەیی". ناوی گەورەو پیرۆزی حەزەرتی حوسێنی دەگۆری.
کێشەی ئەو گەورە بوو. لە کوردی و لە ماڵەوە کێشەی کەمتربوو. زاراوە و ئاخاوتنی کوردی ئەم دوو پیتەی کەمە. ئاسان بوو. کە ژمارەی دەژمارد، حەوتی پاز دەدا. حەرام و حەوا و عەیب و حەیوان و حمامی بە کوردی بەکاردەهێنا. لە ترسی ئەو چەند وشەیە کوردی پەتی بەکاردەهێنا. رەنگە ئەویش دەیتوانی ئەوەیان بگۆریَت. قورگی لێرادیَت. بەلأم سەری هوشیار، پانی پشتی سەری بە هیچ چارەسەر نەدەکرا. تەنیا دارەکەی یونس قارەمان دەیتوانی ئەویش نەما. ئەو دەیووت:

بەختم نەبوو، مامە یونس زوو رۆیشت. ئەو لێرە بوایە کێشەی چیمان هەبوو. بۆ ئەوانی تر، باوکم و تەها و همزە و حمە زۆراب و .. وەك ئەو نین، وەك ئەو دار هەڵناگرن. سیَ چوار خەتی پان لە قۆلیان نابەستن. بۆ شەوانە یەك بوتل ناخۆنەوە. ئەوەی بخواتەوە، وەك ئەو ئازا دەبیَت.
شەوانە، لە سەر تەنیشت دەخەوت. سەری توند دادەنا. رەکەی لەگەلر دەرکرد. دایکی پەرو ریشی هەموو ماڵە عەرەبەکانی کردبووە بالیف. ئەوان فریَیان دەدا. ئەویش وەریدەگرت، دوو سیَ بالیفی نەرمی دروستگردبوو. ئەگەر وەك ئەوان سەرینەکەی رەق بیَت، ئەگەری ئەوە هەبوو، پانیەکەی سەری راست بیَتەوە. وای مەزندە دەکرد. سەر نەرمە، لە هەموو ئەندامەکانی تری لەشی ئادەمیزاد ناسکترو نەرمترە. کە باوکی موفق نەما دەبوایە دایکی بالیفەکەی بۆ بگۆریَت. بەلأم لەوەش گالتەیان پیَدەکرد. سەرت پانەو لە منالییەوە چەسپاوەو قەدی وەرگرتووەو چارەنووست وایە، دەبی گالتەو ئازاری پیَوە بخۆیت.
سەری من جیَگای میَشك و چاو و بیرگردنەوە و شیعر لەبەرکردن و زانیاری نییە. سەری من تۆپ و گندۆرە و گلۆڵە بەن نییە، سەری من بەلاَ و گۆبەندە بۆ من.
سەری پانی تۆ نیشانەی ئەوەیە تۆ کوردیت. لەناو لانکی دایکی خۆت، بە نازەوە گەورەکراویت. بە دەسترازەی گوڵ گوڵ و نەخشین توند بەسترایتەوە.

کێشەی منالە کوردەکان و زۆرینە عەرەبەکانی مەکتەب و کۆلأنەکانی شار راوەستانی نۆرەی وەرگرتنی نانی فرنی و ناو پۆلەکان تەواو نەدەبوو. یەکیکیان بە شەر یان بە ئاشتی چارەسەر دەگرد، کیَشەیەکی تر سەری هەڵدەدا. برینیَکیان چارەسەر دەکرد، دووی تر بۆگەنی دەبوو. هەتا شەر لە سەر ئیمامی عومەر و عوسمان و ئەبوبکر بوو، لە لایەکی تر سەری هەڵدەدا. ئەوەی ئاسان و کاتی بوو، دەرمانی ئاسان بوو. سەری پانی یەکیَك ، چۆن تیژ و خر دەکردیَتەوە. ئەدی دەستگرتن لە نویَژ و خۆلەکەی بن سەریان لە کاتی نویَژو .... وا شەر گەیشتە ناو ئاو، بن زیَیەکان. ماسی بەستەزمان. وەك ئەوەی منالەکان ئاگایان لە خویَندن و دەرسی خۆیان نەبیَت، هەر بە دوای ئەوەدا ویَل بن، هەلەی یەکتر بدۆزنەوە، یەکتری تووڕە بکەن. شەرەکان بەردەوام بوو. ئاگربەس و دانوستان نەبوو. هەردەم دەست بەدار و دەم بە جنیَو و لەیەك بە هەنجت بون.
(ئیَوە بۆ ماسی جورە" مار ماسی" ناخۆن.!!؟؟) .
(!!..حەرامە).

پرسیارمان کردووه، له دایکو باوکمان پرسیوه، ئەوان له مەلاکانیان پرسیوه، ئەوان وتویانه، له قورئان و حەدیسەکاندا، به حەرامی ناوی نەهاتووه.
دایکو باوکی ئێمەش پرسیاریان کردووەو مەلاکانی ئیمەش دەڵێن، حەرامه، ئێوه هەر زمانی عەرەبی نازانن، چۆن له قورئان و فەرموودەی ئیمامەکان دەگەن.
ئەو ماسیەش وەك ئەوانی تر، لەناو هەمان ئاوه، هەمان خواردن دەخۆن. هێلکه دەکەن. گۆشت و ئێسکن. لووس و نەرم، جوان و خاوێن. دەکەونه ناو تۆری ماسیگرەکان، قولابی تیژ و در هەناویان دەکاته خوێناو. پارچه زادەکەی بۆی دەچن، بەرەو مەرگیان دەبات. قولاب لەیەکتریان ناکاتەوه، ئاو جیان ناکاتەوه، هەوایان وەك ئەوانی تر دەوێت. ئەوان بۆ حەرامن. دیاره راسته که دەڵێن، که حەزرەتی عەلی دەستنویژی هەڵگرتووه، ئاوەکەیان لیَ شێلو کردووه. ئەوان وا دەڵێن، یان وایان بۆ هەڵبەستون. به درۆی دەزانن. دەڵێن، سەدەفی نییه، پولەکەی نییه. ئیمه به .بەلگەی زانستی ئەوه دەسلمێنین، بەلگەمان هەیه، ئەوانه ماسی نین
ماسیەکه، ئاوی دەستنویژی ئەویان شێلو کردبێت، راست بێ یان درۆی هەڵبەستراو بن. رۆژانه ئەوەیان کێشەیەك بوو. شەری لەسەر بەرپادەبوو. سەر دەشکا، لووت به خوێن دەبوو. چەند قولابی تیژ هەناوی ئەو ماسیانەی زامدار دەکرد و فریَ دەدرانه دەرەوەی ئاوەکه تا بمرن و هیوای دووباره ژیانەوەیان نەمێنێت. ئەوندەش له دەرەوەو له کاتی روحدانی مردنیان، شەریان لەسەر دەکرا. حەزرەتی عەلی و کورو کورەزاکانی هەموویان سەربران، ئەتکران. برسی کران، مولك و شیرو تیرو ژن و کیژیان تالآنکرا. حەق و تۆلەی هیچیان وەرنەگیرا. هەموو به بەلاش چوو. لەبیر چون، تەنیا ئەو ماسیه ناسکه بەستەزمانانه نەبێت. دەکوژرێن و ناخورێن. قولاب هەناویان کون کون دەکات و خێر نادەنەوه. دەگەنه رۆخ ئاوەکان و دەستی نازیان ناگاتیَ. لێره، لەم شارۆچکانەدا چەند منالّه رووتیکی ئاوارەی بێ دەستەلات لیَیان به دەنگه، بۆیان له هاوارو شەره. ئەو بێ دەستەلاتانه له زۆر مافی رەوای تری خۆیان بێ بەشن، بۆ ئەوان چیان لەدەست دیَ.
سوێندی خواردووه، ئەو وەك ئەوانی تر نییه، قسەی یەکاو یەکه، گوتی ناگەرێمەوه، تەواو. ئەوه یەکەم جاره بڵیَ بچم ناگەرێمەوه. بۆیەش ماڵ و منالّەکانی هەر نەدەهێنا. هەموویان دەیانووت، ئەویش وەك رەحمەتی حمه نەجم و یونس قارەمان شێتی چاوی رەشیانه. لەبەر چاورەشەکان ژنەکەی ناهێنێت. به دەستی دەکەوێت. شەرم ناکات، کۆلآن کۆلآن لەدوایان پیَچدەکاتەوه. چەندجار لەدوایان چووەو کۆلانەکه دەرنەچووه، شەرمی نەکردووه، نەتولاوەتەوه، نەترساوه. که قسەیان لەگەڵ دەکات، دەیانکاته پیاو، تیکەڵیان دەکات. بۆی دەکەونه سەر پشت. به کارو فرمان و نێرو میَی ناوەکان. ژنی تەر، دەکاته پیاوی دشداشه لەبەرو عەگال لەسەر. بۆی خەنی دەبن. حەز دەکەن قسەیان بۆ بکات. با هەر گالتەی پیَبکەن. ئەو گورزی خۆی دەوەشێنێت. ئازایه، ئەوهای بردیتەوه. ئەگەر بیَتەوەش لەبەر ئەوان دیَتەوه. لەبەر معاش و خەت و دوارۆژا، نایَتەوه.

ئەوەی بیوتبایه لەم ئیجازەیەدا ناگەرێمەوه. دوا جاره، بەتانی و کلیم و قەرەوێلەو پۆستالەکەی دەبەخشیەوه. خودا حافیزی گەرمی دەرکرد. هەر چی دەخوارد دەیووت ئەوه دواجاره. ژانی پێوەدانی مێشولەکانی لا سووك و بیَ ژان بوو، دەیووت: ئەوەش دوا چزوه و نامهێهێشێنت. دوا جارەو بریارم داوه. دوا رۆژه، چی تر بەرگەی تەنیایی و دووری ناگرم. له ولات و گوند و عەشیرەت. له دیوەخان و خواردن وئاوو فەرەجی و پشدێنی توند، زۆرم جیَهێشتووه. دەچمەوه. به ئاسانی له ژیان و زمان و کەلتوورو گریان و شادییان ناگەم. هەر بیَ پیَکەنین و گریان دەبم. گریانیش پیَویسته. فرمێسکی گەرم هەناسەی رووح و ویژدانه....!! دەچمەوه.! ئەوەنده لیَره

بێزارو ماندووم. ئەوەندە داخ لە دڵم.!! ئەوەندە بێ نەفەسم.! چیتر بەرگە ناگرم.!!! چاك دەزانم بە ئیجازەیەك و دووان تێر نابم. ئەوەندە تێنوم، ئەوەندە برسیم. لەوێ نەبێ تێر نابم. زۆر توورەم. خەمم زۆر خواردووە. زۆرم لە هەناو گەلالە بووە. ئێرەم لێ بویتە دۆزەخ. هەست دەکەم هەوای تێدا نەماوە، دەخنکێم. دەسوتێم. لەبەر چاوی ئێوە نەبێ. لەبەر وەفای هەندە پیاوچاکانی ئێرە نەبێ، دەزانم چی دەکەم. بە شانی خۆم و هەموو گوندی و پیاوانی عەشیرەت، چۆن سەربازە هەلآتووە گیراوەکە، هورێنەی دەرکرد. ترساو بوو. دەیووت:
ناچمەوە، ناگەڕێمەوە، هەتا چیایەکان، زوورگەکان، دۆڵە درێژەکان، تەخت نەکەن. لوتکەکان نەهێنە خوارەوە. کەندەکان پڕ نەکەنەوە. حکومەت هەمووی پێدەکرێت. دەتوانێت هەموو شاخەکان، چیاکان بێنێتە خوارێ. چە زۆرە شۆفل و مەکینەی زۆرە. با تەختی کەن. من لە چیاو بەرزایی دەترسێم. بە ڕۆژ شاخەکان جوانن، بەشەو دەبنە دوژمن. بالآیان دەبێتە برنۆو لە جەرگمان دەدات. ئەشکەوتەکان، دەبینە لوولەی تۆپ. شەو خەومان نییە، شاخەکان دەبنە زەلامی چەکدار. ڕووبار خورەی بە ترس دەبێت. کانی هێمن بە سام دەبێت. داربەڕووەکان دەبنە درك، لە چاومان دەچەقێت. ترساوم لە شاخ. شاخەکان تەخت بکەن، دەچمەوە. شاخەکان لووس بکەن ترسم دەشکێت. ڕووبارەکان وشك بکەن، بەڕووەکان بسوتێنن. ئەوان لە پەنا دارەکان دەردەپەڕن. لە ناو جۆگەو جۆبارەکان دەردەچن. ماسین ناخنکێن. بەردن سەرمایان نابێت. دارن ڕەق نابن، ئەوانە بە شاخ و دارستانەکان خۆیان دەپارێزن. شاخ نەبێ بەیەك ڕۆژ قڕیان دەکەین. لە لوولەی دەبابەکانمان دەیانبەستینەوە. ڕیز ڕیز خۆدەدەنە دەست. باچیتر پارە بە دەبابەو تەیارەی ڕووسی نەدەن. پارە بە نەفاسەو کلاشینکۆف و تەکتاریۆف و گرینۆف نەدەن. با دژایەتی شاخ و دارو بەردو باخەکان بکەن. بسوتێنن، بروخێنن، کاولی بکەن. شۆڕشەکە، چەکدارەکان، چەتەکان دەبەزن.

ئەویش لەو ئینجازەیەدا، ناگەڕێتەوە. ئەمجارە دەستی بگاتەوە دارو بەردو مزگەوتیەکەیان، ناگەڕێتەوە. بڕیاری داوە، لەبەر خاتری ئەوان نەبێ، لەبەر سادەیی خەڵکەکە نەبێت، وەك سەربازەکە داوا دەکات، ئاوەکانیان لەسەر ببرن. کەندەکان بگرن. چۆمەکان پڕبکەنەوە. یەك قومە ئاویان بۆ نەنێرن. شاخەکان برمێننە ناو چۆمەکان. ئەشکەوتەکان پڕ ئاو کەن. بەربەست لە پێش کانی و جۆگەکان دانێن. ئاوەکان لە چاڵەکان ڕاگرن. دۆڵ و نهالەکان، نشێوو پەناکان بکەن عەمباری ئاو. ئاویان لەسەر ببرن هەتا شەرەکە ڕادەگرن. با دارخورماکانیان لە بێ ئاوی بچەمێتەوە. ماسیەکانیان مان بگرن. چاورەشەکان ئاوەگر بن. مەرەزەیان نەمێنێت. دەتوانین، هەموومان جەستەمان دەکەینە بەربەستی ئاوەکان. بە چەسپی خۆشەویستی توند دەبین. دیواری بەرین و قایم هەڵدەبەستین. ئاوەکان ڕادەگرین، تا ئەوان ئاگر ڕادەگرن. ئاو ئاگر دەکوژێنێتەوە.
خالید، خزمەکان زۆر تۆیان خۆش دەوێت، بە چاکە ناوت دەهێنن. مانگانەت چەندە..؟؟) .
(لە خودای گەورە بە زیاد بێ ، چاکە و بەشمان دەکات. دەستی پێوە دەگرین) .
(چەندە، چەند..؟؟).
(چواردە دینار و نیوە).
(هەر ئەوەندە و بەس..!!؟؟).
(بەڵێ، چواردە و نیوە).
(چۆن بەشتان دەکات).
(وەکو گوتم یا شێخ، زیادیشە، خودا لەم قایدەی ڕاگریت. ئێوە خۆش بن، باشە) .
کە شێخ زانی دوو کوری لە مەکتەبن و کیژێکیشی هەبە، کرێ خانووشی مانگانە چوار دینارەو دەفتەرو قەلەم و جلوبەرگیان، وەك ئەوانی تر بۆ دەکات. سەرسام بوو. کە شێخ زانی

برنج و سابون و روونیش زۆر دەخۆن و لە فرنیش نان دەکرن. بێجگە لەوانەش مانگانە پارەی ئاویش دەدەن و نەوتیش دەکرن. زۆرتر سەرسام بوو. بە سەرسامییەوە هاتەقسەو چاوی زەقی لە خالید برییوو. ئەویش هەندامی جلوبەرگی ڕێکەو ڕیشی پاك تاشیوە، پێلاَوەکانیشی دەبریقێتەوە. دەستێکی بە لێوە تەڕەکانی داهێناو و وتی:

خێزانی شەریف، پیاوی مەرد، ژنی کابان کاروباری خۆی مەیسەر دەکات. ئافەرین. ڕێت کەوتە دیوەخانیَ، وەرە، شەرم مەکە، کورد نەفسیان بەرزە. وەرە، ماڵی خۆتە، ئێوە میوانی ئێمەن. وەرە بەشە برنجی عەنبەری خۆت ببە. چەندی پێت دەچێت. بیبە. ئێوە حەقتان لەسەرمان هەیە. خالید کۆتریَکی چاو بەستراو بوو، کە چاویان کردەوە، سەحرابوو. ڕیَ و بان و ئاوەدانی و خانووو مزگەوتی بەرچاو نەکەوت. هەر چەندی چاوەکانی دوور ڕوانی هیچی نەدیت. سەحرایەك لە قوم. ئاسۆیەکی وشك. دەشتێکی لووس. ئەوو چەند پۆلیس و مامور مەرکەزێك، لە مەخفەرێکی سەرسنوور. بەناچاری بەرگەی گرت. مامەیەوە. نەیزانی ئەوەندە دووری دەخەنە. لە هەولێر بە قوڵبەستی سواریان کرد. وایزانی دوور دوور، بەرەو دارەمان، یان "پردیَ "ی دەبەن. کە لەویَ دوورتریان برد. گەیشتە کەرکوك، لەویَ لە ئینزیباتخانەکە ڕایانگرت. حمە نەجم و دوو پۆلیسی تریان هێنا. ئەوان لە لیوای سلیَمانیەوە هاتبون. بە قسە خۆشەکانی حمە نجم کەمیَ ساردو هێمن بۆوە. کەوتنە گالتە. ئەو زوو دڵی خۆی بۆ کردەوە. خالید، پیَووت:
تۆ لە لای ئێمە بوایت، پێیان دەوتی، سمیَل باڵ کیَشکە. حمە نەجم لیَ مور بۆوە، وای زانی جنیَوە. ئەویش دڵی دایەوە: وتی کیَشکە باڵندەیەکی ئیَسکسوکی ناسکە. جنیَوو گالتە کردن نی یە. لە کەرکوك سوارکرانەوە، بەرەو بەغداو هەوارزتر ڕۆیشتن. زۆری وا هەبوون وایان دەزانی دونیا هەتا سەرووی بەغدایە، لەولاشەوە، تاران و ئەسفهان و حەج و ماڵی خودا و تەواو. وا دونیا بەرینترو گەورەترە. هەر دەڕۆن. ڕیَ نابڕیَتەوە. سوار دەبەن و دادەبەزن. لە قەتار بۆ دۆجی قەمەرە. بۆ پیکەب. لە پەستەوە. بۆ ناو لۆری. هەر دەڕۆن، تا گەیشتنە ناو دارخورمایان. لە ئاوەدانی دەرچوون. ئەوەیان، ئەوانی ترساند. کە حمە نەجمیان جیاکردەوە. باریَکی قورس بوو. ماوەیەکی زۆری خایاند تا دیداریان بۆوە. ئەو هەر ڕۆیشت. خەوی لیَکەوت. بیَ هیوا و دڵتەنگ. بە ئاگا هات، هەر دەڕوات. با دەیبات، سواری هەور بووە، هەر دەڕوات. کە ڕیَ ی قەمەرەو حوشترەوان و گامیَشەوان تەواو بوو، هەر ڕۆیشت. چەند سەعاتە ڕێی لەناو دارستانە داراخورامایەکان بری، بیَ ڕاوەستان هەر ڕۆیشت. ئەو لەوە دەترسا بۆ ئەوەی ببەن بزری بکەن. بۆ ئەوەی دوور بخەنەوە، تا ماڵ و منالّی نەبینیَتەوە. باشە بۆ وای لیَ دەکەین..!! چی کردووە..!! گومانی لە هیچ ناکات. سزا و زیندانی وای نەبیستبوو. بۆ هەر دەڕۆن. چیتر ئاوەدانی نەماوە. بڕوای نەدەکرد. تەیرو پیَشکەو میَروولەش لیَرە بژیت.دڵنیابوو، دەیبەن، تا گوم بیَت. باشە، کەوایە خۆیان چۆن ڕیَ دەدۆزنەوە. دەبیَ بۆ گومکردنی من چەند کەسیتریش گوم بکەن. سیارەیەك، ڕەشاشیَکی بریَن، یەك دوو سەندووقە فیشەك، چەند بەتانیەو کلیم و خواردن و ئاردیان پیَیە...!! هەموو بۆ بزرکردنەی ئەوە...!! شەو دریَژترو ساردتر بوو. ڕۆژ گەرمترو ناخۆشتردەبوو.
سیارەیەکە لەناو گەردەلوولەیەك دەڕۆیشت هەنگاویَك زیاتر پیَشی خۆی نەدەیت نەیدەزانی چۆن ڕیَ دەکەن. لە هەولیَر تا شویَنەکەی حەوت ڕۆژی خایاند. ئەو ئەوەندە گرنگ و بایەخداربوو، ئەوەندەی باژۆن، ئەوەندەی لیَ سەرف کەن، ئەو شویَنەی بۆ بدۆزنەوە. چەند سیارەیان بۆ گۆڕی. لەو دەست بە دەستیَکی تر. مامور دەدایە مامورێکی تر. لەناو لمستانیَك دابەزی دوایی زانی ناوی سەحەرایە. ئەو شویَنە، خەڵکی دوور خراوەو گیراوی بۆ دەهیَنن. خەڵکی تیَدا بزر دەکەن. بەدوی دووحوشتر نەبیَ ئیَرە پیَنازانیَت. ئەوەی سواری پشتی حوشترو گەردەلوولە

نەبێت، ئێرە نادۆزێتەوە. ئەوەندە دوورە هەر ئەو دەزانی چەند هاتووە. ئەو دەزانی چەند سەد گوندو ئاوەدانی و چۆلەوانی برییوە. پاش ئاوەدانی چۆلەوانی دێت. دەبێ پاش ئەو چۆلەوانیە، ئاوەدانی مابێت...!! دەبێ کەس هەبێ، دەبێ گوندێ لە پاش ئەو لم و گەرمایە هەبێت...!!؟؟ بروا ناکەم..!! کەسی لێ بژییت.! ئەوەی هاتبیتە ئێرە، لاشەکەی گەراوەتە..!! ئەگەر خەمخۆرێکی زۆر زۆر دڵسۆزی هەبێت. ئەگەرنا مرۆی ساغ، بە مردووی دەگاتێ، لاشەی مردوو، چۆن دەگاتەوە لای کەس و کاری. خالید، توشی چ هاتی...!!

ئەو سمێل باڵ کێشکەیەشم لەگەڵ بوایە، هەر باش بوو. ئەو یەك دوو رۆژەی ئەوم هاوشان بوو، هەستم بە غەریبی و بێتاقەتی نەدەکرد. پیاوێکی خۆش بوو. واتدەزانی بۆ سەیران هاتووە. یان هێشتا دووچاری شوێنی وا نەهاتبوو، بۆیە بەزمی سازگاربوو. ئێستا ئەویش وەك منی لێ هاتووە. ئاسمانی بە قەد بێژینگێك لێوە دیارە. لم و قوم چاویان دەرهێناوە. من باشترم، هەر نەبێ دەشت و گەرمام کەمێ دیییوە، پێدەشتم رێ کردووە، تێنووم بووە، جارجار ئاوی گەرمم فر کردووە. ئەو لە کوێستانی فێنك گەورەبوە. ئەو کەم ئارەقەی کردوە، رەشەبا و تۆزوباو گەردەلوولی نەدییوە.
هێدی هێدی راهات. چاوی کرایەوە. ناحیە ناحیە هاتە پێش. هاتە ئاوەدانی. بواری فیرارو هەڵاتنی نەبوو. نزیك کەوتەوە. هێورتر بۆوە. زمانی گەرا. کەوتە سەرپێیان. دوورخستنەوەکەی، زۆر دوورخستنەوەکەی. یەکەم مەزاری دووری بوو، وەك بە بەرنامە بێت وابوو. ئەوەندە دوورو ترسناکیان فرێ دا، تا بە نزیکترو ئاوەدانترو بونی ئاو و نان، داوەرێتەوە. کە یەکەم حەوالەی ناردو گەیشت. کە زانی کوری گەورەی بویتە پۆلی دوو و پۆلی یەکەمی بە سەرکەوتوویی بڕییوە. زۆرتر و توندتر قاچی گیر بوو. هەر کۆمەڵەی یەکەم هەڵاتن و چەکیان برد. پاش ئەوان هەڵاتن کەمتر بۆوە. ئەوان خوێنیان گەرمترو حزبی تر بون. کە ئەم هەوالەی زانی. کە بینی کاروانی ناردنی پۆلیسەکان زۆرتربوو. بیری هەڵاتنی نەما. لە گۆشەیەکی تریش نیگای لە رووبەرەکە دەکرد. چی دەبینی، ئەوا حمە نەجم لەگەڵ ئەوبوو. کورژا. یونس قارەمان چوو و نەهاتەوە. بە نێرەکەری و بە ئاشکرا وتی بچمەوە، ناگەرێمەوە.

کاغەزە سپیەکەی بە ناو لەپی دەستی جوان بۆ پانکردەوە و زەرفەکەی دوورە دەست دانا. بە سەرداری ووت:

(هەڵسە، جوان کەپووت فنکە، جوان جوان، با مێشکت ساف بێت).
ئەویش دەیزانی بابی کارێکی گرنگی پێیەتی ، بۆیە هاتە وەلاَم:

(بۆ کەپووم چی تێدایە..؟).
پەنجەی دۆشاومژەی لەناو وەردا و پەنجەی خاوینی نیشانەی باوکی دا.
پێ ووت: جوان خۆت بخێوێنێ، زەین و هۆشت لە لای من بێت. چۆنی دەڵێم، وا بنوسە، لە چیت کەمە. وا بویتە پیاو، لە پۆلی چوارەم کێوە. ئی وەکی تۆ مامور مەرکەزە، مامور نفوس، کاتبی مالیەیە. ئەوانە هەر هەندی تۆیان خوێندییە. لەسەرەوە، بە جوانی و بەگەورەیی، بنوسە، بسم الله الرحمن الرحیم. دوو جاری پێ رەشکردەوە. کە زانی هێڵەکەی راستەو تیپەکان جوان دیارن. وازی لێهێنا.

ئەو خۆی خوێندەواری نەبوو. نەك ئەو، گوندەكەشیان پاش چەندین ساڵ، حكومەت بە موختارو كوێخای ووت: ئەگەر مەكتەبتان دەوێت، برۆن، بە ڕێی خۆتاندا بگەڕێنەوە، هەروونەوە، بە خشت و كاریتەو كرێكاری خۆتانەوە، بە كفرو شەقرەو حەسیری خۆتان، مەكتەبەكی دووچاوەو هەیوانێك دروستبكەن. ئەگەر پاسەوانی و موچەی فەراشیتان دەوێت. ئەوها بكەن، ئێمە دێین، دیقەتی دەدەینێ. ئەگەر رامان لێبوو، مامۆستاتان بۆ دەنێرین. تەختەی رەش و كتێب و دەفتەرتان بۆ دەنێرین. ئەو، چل ساڵە، گوندەكەیانی جێهێشتبوو. یەكەم جێبی مامۆستایان هاتە ناو گوندی و مەكتەبیان كردەوە.

پاش نوسینی دێری یەكەم، جزو عمەكەی لە پێش دانا، بۆ پانكردەوە. پەرپەری كرد. پەنجەی لەسەر سورەتێكی كورتی ناو جزوەكە دانا. بنوسە، وەكو خۆی چۆن نوسراوە. دەقاو دەق، بینوسە. ئەویش، سورەتەكەی بە هەموو فەتحەو زەمەو جەرو سكونەكانی، نوسی. ئایەتەكەی لە نامەكەدا نەخشاند. وای دەزانی، نامەیەك ئایەتێكی پیرۆزی قورئانی تێدابێت. زووترو سەلامەتترو بە هەوالی خۆشتر، دەگەرێتەوە. نامەكە دەگاتە دوكانی مەلا حەسەن، لەوێش دەدرێتە دەست پیرەدایك. نامەكەیان پر سەلاَم و دوعاو هیواو پارانەوەكرد. كەسیان لەبیر نەچوو. نەخۆشەكانیان پرسی. دوورەكانیان بەسەركردەوە. كێ عەسكەرە، لەكام ئۆردیین..!! كەی دواجار بە مۆلەت هاتیتەوە. خانووەكەیان كێ تێدایە. پارچە زەوییەكەی پشتەوەیان هەر بەتاڵە. كراوەتە خانوو. یان هەر نەفرۆشراوە...؟؟

لە دووری و غەریبی، خزم و دڵسۆزت زۆر بەبیر دێتەوە. لە ناو عارەبان بێت، كوردانەتر دەنوسیت.!! گەرمات بێ، سلاَوی فێنك دەنێریت. دوور بیت، فرمێسك و ئەسرین، گەرمترە.!! زۆریان نوسی. یەكە یەكەیان پرسی. ئەوەندەیان نوسی، ئەوەندەیان داواكرد بە دە كەسیش پەیدا نابێت. ئەو پیرەژنە كلۆلە. چۆن دەتوانی ئەو سلاَوە گەرمانە، ئەو سلاَوە بۆندارانە. گوند بە گوند، گەرەك بە گەرەك بگێرێت. چۆن دەتوانێت، بچێتە سەر جۆخینان، سەر باخچەكان. ئەو هەموو سلاَوەی چۆن پێ دەگاتێ. ئەمانەتەو لە گەردەنیەتی. ئەمانەتەو دەبێ بگاتە خاوەنەكەی. هەمووی لە ملـە. ئەگەر ئەمانەتەكان نەگەیێنێت، هەموویان لە رۆژی قیامەت، دەبنە مارو حەزیا، لە گەردەنی دەئاڵێن. هەتا دونیا ماوە، هەتا جارێكی تر رووحی لەبەر دەكرێتەوە، هەتا زیندوو دەبیتەوە. لە ملی نابێتەوە. كە زیندووبۆوە، دەتوانی ئەمانەتەكە بگەیێنێت. هەر لەسەریەتی. ئەویش پەرۆشە، دەگەرێ. چاو لە چاوان دەنێت. دەترسێت، راسپاردەو سلاَوێكی لەبیر بچێت. ئەگەر بمرێت، لە هەوكی دەمینێت.

نامەكە بە قەد قەیدێكی نفوس ناوی تێدابوو. نامەكە بە قەد باری خۆشناوێك بۆ كەندێناوە گرانبوو. نامەكە هەوالی تێدابوو. هەوالی دەویستەوە. چاوەروانی دەگەیاند. بیرەوەری و شەیدایی و سوتان. نامەكە، میعراجنامەو مەولودنامە و ئیسماعیلنامە و سلاَونامەو ....بوو.
" لفتە"، هاتە بن سەری" سەردار"، بە نەرمی و بە شەرمەوە، پرسیارەی ئەوەی لێ كرد: ئێستاش سەرم لەوە دەرناچی، ئەو هێلكە كولاَوەی دەستی مامۆستای زانیاری، چۆن جاری یەكەم بە زاری شوشەكە وەنەچوو. كە پارچە كاغەزێكی لەناو شووشەكە گردا، هێلكەكەی دانایەوە. هەمان هێلكە. بە هامان قەبارە، بۆ ناو هەمان شووشە، بە نەرمی شۆر بۆوە. كاكە، نهێنی ئەمە چی یە...؟؟

ئەوەش خشتەی جارانی بیركاری نی یە.! دەڵی شتم پێ ئەزبەر ناكرێت.! ئەوە لەبەر چاوان كردی، بە عەرەبی وتی، خۆ بە كوردی قسەی نەكرد.! من جوان تێگەیشتم. مامۆستاكە روونی كردەوە، راڤەی كرد. مەسەلەكە پەیوەندی بە پالەپەستۆی هەواوە هەیە. بە سوتانەكە هەوایەكە

نەما. پالەپەستۆ لە ناو شوشەکە نەما، هێزەکەی دەرەوە پاڵی پێوەنا. لەناوەوە هێزو پالەستۆ نەما، بیگێرێتەوە. بۆیە وەك ماسی لووس شۆربۆوە.
بەراستیت دەویَ، کاکە ئێستاش حالی نەبوم، مێشکم ئەوە قبول ناکات. ئەمن معیدانم، معدان .. ئەوانەی تۆ دەیڵێت، زەحمەتە..!!. توو سەری "عەباس" بۆم دووبارە بکەرەوە.

بە دووبارەو سێ بارە "لفتە" ی فێرکرد. دەرسی بە" شعلان "و "سمیر" و "قاسم" دەوت. بیرکاری بۆ" کازم" و "هادی" راڤە دەکرد. ببوە ماموستایەکی بچکۆلانەی هەموویان. بە عەرەبیەکی سەقەت. رێزمانی زمانی عەرەبی، بۆ شرۆڤە دەکردن. جاران و دابەشی فێر دەکردن. " کاکە سەردار" بە راڤەکردنی وانەکان بۆ زۆربەیان، خۆی باشتر فێر دەبوو. دەست و قەلەمی شەربوو. لەسەر تەختەرەشی پۆل، وەك مامۆستایەکی گچکە لێی کۆدەبونەوە. زووتر دەهات. دەرنگتر دەگەرایەوە. ئێواران دەهاتنە لای. رۆژانی هەینی زۆرتری دەخوێند. کتیبەکانی دانەدەنایەوە. لەبەر خۆیەوە، شیعری دەوتەوە. ئایەتی قورئانی لەبەر دەوتەوە.

کچیَ، خۆ دۆم نین هەر رۆژێ لە خانوویێك. ئەوە بوینە سێ ماڵ، ئەوانەش هەر هەولێرین، ناسیارن بێگانەنین. کرێیەکەشمان کەم دەکاتەوە. خاوەن خانوو رازییە. ممنونی دەبین. لەبەر چاوی من نەبێ هەر قبولیش ناکات. نزیك شارە، لە فرنی نزیکە، سەردار سبەینان پێش چونە مەکتەبی زوو دەچی و زووش دێتەوە. دەیناسن و نانی دەدەنێ. لە مەکتەبیشان دوور دەکەوینەوە. لەو دەڤەرە خانووی بەتاڵ نییە...!! بەتەنیا خانوویکمان پێ ناگیرێت...!! نیوەی مانگانەکەم لەو دوو کورە سەرف دەکەم. هەر دەمەوێ فێربن. وای دەزانی ئاسن سارد دەکوتیتەوە. تەقەی دێ، لە گەڵ کێتە..!! (ئێستا دەڵێم، ئەگەر بە خۆت خانوویێك نادۆزیتەوە، ئەوە بە خۆم، من لە لای خۆمان خانوویکم بە قوورو بەرد دروستکرد. لێرە چاوەیەکم بە کرێ پێ پەیدا نابێت. دەستی سەردار دەگرم، بە عەرەبی قسەم بۆ دەکات. چاوم هەیە. من لە گەڵ ئەو چاو مۆنە دانانیشم. چاوی مۆنە. ژنەکە برای زۆرە. بە خوای لێرەش دێنە دووی هەر دەیکوژنەوە. هەوگیانەکەی ماڵی باوکیان دەناسێ. دەڵێ، سێ چوار برای هەیە. ئەوانە، کوشتن و ئاوخواردنەوەیان لە کن وەك یەکە. با لێیان دوور بکەوینەوە. شەر هاتە ناو ماڵمان. شەر لە بادینان تۆز لەبەر دەرگای ئێمە. دەرۆین. واتە دەرۆین. نینۆکی منالێکم بە قوربانی هەزار قون پانی وا دەکەم. حەیای کوردانی ئێرەشی برد. هەنوکە، دەپرسن، ئەو کابرایە چی دەکات لێرە. نە پۆلیسە، نە عەسکەرە. چی دەکات لێرە. بە چاویکی کەم تەماشای دەکەن. بۆ هەموو ماڵە کوردەکان خراپە. برا، چیە..!! با رەحمان بینێریتەوە، بچنە دیوەخانی ئاغایەك، ببنە قاوەچی. کەس تخونی ناکەوێت. با بچێتەوە. ئەو نەچێتەوە. من دەرۆم. لە منالەکانم دەترسێم، لە ناموسی خۆمان دەترسێم. سبەینێ ئەو عەرەبانە بزانن، بەو چاوەش تەماشای ئێمەش دەکەن. بەخۆیان لە عاشوریش سواری یەك دەبن، بۆ وان عەیب نییە ..... پیاوەکە، با قسەی وانەمان نەهێتە سەرێ.
ئەو بێ ...... قسەیان لەسەر قسەمان بێت. دەرۆین، دەرۆین. وەهام هاتیتە سەر هەر بەیەکجاری بچمەوە. لەبەر ئەو کوریژگۆکانە نەبێ، دیسان دابېرین، دیسان بچنەوە، لەوێ بە کوردی بخوێنەوە، هەموویان لێ ئالۆز دەبێ.
باشە، باشە، هەر دەمت تێکنێ، بەردەکی لەسەر دانێ، با کەسمان لێ تێنەگات. بە چاوان بەگم..! مەیکە فینگە فینگ، ئەنگۆ هەر فێرن گریانتان ئامادەیە، بە دایکت دەچی ..!!
ئەو بابان وێرانە، لە هیچ بەختیار نەبوو، لەو رۆژەی دەستی لە گەڵیدا تێکەڵ کرد. کەس پشتیوانی نەکرد. مامی بۆ کوری خۆی داوای کرد. خاڵەکانی داوای چەکە خالانەیان کرد. دایکی

پێی لە زەوی گیر کردبوو، نەمداوە و نایدەم. بابیشی، سوێندی گەورەی خواردبوو. لە هیچ بەختی نەبووە، بەڵام وا لێرە بەختی یاربوو. پیاوەکەی ناوی " عەباس" بوو، هەر هات ئیشیان دایێ.
سوێندیان دەخوارد، ئەتو لەوان نیت. چۆن ناوت عەباسە..؟؟! چۆن ناوی ئەو شێرەیان لێ ناویت. زۆر پێ دەوتن، ئێمەش ناوی عەباس و هادی و کازم و عەلی و قاسم و حەسەن و حوسێنمان زۆرە. ئەوانی هاتوین، ناوی ترمان هەیە. ناوی خالید، بە ناوی ئازاترین سەحابەی خۆشەویستە. حمە نەجم، بە ناوی خۆشەویست کرابوو. یونس، ئەوە پێغەمبەری خودایەو مەرقەدەکەی لەسەر گردێکی پیرۆزە لە شاری موسل، رۆژانە سەدان کەس لە دەوری مەزارەکەی دەسورێنەوە. رەحمان، قادر، سەمەد، هەموویان ناوی پیرۆزو گەورەی خودان. هەفتەیەك بوو، عەباس و رووناك هاتبون، سەمەدی برای نەپپرسیبوو، چۆن هاتوون و بۆ هاتوون. کە زانی ژنەی هەڵگرتووە، بە دڵگرانی مەلاَکەی مەزگەوتی سونانی هێناو لە یەکتری مارەکردن. کە نەجیبە زانی ژنە بەدووکەوتووە. لەدوای دەگەرێن. دیارە لەوێ جێگایان نەبویتەوە، بۆیە سەری خۆیان بۆ هەوارە دوورە هەڵگرتووە.
لەم خانووەش گواستیانەوە. دوورکەوتنەوە. کەوتنە جیرانی ماڵە ئەفەندییەکی خاوێن. کابرا، ژمێریاری بانق بوو. کلاَوێکی تەنکی سپی مەلایانەی لەسەر بوو. ماڵ و بانق. بانق و ماڵ. رێ تری نەدەناسی. ژنەکەی پیرەژنێکی نوورانی گچکەی ووردبوو. چاویلکەکەی، چاوە گچکەکانی رووی رووناك و بەخشندەتر کردبوو. زۆر دەهاتە لای نەجیبە. زۆر خواردن و کێك و دوورمان و ئیشی ماڵێ فێر دەکرد. تەزبێحێکی درێژی لە مل بوو. هیچیان بە شیعە نەدەچوو. ماڵێکی خاوێن و بە دەستنوێژ. لە هەموو سوچێکی ژوورەکانیان قورئانی لوولدراو لەناو بەرگی کەسك و توربەی بن سەریان بۆ نوێژ دانرابوو. کوری گەورەی دکتۆربوو، کیژێکیشی لە دوا قۆناخی دکتۆری دەیخوێند. یەکیان مامۆستابوو. یەکیان خۆشنووس بوو. ئەوەی ولاشی سەرداریش بوو، حەزی زۆری لە نوسینی جوان و نیگارسازی و یاری بالە دەکرد. ئەوەی گچکەیان ئاوزەی هوشیاربوو. ووردو پوت بوو. لەو تەمەنەی چاویلکەی لە چاوبوو. ئەویان زۆر زیرەك بوو. هەموویان نوێژیان دەکرد. ماڵ و شیرازەی خێزانەکەیان جیهانێکی تایبەتی بوو. کتێبخانەیەکی گەورەیان هەبوو. لایەکی کتێبی پزیشکی و لایەکی ئینگلیزی و خۆشنووسی و ئەدەب، بەشی زۆریشی کتێبی ئایینی، بە عەرەبی وفارسی تێدابوو، بە نازو شکۆوە رێزکرابوون. بۆ سەردارو هوشیارو نەجیبەی دایکیان، دەرگایان لەسەر پشت بوو. هەموویان بە گەرمی پێشوازییان دەکردن. کتێب بەدەست و نەرم و لەسەرخۆو خاوێن و بێجامالەبەر، ژنی بێ عەبای پۆشتەبوون. لەم خێزانە هەموویان زۆر شت فێربون. عەرەبیەکەیان باش و خوێندنیان زۆرتر بوو. بەڵام، زۆری نەخایاند، باوکیان لەوێش گواستڕایەوە. ئەوانیش بارگەیان تێکنا. ئەوانش کورد ئاسا، ماڵە پۆلیس ئاسا. رۆیشتن. باوکیان مرۆڤێکی حەقانی و دەستپاك و قسە لەروبوو. نەدەکەوتە بەردڵی بەرپرسەکان. بۆیە، زۆر شار و شارۆچکەی کردبوو. رۆیشتن، هەموو بۆیان گریان، بە قەد بەرێکردنی تەرمی حمە نەجم بۆ خێزانی " محمد علی ئەلتەحان" گریان و خەمیان خوارد. یەتیم مانەوە، لەو شارە عەرەب و شیعەنشینە، بێ عەرەب مانەوە.

بەزمی یونس قارەمان چەندی لێ بگێردرێتەوە، هەر تەواو نابێت. کە تیشکە گەرمەکانی خۆر لە قەدی بەرزی دارخورماکان ئاودیو دەبوو. کە شنەبایەکی کزو فێنك ئاسوی خەوتووی رووبارەکەی ناوەندی شاری دەهەژاند. کە بایەکی فێنك ئارەقەی بن بیریەکی سەری کز دەکرد و نیوچەوانی سارد دەبوو. بیریەکی لەسەر دەکردەوەو لە گیرفانی پانتۆلەکەی دەپەستی. دەجولا،

دەخزی، بەرەو شوشەکانی دەسورایەوە. بەرەو نیوە پەرداخەکان خۆی دەدزیەوە. هاوریَ دەست نەدەکەوت. کەس لە کوردەکان، نەك عارەقخۆر نەبوون. عارەقخۆریان بە فاسق و کافر دەناسی. ئەو لەو بوارەدا تەنیا بوو. کوردەکان لە هەموو کۆرو کۆبونەوەو نیگادا، هاوجووت بوون. تەنیا لەوەیان، ئەو، خۆی لە هەموویان دەشاردەوە. ئەوانیش هەموویان لیَ دوور دەکەوتنەوە.
شووشەیەکی لە پەنایەکی چایخانەکەی تەنیشت مەخفەرەکە دانبوو. پەرداخیَکی لە لای دوکاندارەکەی مانگانەی دانابوو. سەرتاشەکەشی پیَری ئەو بوو. ئەویش مەزەو کەرتە هەناری میَخۆشی بۆ دادەنا. پاقلەی بیَ پیَشکەی بۆ گەرم دەکردەوە. هاوریَ تایبەتی هەبوو، لە دیوانیەوە، لە حلەوە، شوشەی عرەقیان بۆ دەهیَنا. بیَ زەخیرەیان نەدەکرد. کەم کەم لە کەچە نادییەکەی شارا پیَویستی بە کرینی هەبوو.
منم یەکەم کوردم بچمە بادیە.
منم یەکەم کەسم "بەدو"م دییوە. منم،" بەدو" و "کورد"م بەیەکتری ناساند. ئەوان کوردیان نەدیبوو. منیش، تەیری بەدوم نەدیبوو. منم بە غاردان و هەر بەریَوە بەسەر پشتی بەرزی حوشتر دەکەوتم، زوو فیَر بووم...!! حوشتر لە حوشترە لۆقەدا بوو، کە غاری دەدا. من قاچم لە گریَیەکانی قاچی دواوەی گیر دەرکردو سەردەکەوتم. دەچومە سەرپشتی، بۆ ئاسمانی خودا بەرز دەبوومەوە، منیش دەچومە ئاسمان.

من کە دەخۆمەوە،" کاکە" نیم. ناوم کاکە نی یە. ناوم یونســـە، کەس ناتوانیَ پیَم بلَیَ، ئەبـــو موفق..!! من ناوم یونسـە...!! باوکیشم "کاکـــە" نییە..!! ناوی جبرائیلـــە. جبرائیـــل، برای حەقی عزرائیلە، ئەوەی رووحی هەموو بنیادەمانی سەر ئەو ئەرزە..!! وەك موو، لە ماست دەدەهیَنیَ. وەك چۆن مەلاکانی خۆمان لە خویَندنەوەی مەولوودا دەلَیَن. من باوکم برا و خویَنگری ئەو رووحکیَشەیە، نەك کاکە....!! من کاکە نیم.!!! من برازاو میراتگری جبرائیلی رووحکیَشم. باپیرم، ناوی محمدبوو، محمدی پاك و خۆراگر. گەرمی پەریَزو زولمی دەرەبەگ، جوت و جۆبار، کاروان و کاروانسەرا، چونە ئاش و قورو قورکاری بەزۆر، شینی کرد، رەش هەلَگەرا. زەردو سپی و ناسك بوو، وەك ناسکە نان بوو، رەش هەلَگەرا، ناوی بووە حمشین.
من یەکەم کوردم سەحرام دۆزیوەتەوە...!! من یەکەم باشچاوەشم لە مەخفەری حکومەتدا دەخۆمەوە. لە کاتی واجبدا، گیراوی ترسناکم بەسەرخۆشی بە ماموری بردووە. عارەقخۆرم. بە جلی پۆلیسی و بە چوار خەتی پان و دریَژەوە، عارەق دەخۆمەوە، لە کەس ناترسیَم. ئەمن تەنیا لە دایکم دەترسام...!! شەرمم لەو دەکرد. ئەوم لەسەر دووگردی نویَژ دەدیت، بەری دەدام. ترس و شەرمم لەو دەکرد، سەری گەرمی سارد دەکردمەوە. ئەوەندەم لەو ئاوارەییە قازانجە لە دایکم دوورم. دایکم دەتوانیَ لە بەهەشت، بیَ بەریم بکات. کەسی تر دەرەقەتم نایێت. من بەس لە ئەستیَرەی چاوەکانی ئەو زەندەقم چووبوو، لە راوەشاندنی پەنچەی باریك و لەرزۆکی ئەو دەترسام، رووحم لەناو لەپی دەستی ئەودایە، لیَم تورە بیَت دەمرم، ئەو دەستەلاتی هەیە ....

من کە دەخۆمەوە، بیَ ئەستیَرەی شەوان، لە سەحرا دەرۆم. پیَویستم بە ریَگاو نیشانەی چاوی) زیندووی ئەستیَرەکان نییە. کە مەست و خەیال دەبم، کە سەرم دەسوریَت. خۆر لەگەلَما دەسوریَت، دەتوانم بیَ ریَگای خۆر لە سەحرا برۆم. من بە ساردی شەوانی سەحرا ، سەرمام نابیَت. خۆم کوری سەرماو بەفرم. من وەك حوشتر بەرگەی گەرما دەگرم. ئەدی ئەوە من حوشتر نیم..!! وا بەرگەی گەرمی عارەق دەگرم. با حوشترەکان عارەق بخۆنەوە، دەتوانن وەك من بەرگەی گەرماو بیَ ئاوی بگرن. ئەو حەوت رۆژ ئاو ناخواتەوە، من ئەوە حەوت مانگە،

دوو ساڵە، بێ ئاوی ساردم، بەرگەم گرتووە. من حوشترم، گۆشتم تاڵە، ئەوەی گۆشتم بخوات، یەك مانگ، سکی ژان دەکات.
من کە دەخۆمەوە، دەرگای چاو رەشانم بۆ دەخرێتە سەر پشت. وەك ماری بێ ئیجازە بۆ ژوورەوە دەخشم..!! ئازاتر دەبم، کوردتر دەبم، دەچمە شاخ، دەبمە پێشمەرگە. راستە، شیری شێران دەخۆمەوە.
سەحرای وشك و گەرم. حوشترو بەدو بەرگەی دەگرێت. ئەوانیش لەناو گەردەلوولی لەناکاو، رێگایان وێل دەکات. سەریان لێدەشێوێت. خۆر نابینن، تا رێ بکەن. رێگا بە شەقامی خۆرا دەروات. رێگا بە تریفەی مانگ و ئەستێرە دەروات. گوم بوو دەخنکێنێت. قووم چاوان دەردەهێنێت. قوم قورگ مشت دەکات، دەمری. مردوو لە سەحرا ناشاردێنەوە. بۆگەنی دەبن، داڵ و گورگ بۆن دەکەن. کۆرەرێی بۆن، دەیانباتە سەر لاشەی بۆگەنی بەدوی خنکاوو جێماو، ئەوانیش جەمی خۆیان لە جەستەی وەردەگرن. بیابان، هەمووی رێگایە..!! بیابان بێ رێگایە..!! بیابان، ولاتی خۆشەویستی بەدووەکانە. خۆیانی لەسەر بەکوشتن دەدەن. تا دوورنەکەونەوە، لە حکومەت و یاسا یاخی دەبن. تا دوور نەکەونەوە، دوورتر دەڕۆن. پۆلیس و چەکداری حکومەت دەکوژن. ئەوانە، ئەو پۆلیسە کوردانە، یەکەم کاروانی چەکدارو پیاوانی حکومەتن، بە ساخی دەربازیان بوو. لاشەیان بۆگەنی نەبوو. ئەوانە خۆیان پیاوی ئازاو رەشید بوون. یان کە زانیان کوردن و حکومەت غەدری لێکردوون، بۆیە دەستیان نەچووە کوشتنیان.

نەجیبە خەونی دیبوو دەرگای حەوشەی ماڵەوەیان لە سەیداوە داخرابوو. جۆگەکەی بەردەرگەسان وشك و برینگ بوو. سبەی زوو، بە قوورگی پر گریانەوە، گێرایەوە.
(من دەزانم دایکم مردووە، دایکم لەو خانووە نەماوە. دواجار ئاو لەو خانووە رژابێ شوشتنی لاشەکەی بووە. پاش ئەو رۆژە، کەسی تر ئاوی لەو بەردەرگایە نەرشتووە. کەسی تر دەستنوێژی لێ نەشوشتووە. دایکم، مردووە. بەردەرگاکەمان وشك بوو).
سەردارو هوشیاریش لە فرمێسکی گەرمی دایکیان چاویان تەرکردو لە ماڵەوە دەرچوون. چونە مەکتەب. لە نیوە دەرسابوون، باوکیان هاتە دوای سەردار و نامەکەی هەولێری دایە دەستی. ئەوە یەکەم نامەیان بوو بۆیان بێت. وا بۆ دوو ساڵ دەچێ یەکەم جارە پۆستی شارەکە نامەیەکیان بۆ بهێنێت. سەردار یەکەم نامەی لە تەمەنی شکاند، یەکەم جار پولی بینی. نامەکەی خێرا بۆ باوکی بە خێرایی خوێندەوە. لە نامەکە هەوالی مردنی تێدابوو. خەونەکەی دایکی کۆپی نامەکە بوو. چی لە نامەکە ئیمرۆ سەردار بۆ باوکی خوێندەوە، شەو لە گەرمەی خەوی قولا بۆ دایکیان خوێندبۆوە. پۆستەی خەون خێراتربوو. نەخشی ووردو نەرمەکانی سەر بالیفەکەی لە پولەکەی پۆست خێراتر بوو.

(بە هیچ جۆرێ بە دایکتان نالێن، ئەو قسەتان لە زار دەربچێت، زمانتان دەبرم. باشە).
دەزانین، خۆ مناڵ نین. هەر دایکمان ئەو هەوالە بزانێ شێت و هار دەبێ، بە دەشتێ دەکەوێت) .
(
یەکەم نامەی بۆیان هات، هەوالی مردنی داپیرە خۆسەویستەکەیان بوو. هەوالی کۆن و فرمێسکی وشکبووی هەموویان بوو. ئەوان دوورن و دەستەلات نییە. دوو ساڵە چاوەروانی هەوالێك بوو، ئەویش هات. خالید، نامەکەی لە ناو قەدی دەفتەر خدمەکەی لوولداو لە باخەلی ئاخنی. هەوالەکەی لە هەناوی نهێنی دانا. هەتا بە سەفەرو بە یەکجاری نەگەرانەوە. نەجیبە نەیزانی دایکی دوو ساڵە مردووە. کێ دەتوانی هەوالی تاڵ بە خەڵکی ئاوارەو دوورە ولات بڵێ..!!

کێ جورئەت دەکات، ئاگر لە پەرێزی وشك بەربدات. ئاوارە بێ هەواڵە. ئاوارە دایکی دەمرێت. کەس ئاگاداری ناکاتەوە. ئاوارە لە شادی دوورەو لە شینیش بێ ئاگایە.
یەکەم نامەی بۆیان هات، هەواڵی مردنی داپیرە خۆشەویستەکەیان بوو. هەواڵی کۆنی فرمێسکی وشکبووی هەموویان بوو. ئەوان دوورنی دەستەڵات نییە. دوو ساڵە چاوەروانی هەواڵێك بوو، ئەویش هات. خالید، نامەکەی لەناو قەدی دەفتەر خدمەکەی لوولداو لەباخەڵی ئاخنی.
هەواڵەکەی لەهەناوی نهێنی دانا. هەتا بەسەفەرو بەیەکجاری نەگەرانەوە. نەجیبە نەیزانی دایکی دوو ساڵە مردووە. کێ دەتوانی هەواڵی تاڵ بەخەڵکی ئاوارەو دوورە وڵات بڵێ..!! کێ جورئەت دەکات، ئاگر لەپەرێزی وشك بەربدات. ئاوارە بێ هەواڵە. ئاوارە دایکی دەمرێت. کەس ئاگاداری ناکاتەوە. ئاوارە لە شادی دوورەو لەشینیش بێ ئاگایە.
سەردار بەسێ ساڵ ناوی تەیرو تار، پنچەك و دارو گیا فێربوو. کەوشەیەکی عەرەبی فێر دەبوو، یەکێکی کوردی لەبیر دەچوو. کەواتای زاراوەکانی لەبەرکرد، کەقسە بێ ئەدەبەکان فێربوو. کەلەناوی گۆرانیبێژەکان راهات. زمان دەریایەو هەر چەندی لێ فێربیت تەواو نابێت. منداڵ گوناحی چییە..! لەو تەمەنە زمانێکی زەحمەتی نامۆ فێربێت. هەموو شتێك ناوی هەیە. ئەوەی چوارپەلە، ئەوەی رووحلەبەرە ناوی هەیە. ناو زۆرە.! کردارو فەرمان زۆرتر.! فێربوونی زمانێك، رووکردنی دەریایەکە بۆ ناو کانی بچوکی مێشك. ئەدی بوونی دوو دەریا. ئەدی رووکردنی دوو دەریا، یەکیان شیرینی ئەوی تریان تاڵ، سوێر، زەحمەتە...!! زمان نەزانین لەزمان فێربوون زەحمەتترە. ئەوەی زمانێکی تر بەکاربهێنێت دەبێتە دوو کەس، دوو جار بیردەکاتەوە. دووجار دەیەوێت وەڵام بداتەوە. وەڵامی هۆشی دەستی زمانی یەکەمیەتی و زمانی دووەمیش، زمانی ئیمرۆیەتی. بەکوردی بیردەکەیتەوەو بەزمانی عەرەبی وەڵام ئامادەییە، ئەوەش کاتی دەوێت تا دووبارە ئەوەیان دەکرێتەوە کوردی. سەردارو هوشیار لەماڵەوەش لەوە راهاتن بەعەرەبی یاری بکەنی لەسەر شت شەر بکەنی پرسیاربکەن. شارێك، قوتابخانەیەك، شەقامەکان، فرنی نان، ژنە ماستفرۆشەکان، ژنە ماسیفرۆشەکان بەعەرەبی قسەیان لەگەڵ دەکردن، یەك کەس کوردی دەزانیی بەس دایکیان بوو. یەك کەس بەس لەکوردی دەگەیشت، ئەویش دایکیان بوو.
هێدی هێدی، ناوەکان، لەمنداڵ دەبێتە عەرەبی، هەموو ناوەکان ناویان دەگۆرێت. کەناوەکان، ناویان گۆرا. فەرمانەکان دەبێتە عەرەبی، پاشان ئاوەڵناوو ئاوەڵکارەکان. فێربوونی ئامرازە وردەکان، لەهەموویان زەحمەتتر دێنە رایێ، دوابەشی زمان ئەوان دەگۆرێن. ئەو وردانە بەئاسانی ناچنە ناو تۆری هزرو یادو فێربوون.

هەتا دەگەیشتنەوە بەردەرگای ماڵەوە، تا لەبەر سنیەکەی خواردن دادەنیشتن، بەعەرەبی قسەیان دەکرد، بەڵام لەبەر گەورەیی و ئاخاوتن و جنێوی شیرینی دایك دەکەوتنەوە کوردی دووان.
سەردار زمانێك فێربوو، حەمەسالح، مامەند، مەجیدو زۆری تر لەکوردەکان هەر چەند رستەیەك فێربوون. ئەو ئاسانتر فێردەبوو.
ئەوە فێربوون، بەهەموو پۆلیسێك دەڵێن، ئەبو ئیسماعیل. بەهەموو سەربازێك دەڵێن، ئەبو خەلیل. بەعەلی ناوەکان دەڵێن، ئەبو حوسین. بەموحەمەدەکان، دەڵێن، ئەبو جاسم. ئەو ناوانە مەرج نەبوو منداڵیان بەو ناوانە هەبێ، یان ژنیان هەبێی منداڵ و وەچەیان هەبێ. کەس بەناوی کیژەکانیان بانگ ناکرێن، تەنیا کورەکانیان حەقیان هەیە، نەریتەکە وایە. کەس ناوی دایك نازانی، کەس ناوی خوشکی یەکتر نازانن.

سەردارو هوشیار، هەر زوو ناویان بۆ ئەو منداڵەی ناو سکی دایکیان ئامادەکردبوو. ژنە عارەبەکان بە" نەجیبە"یان وتبوو، ئەمجارە ناوی بنیادەمانیان لێنێ، ئەو منالانەی ئێوە کەس نازانی مانای ناوەکانیان چییە..!! کێ دەڵێ، بەناوی جنی جنۆکە نەکراون. ئەوە کەی ناوە، سرداری خوشیار.. کەی ناون...!! چەند ماڵە کورد لێرەبوونی نەقل بوون ی ماڵی تر هاتن، ناوی وا عەنتیکەو نامۆیان نەبوو، هەموو بەناوی ئیسلامی کرابوون. بەس منالانی ئێوە نەبێت.!
کەمنداڵەکەیان بوو، دایکیان نەرمی کردبوو، بەناوی ئیمامی عەلی بکات. ئەو دەیووت، ئەم جارە لەم غەریبیی تەنیایە، رزگارم ببێت، بەناوی ئەو شێرەی دەکەم. بەڵام هەردوو کورەکە، دەنگیان کردە یەك، گوتیان ناوی (بەختیار) ە، پیرەژنەکەی جیرانیان کەمانای ناوەکەی زانی، گوتی:

دەباشە با ناوی (سەعید) بێ، بەختیار مانای چییە..؟
سەردارو هوشیار، بەکوردی بیریان دەکردەوە، بەعەرەبی وەڵامیان دەدایەوە. بەکوردی گوێیان لەدایکی باوکیان رادەگرت، بەعەرەبی تێدەگەیشتن، زۆرجار لەیەکتری حالی نەدەبوون. زۆرجار دوو زمانەکە ئاوێتە دەبوو.
دەگەرێنەوە، یان زۆرتر دەمینێنەوە، کێ ئەوانە دەگێرێتەوە. چۆن دەگەرێنەوە..؟؟!! ئەوە منداڵیان لێرەبوو، عەزای حەزرەتی حوسێنیان بینی، شینی راستی عاشوریان بینی، دشداشەیان لەبەرکرد. وەك عارەبان ماسیان بەئێسکەوە دەجویی. فێربوون، زۆر شت فێربوو، توربەی نوێژکردنیان هەڵدەگرتەوەو ماچیان دەکرد. گەرماو پێشکەیان بینی، بەگەرمای هاوین، بەگەرمای دارخورما، برینی کوڵکی بەغدایان لێهات. سەرداری ناسك، یەك کوڵکی بەکێمی سووی لەسەر کەپووی هات، زراوی دایکی چوو، ئەوەی دەهاتی دەیگووت، ئەو شوێنە ناسکە مەترسی هەیە، ئەوەی دەهات، دەرمانێکی میللی بۆ دەدۆزییەوە، ئەوەی دەهات، خەمێکی تری دەهاویشتە سەر خەمە زۆرەکانی دایکی.
لەخۆم بێ کەسێ، ئەگەر لەلای خۆمان بووینایە، ئەو کوریژکەش توشی ئەو دەردە نەدەبوو، هەر زوو دایکم دەرمانێکی بۆ دەگرتەوە، هەندی سەد دکتۆری ئێرەی دەزانی، لێرە چۆن چاك دەبێتەوە. ئەو دەردە، تیراوەیە، رەگی هەیە، دەرمانی ئەو دەردە لەوێندەرێ هەیە.
کەپووی سەردارو چاوەروانی و بروانەکردن و ترسی دایکی، چاوەروانی گەرمای خورمایان دەکرد، خورما بەگەرما زەرد دەبێت، پێدەگات، لەگەڵ ئەو شیرینەی ناوی دەرمان و گەرماش بۆ لووتی ئەو دەهێنێت، ئەو گەرمایە فێنکی بۆ هەناوی دایکی ترساوی دەهێنێت. بەم گەرمایە ترسی نامینێ، بروا دەکات ئاوو هەوای ئەم دەڤەرەش دەرمانە، خورمای شیرین، حەبی کەبسولە، بۆیە وا خرە..!! لەگەڵ ئەو چاوەروانیە، ژان و فرمێسك و چاوەروانی بۆ ئەو دەهات. ئەوەی بەپەنجەیەك ئاماژەی بەلووتی کردبایە، ئەوەی ناوی کەپووی هێنابوایە، ئەگەر ماموستاش لەدەرسا باسی کەپووی کردبایە، سەردار بە برینی سەر کەپووی خۆی تێدەگەیشت. شەری دەکرد، دەگریا، لەبەژنی بەرزو زراڤی دارخورماکان دەپارایەوە، بچنە ناو یەك، ریزبن، دەست لەگەردەن بکەن، خۆیان بەرەو تیشکی خۆر هەڵکشێن، خۆیان لەبەر خۆرا هەڵخەن..!!! خۆیان زۆرتر بدەنە بەر هەتاو..! تا گەرما دابێت.

چیمان لەدارخورما بینی،
هێشتا خورماکەمان لەگەرووی ئاوانەبووە، ناوکەکەی دەمانخنکێنێ..!
هێشتا بەسەعفەکانی دارخورما ئەستوورکێکی تەندوورمان نەبرژاند..!
هێشتا، لەسێبەری دارخورمایەك،

هێشتا دۆشاومان نەخواردیتەوە. خورمامان لێناکەوێت. دارخورما لەئێمە ناکەوێت. نابینی، ئەوا کەپووی کوری گەورەم لەسەر دانا، نابینی، کورەکە شەوو رۆژ دەستی بەکەپوویەوە گرتووە. نابینی، گەرمای خورما چی لەئێمە کرد، چی بەسەر هێناین. بەمندالی چەند قونێری لەملی هات، باکمان پێ نەبوو، هەموومان بەبنیشتی سابوون دەرکرد، هەموویان لووس بوون، هەموویان سپی بوون، هەموویان لەبیرچوون. ئەوەیان.....!! کەپوو ناسکە، کەپوو، برینەوەی لەدوایە..!! کەپووبرین، مانای زۆرە .! کەپوو برین، ئەتکەئەتکی دارخورمایە، دارخورما بەئێمە وەنوسا، داری دارخورما لەبەژنی ئێمەدرا. لەژیانمدا نەمزانیوە، کەس قوڵێن، کوڵك، برینی لەسەر کەپووی بێت. وا بروات هەموومان گروو دەبین، نابینی ئەرزەکەیان هەر تەرە، لەخۆرا تەر دەبێت، وشکبوونەوەی نییە..!! سەیرە ئەم خاکە، خەڵك لەداری کەسك، لەمیوەی شیرین نەخۆش بێت..!! بەدارخورما، بەخورمای تەرو خۆش گرو بێت. دایکی و مندالەکە هەر دەترسان، هەتا ئەو رۆژەی دکتۆرەکە لەروومەتی خۆی شوێنی کۆنە کوڵکی بەغدای پێ نیشاندان، گوتی:

سەیر کەن ئەوە لەمنیش هاتووە، خۆی دەروات، خورما بگات، خۆی هەڵدەوەرێت.

کەشەرەکە لەچیاو دەشت و گوندو شارۆچکەکان گەرم دەبوو، کەدووبەرەکی و دەستی وڵاتانی دەرەوە کەوتە ناو شۆرشەکە، کەبوونە دوو بەش و شەری خوێناوی یەکتریانکرد، ئەوان ماڵیان باشتر دانا، سۆبەو تەباخ و دۆشەکیان زۆرتر کری. بۆ زستانێ شتیان وشکردەوە. زەخیرەیان دانا، ئەو لۆکەیان لەگوێیان دەرهێنا جارێکیتر بگەرێنەوە. یان وا زوو بگەرێنەوە. شەرەکە ئاگردانەی لەزۆر شوێن و وڵات و دەزگا راخست، گەیشتە دەرەوە، چۆن ناگاتە خوارووی عێراق .!! چۆن ناگاتە ماڵە کوردەکان...؟؟
بۆ سەردار ناتوانێ هەموو، یان زۆربەی رۆژو ساتە تاڵەکان، دیمەنەکان ئاوارەیی، بگێرێتەوە، بۆ ناتوانێ هەموو دیاردە شاراوەو پێویستەکان بێنێتە بەردەست.
خۆ ئەوەندە ئاڵۆزو نامۆ نییە..!!! بۆ ئەوانە ناکات..!

ساڵی یەکەمی رۆژانەو بوونی ئەوان لەو جیهانە، بۆ ئەویش تازە بوو، هەر سەرسام بوو، هێشتا رێگا دوورەکەئەوانی تاساندبوو. ساڵی یەکەم لەزمانەکە نەدەگەیشتن، بەدەست و چاو، بەرەنگ و ئاکاری دەموچاو لەشتە تازەکان دەگەیشتن. ساڵی یەکەم هەر خۆیان بەمێوان دەزانی، وایان دەزانی زوو دەگەرێنەوە، خۆ مەفتەنی باپیریان نییە. ئیمرۆ سبەی دەچنەوە، ئەو هەموو وشەو ناوو کەلتووره قووڵەی ئەوان بۆ فێربن. ساڵی یەکەم هەر هیچ فێرنەبوون. هەر ئەوەندە فێربوون، چاوەروانی لەمانگێك و هەفتەیەك درێژتر هەیە، چاوەروانی و گەرانەوە زۆر دەخایەنێت. چاوەروانی تاڵە..!! بەچی رابگەن، دامەزراندن و ناسینی کۆمەڵێکی نامۆ بەوان ئاسان نییە.

رەزا، بەختی هەبوو، خۆی ناوی رەزابوو، کورەکەی "عەلی" ناو بوو. ئەو دوو ناوە بۆ ئەوان پسولەی دەربازبوون بوو. ناوەکەیان، خانووی بەکرێ هەرزان دەدانێ. بەقەرزی سەرمانگ هەموو خواردن و خواردنەوەیان ئاسان بوو. سڵاوی بەگەرمی لێدەکرا، رێزی تایبەتی هەبوو. ناوی رەزابوو، بەڵام عارەبیەکەی شرو زۆر خراپ بوو. رەزا دەبوایە بۆ هەموو کارێکی تایبەتی" کاك عوسمان " لەگەڵ خۆی بباتا. ئەگەر ناوەکەی ئەویان نەبیستبایە ئەوە کارەکە بەجوانی دەرۆیشت. رەزا خانوویەکی گەورەی سێ ژووری بەکرێ گرتبوو، حەوشەیەکی گەورەی هەبوو، کە بە خالیدی ووت، زۆری لا خۆشبوو، جیرانەتی ئەویان لا خۆش بوو،

خانووەکە حەوشەیەکی گەورەی هەبوو، شوێنەکەی باش بوو، بەبێ دوو دڵی رازی بوون. خالید، رەزای خۆشدەویست، زۆر ئامۆژگاری دەرکرد، واز لەموراسیلی بێنێ، ئەویش بەپێکەنینەوە وەڵامی دەدایەوە:

کورە، خالید، بەراستی من وەکوو تۆو تەها خۆشناوو حەمەسالح و ئەحمەد فاتم، غیرەتی ئەوەم نییە بەگەڵ یونس قارەمان بکەوم، بەراستی ئەوەی ئەو دەیکات، غیرەتی دەوێت. راوە فیرارو راوە یاخی زەحمەتە ..!! لەناو ئەو زەلکاوو گۆم و لەناو ئەو دارخورمایانە زەحمەتە، پیاوی دەوێت. ئەوانە دەڵێن ماسین، مارماسین، تارماییین..!! وەك قەدی دارخورمایەکان باریکن، لەبەر چاوان گوم دەبن.
پێڵاو بۆیاخکردن، هەموو رۆژێ مردنێکە، عەیبە..!! ئەوە ئیشی کوردان نییە..!! دەڵێن " جارجار جلیشی بۆ دەشۆیت..!!!!! ". رەزا بەپێکەنینەکەی سوورهەڵدەگرا، بەقسەکانی ئەو تووڕە نەدەبوو، ئەویش ئەوی پێ شێت بوو، بۆ کێ دەیکەن...؟؟ چارەنووستان لەچارەنووسی حەمە نەجم باشتر نابێ..!! رەزا ئیشی رۆژانەی لەمەرکەز ئاسانبوو، کەمامور مەرکەز سیدارەکەی لەسەردەکردو دەرگاکەی دادەخست، ئەویش لەدوای ئەو ملی رێگای ماڵەوەی دەگرتەبەر. لەماڵەوە، بەدەست (عەلی) کوری لەجەهەنەما بوو، هەموو خۆشیەکەی رۆژانەی بەرسیێبەرو ئاوی ساردی لەکونی لووتی دەهاتەوە. سەد خۆزگەی بەبرادەرانی دەخواست، ئەوان رۆژانە دووجار حەراسەتیان بەردەکەوت، دوو سەعات بەیانیەکەیی دوو سەعات ئێوارەکەی، ئەگەر شەوانیش بوانە، ئەوە دەمانەوەو ئەوەش بەنۆرە بوو، ئەوان تفەنگیان لەملی لەدەستبوو، ئەو شەش سەعات زۆرتر، ماوەی زۆرتر، عەلی لەئامێزبوو، لەملی دەرکرد، جۆلانەی بۆ هەڵدەبەستا، بەردەرگاو بەر کۆڵانی پێدەکرد. دەیهەژاند، لایلایەی وەك ژنان بۆ دەرکرد، تووڕە دەبوو، کەزانی لێدان و فرێدان و نوقرچەو چاوسۆرکردنەوە دادی نادات، وازی لەوە هێنا.
دەستی نازی بەسەردا هێنا، هەرچی دەرکرد سوودی نەبوو، دکتۆرو داوو دەرمانی نوشتەی چاك و پیرو پیرەژنان و هەژاندنی قەفەسی ئیمامەکان دادی نەدا. عەلی تاقانەو نۆبەرەو قاقۆل زەردەکەیان، کەعەسر دادەهات، کە گەرماکەی دەرەوە نەدەمای هەوایەکی فێنك دەهات، کەشەپۆلی مەندی زێیەکەی نزیکیان سەمای بەماسی نەرم ناسك و نازدارەکان دەکرد. عەلی زیرەی دەگرت، عەلی نە سەعاتێك و نە دووان و نە سێ سەعات، دەگریاو دەگریا، دەنوزایەوە، دەرمانی شروبیان لەقوورگی دەکرد، ئەویش هەمووی تف دەکردەوە، لەباوەشیان دەکەوتە سەرپشت، خۆی چیر دەکرد، قاچەکانی رەق دەرکرد، دەستی دەوەشاند، دەگریاو دەگریا، دایك، دەیدایەوە باوکی. ئەو منداڵە گریاوە، لەلای کەس ژیر نەدەبوو، بەکەس رانەدەوەستا، لەباوەشی دایکی داوای باوەشی باوکی دەکرد. لەناو لەیلوکەکەی داوای دەرەوەی دەکرد، لەژوورەوە بۆ دەرەوە گرناگەی دەگرت. هەر دەگریا، ماندوو نەدەبوو، فرمێسکی چاوانی بنی نەدەهات. ئاوی نەدەخواردەوە، زادەی لەگەرووی ئاودیو نەدەبوو. حەجمانی نەبوو.

یەك دوو رۆژی یەکەمی بوونیان بەکرێچی لەگەڵیان مەسەلەکە ئاسایی بووە، کەگریانەکە درێژەی خایاند، کەجۆگەی ئاوی چاوانی عەلی وەستانی نەبوو، ئەوانیش وەك رەزاو ژنەکەی ژیانیان لێبووە جەهەنەم. منداڵێك رۆژانە لەپاش عەسرەوە تا ئێوارەیەکی درەنگ، کاتی فێنکی ئێواران دەگریاو دەگریا. هەموویان کاتی دەستپێکردنیان دەزانی، هەموویان دەیانزانی کەی عەلی ئێوارە گریانەکەی دەست پێدەکات. کاتەکە دیاربوو، دواکەوتنی نەبوو، قورمیش کرابوو، سەعات بوو، دانرابۆوە. هەردوو ماڵ، هەردوو خێزان، خۆیان بۆ ئەوە ئامادە دەکرد. هەردوو سوپا، هەردوو گەرەك، ئەوبەرو ئەوبەر، خۆیان تەیار دەدا. نانیان دەخوارد، جێگەو بارگەیان

ڕێكدەخست، شەربەكەیان پڕئاو دەكرد، نوێژیان دەكرد، ڕەزا دەهاتەوە، خالید ماوەی حەراسەتەكەی خستبوو ئەو دەمانە، سەردارو هوشیار، بەفێلی خافڵاندنی خوشكیان دەچونە دەرەوە، دوور دەكەوتنەوە، دەڕۆیشتن، دوور دەڕۆیشتن، تا ئەو دەڤەرەی گریانی عەلی نەدەگەیشتیَ. ماڵەكەیان لیَ تاڵ ببوو، لەوەتی هاتونەتە ئەو شارە خانووی وا فەراح و گەورەو حەوشە گەورەو خاوێنیان نەگرتبوو، خالید لەخۆشی ئەو حەوش و بانە بووە جیرانی ڕەزای مراسیل، ئەگەرنا ئەو ئەوەندە...... وا ئەو حەوشەو بەربەلوعەیان لیَ حەرامبووە. دەرگاكەیان لیَ بویتە دەرگای زیندان. سەریان هەڵدەكێشاو بزانن هێشتا عەلی هەر دەگریَت، عەلی هێشتا بەری نەداوە، نە دكتۆرو نەجیرانەكان كەس سەری لەوە دەرنەدەچوو، عەلی بۆ هەموو ئێواران تا شەوێكی درەنگ هەر دەگریَت ...؟؟!! كەس نەیدەزانی ئەو منداڵە تەمەن لەسەرووی ساڵ و نیوە چی دەویَت..! بۆچی وا دەكات.! نهێنی گریانی ئەو منداڵە زۆر سەیرو جێگای سەرسورمان بوو، دەگریاو دەرمانەكەی نەدەزاندرا، دەگریاو شارۆچكەكەی هێنابووە هەژان، كۆڵان و نەخۆشخانەو دوكاندارەكان ئەوەیان دەزانی عەلی منداڵە كوردەكە، ئێواران دەگرییَت و كربوونەوەی نییە..! ئاوی ئاساییان نەدەدایَ، ئاوێكی ناوشوشەیان دەدایَ، لەسەری نوسرابوو، ئاوی غەریبی، ئەو ئاوە دوا چارەی نەخۆشیەكەی ئەو بوو، ئەو ئاوە ئێواران سەرە قەپاغێكی بەسەر زاری وەدەكرا، ئەو ئاوەشی وەرنەدەگرت، تفی دەكردەوە، یەكێك لووتی دەگرت و ئەوی تر زاری بەشدەكردەوە، لەناو دەمیان دەكرد، ئەوو ئەوان بەهیلاك دەچوون، تا ئەو منداڵە بن پیاڵەیەكی لەئاوی غەریبی دەخواردەوە، هەر جارێك بەمردنێك هەبوو. ئەو ئاوەش دادی نەدا، ئاوی غەریبی هارتری دەكرد، كەئاوەكەیان لەگەرووی دەكرد، سەردارو هوشیارو خوشكەكەیان دوورتر دەكەوتنەوە، خالید واجبەكەی درێژتر دەكرد. كەئەو دەگریا نانخواردن و سەرشوشتن و ... هەموو ئیشەكان دوادەخران ..!! هەموو داواكان ڕەتدەكرایەوە..!! هەموو تەماشای ئەو بەستەزمانەیان دەكرد، هەموو تووڕە دەبوون.! هەموو ماڵیان لیَ دەبووە جەهەنەم.! هەموو پیَكەوە دەكەوتنە خۆ ...!! هەر كەسە ئیشی خۆی دەبینی ئەوەی ئاوی غەریبی دەهێنا، ئەوەی شەقشەقەی بۆ دەهەژاند، ئەوەی بانگی دەكرد، ئەوەی تر دەردەپەرییە دەرەوە. ئەو منداڵە بەرۆژ، بەیانیەكەی تا عەسریَ هیچ بەڵای لێنەبوو، لەو حەوشەو ماڵە وەك سویسكەو فەرەقەتیَ دەسورِایەوە، كەئێوارە دادەهات زیرەی دەگرت.! پاش دوو سیَ سەعات كفت دەبوو، دەبورایەوە، لەسەر دەم دەكەوت. بەڵام بۆ ئەوان هەمان بەزم بوو، هیچ لەمەسەلەكە نەدەگۆڕا. ئەو خەوی لێكەوتووە، عەلی خەوی لێكەوتووە، ماڵەكە كش و مات، نەدەبوا كەس بجوڵێتەوە كەس دەنگی نیَت، هەموو بیَدەنگ، تەقەی هیچ نیَت، هەتا ئەو دەگریا، هەموو سەرسام و ئەبڵەق دەبوون، كەماوەی گریانەكەشی تەواو دەبوو نۆرەی نوستنی دەهات، دەبوایە هەموو لەگەڵ عەلی بخەون، بەخشپەیەك، بەچرپەیەك، بەخشەیەك، بەجولەیەك، بەئاگادەهاتەوە، سەرلەنویَ دەگریایەوە، هەموو لەوە ڕاهاتبوون، دەبوایە خۆیان سربكەن، بنون، بمرن، هەناسە كەمەتر بدەنەوە، كەعەلی دەنوست، ڕادیۆیەكەش خەوی لیَدەكەوت. با، تۆوی نیَری بۆ كۆشی میَی دارخورماكان نەدەبرد. تەمەن ڕادەوەستا، بەژن باڵای ڕادەگرت، چونە ئاودەست و .. هیچ نەدەما.

ئەو بەزمە چەند هەفتەی خایاند. ڕەزا مۆڵەتی هەفتەیەكی وەرگرت، گەڕایەوە هەولیَر، كەگەڕانەوە عەلی گریانەكەی نەمابوو، عەلییەكی تربوو. دایكی گوتی:
لەو دەمەی سواربوین و گەیشتین و ماینەوەو میَوانداریكراین نوزەی نەكرد. ڕۆژی یەكەم بینیم لەبن دیوارێك تەنیا خۆی مات كردبوو، بینیم ورد ورد خۆڵی بەنینۆكی هەڵدەقەنادو لەدەمی دەكرد، منیش دیقەتم دایَ، لەسەر سەری ڕاوەستام، چاك خافڵابوو، ئاگای لەكەس نەبوو، ورد ورد ورگی پڕ خۆڵە نەرمەكەی بن دیواری دەكرد، خۆڵە سوورەكە بەئاوی باران نەرم ببوو،

بەنینۆکی ئەو جوان دادەوەشا، ئەویش کەڵپ کەڵپ لەدەمی دەنا، نەرم نەرم دەیجویی، تامی لێوەردەگرت. دایکی دەیگێرایەوە، عەلی ئەو خۆڵە تەڕەی لێ بووە دەرمان، ئەو خۆڵەی لێکەوت. گریانی نەما، کەخۆڵەکەی خوارد گریانی نەما، دیارە بۆ خۆڵ خواردن دەگریا..!
بەختیاریش کەتەمەنی گەیشتە سەرووی ساڵێك هەمان گریانی گرت، ئەویش وەك عەلی گریا، ئێواران چەند سەعاتێك دەگریا.
کەزانیان دکتۆرو دەرمان و ئاوی غەریبی دادی نەدا.
کەزانیان هەمان ژانی عەلی هەیە، گەرانەوە.
ئەوە سێ ساڵە چاوەروانی ئەو گریانەیان دەکرد، کە زمانی عەرەبی فێربوون، کە رەش هەڵگەران، کە بەختیاری تەمەنی گەیشتە یەك ساڵ هەستیکرد، دەبێ ئەو بگریێت تا بچنەوە، بگەرێنەوە، ئەوان وا بەئاسانی ناگەرێنەوە، شەرەکە درێژ دەخایێنێ، وا کوردانی ناو شاخەکان هاتنە خوارێ، وا ئەوان دابەزین. کەزانیان گریانەکەی بەختیار درێژ دەخایێنێت، سواربوون، بەبێ دوودڵی، کەلوپەلەکانیان پێچایەوە، گەرانەوە هەولێر.

تەواو بوو.

پێناسەیەکی نووسەر:

لە 1955 لە شاری دێرینی (هەولێر) لەدایکبویمـە.
ئامۆژگای تەکنلۆژیای بەغدام تەواوکردووە.
تا لە ولات دەرچووم فەرمانبەری شارەوانی هەولێر بووم.
لە ساڵی 1998 ەوە لە ولاتی سوید دەژیم.

چاپکراوەکانم ...

لە یادی سەد ساڵەی شارەوانیدا، 1985 کتێبی (هەولێر) م بە قەبارەی 365لاپەرە ئامادەو چاپکرد.
هەر لە شارەوانیدا لە ساڵی 1994 دا، 12 ژمارەی رۆژنامەی" هەولێر " م دەرکرد.
کەلاوە .. 1991 ریپۆرتاژ / بۆ ئۆردوگاکانی دەڤەری هەولێر.
دیوەخانی فلێن ... رۆژانەو ریپۆرتاژە / لە 1999 لە رۆژنامەی " ئالای ئازادی " زەحمەتکێشان لە دە ئەلقەی درێژ بڵاوکرایەوە.
هەولێر .. تا دبلن ! .. 2000 ریپۆرتاژ / زانکۆی ئازادی بەرلین.
بەغدا.. بۆ هەولێر ! .. 2000 ریپۆرتاژ / سویدو سلێمانی.
مەملەکەتی فارگۆنەکان ... 2001 ریپۆرتاژ / سلێمانی.
بەسەرهاتی دەریاوانێکی خنکاو .. 2001/ رۆمانی گابریل مارکیز، لە ژمارە 25ی گۆڤاری " ئایندە " ی سلێمانی بڵاوکرایەوە، وەك نامیلکەش بڵاوکرایەوە.
دە رۆژەکەی هەولێرم .. (11) وتارو ریپۆرتاژبوو / لە گۆڤاری (گوڵان) ی هەولێرو رۆژنامەی (کورد) لە ئوسترالیا بڵاودەکرێتەوە.

ڕێگای دوورم بۆ ئازادی، نیلسۆن ماندیلا/ وەرگێران. لە هەولێر لە دەزگای موکریانی بڵاوکرایەوە.
سارد، یان گەرم .. (12) ریپۆرتاژبوو / لە رۆژنامەی (هەواڵ) ی سلێمانی لە یولیو 2001 - ینایری 2002 بڵاوکرایەوەو وەك نامیلكەش بڵاوکرایەوە.
فارگۆنەکان ..... ریپۆرتاژو بیرەوەرییە لە دەزگای بدرخان لە هەولێر بڵاوکرایەوە.
مەملەکەتی کەلاوە ... وتارو پێناسەی بیناسازی کوردییە وەك نامیلکە لە وەزارەتی رۆشنبیری لە هەولێر بڵاوکرایەوە.

ئامادەی چاپە:

هەتان، چەند وتارێکە لەسەر بیناسازی کوردەواری، لە ساڵی 1988 ەوە ئامادەیە.
بەبیر نەوەکانتانیان بهێنەوە. وەرگێران. لەسەر قرکردنی جولەکەکانە لە رۆژانی شەری دووەمی جیهانیدا، لە سەنتەری نما لە هەولێر بڵاودەبێتەوە.
مەجبوور. .... سوید 2002
کۆریا پێناسەو مێژووی کۆریای باشوور، لە خانەی وەرگێران لە هەولێر نۆرەی چاپی گرتووە.
تەها حوسین .. نابینایەکی بینا .... سوید 2005
مارتن لۆسەر و: سوید 2006
ئەنجیلا میرکل و: سوید 2007
مێزەرو گوڵ دیدی سەفیری فەرەنسابووە لە ئێران و: سوید 2007
سێکس وپۆلیتیک و: سوید 2007
پرێنسیس ماساکۆ دیلی ناو کۆشکی ژاپۆن و: سوید 2007
جاک شیراک، نەناسراوەکەی کۆشکی ئالیزی و: سوید 2007
بەهەشتی زیندان .. وتارو ریپۆرتاژە لە 1996ەوەو بەبەردەوامی دەمنووسی، ئێستاش گۆشەی (برێڤ) لە چەندین گۆڤارو رۆژنامەو ماڵپەرەکانا لەوڵات و دەرەوەی وڵات بڵاودەکەمەوە.